

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO LAIKINOSIOS TYRIMO KOMISIJOS DĖL 2007 METŲ NACIONALINĖJE ENERGETIKOS STRATEGIJOJE SUFORMULUOTŲ SIEKIŲ ĮGYVENDINIMO REZULTATŲ ĮVERTINIMO IR SITUACIJOS ENERGETIKOS SEKTORIUJE IŠSIAIŠKINIMO IŠVADOS

2014 m. balandžio d. Nr. XII-
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas n u t a r i a:

1 straipsnis.

Pritarti Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo išvada (pridedama).

2 straipsnis.

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo laikinoji tyrimo komisija dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo darbą baigė.

Seimo Pirmininkas

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Seimo
2014 m. balandžio d.
nutarimu Nr. XII-

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
LAIKINOSIOS TYRIMO KOMISIJOS DĖL 2007 METŲ NACIONALINĖJE
ENERGETIKOS STRATEGIJOJE SUFORMULUOTŲ SIEKIŲ ĮGYVENDINIMO
REZULTATŲ ĮVERTINIMO IR SITUACIJOS ENERGETIKOS SEKTORIUJE
IŠSIAIŠKINIMO

IŠVADA

2014-03-26
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo laikinoji tyrimo komisija dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo (toliau – Komisija), sudaryta Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimas) 2013 m. birželio 11 d. nutarimu Nr. XII-358 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo sudarymo“ iš 12 narių: Komisijos pirmininkas Artūras Skardžius, Komisijos nariai Kęstutis Daukšys, Eugenijus Gentvilas, Rasa Juknevičienė, Andrius Kubilius, Michal Mackevič, Kęstutis Masiulis, Raimundas Paliukas, Eduardas Šablinskas, Valdas Vasiliauskas, Birutė Vėsaitė, Remigijus Žemaitaitis,

dalyvaujant Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos (toliau – Seimo kanceliarija) Audito komiteto biuro vedėjai Daivai Raudonienei, Seimo kanceliarijos Ekonomikos komiteto biuro patarėjoms Rasai Onai Duburaitei ir Rimai Petkūnienei, Komisijų biuro patarėjams Rūtai Bėčiūtei, Mildai Dalgedaitei, Agnei Jonaitienei, Rolandui Juknevičiui, Danguolei Stonytei, Alfredui Veleckiui ir šio biuro padėjėjai Adrijanai Duobienei, Seimo kanceliarijos Teisės departamento Civilinės teisės skyriaus vedėjai Dainai Petrauskaitei ir vyresniajam patarėjui Dainiui Zebleckiui, buvo įpareigota išsiaiškinti:

1) dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo pakeista Nacionalinė energetikos strategija (pripažinta netekusi galios Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“);

2) ar Nacionalinės energetikos strategijos pakeitimas nesudarė prielaidų sustabdyti ir (ar) vilkinti strateginių energetikos projektų įgyvendinimą;

3) ar įgyvendinti Nacionalinėje energetikos strategijoje numatyti nacionalinės energetikos plėtros tikslai ir svarbiausi uždaviniai (iki 2012 metų Lietuvos aukštos įtampos elektros tinklus sujungti su Skandinavijos šalių ir Lenkijos tinklais; įrengti gamtinių dujų saugyklą Lietuvoje, sukurti bendrą regioninę gamtinių dujų saugyklą, pastatyti bendrą suskystintų dujų importo terminalą Baltijos regione; iki 2010 metų sukaupti ir nuolat palaikyti 90 dienų naftos produktų ir naftos atsargas, iki 2013 metų išplėtoti gamtinių dujų saugyklų pajėgumus ir palaikyti iki 60 dienų dujų atsargas; ne vėliau kaip 2015 metais pradėti eksploatuoti naują regioninę atominę elektrinę Baltijos šalių ir regiono poreikiams tenkinti ir kiti); jeigu šie tikslai ir uždaviniai neįgyvendinti, tai dėl kokių priežasčių;

4) dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo priimtas sprendimas didinti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainą; kiek lėšų už šių paslaugų teikimą surinkta 2009–2012 metais, kur buvo panaudotos surinktos lėšos, kas priėmė sprendimus dėl jų panaudojimo; kokia elektros kaina yra Lietuvoje, palyginti su kitomis Baltijos šalimis (Estija, Latvija), kokios priežastys tai lemia;

5) dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva į gamtinių dujų kainą įtrauktos suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploatavimo sąnaudos; kiek 2009–2012 metais išaugo dujų tarifai; kokių priemonių ėmėsi Lietuvos Respublikos energetikos ministerija (toliau – Energetikos ministerija) dujų kainai mažinti; kiek už dujas moka kitos Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybės narės; dėl kokių priežasčių Lietuva už dujas moka vieną didžiausių kainų ES;

6) kokias teises, konsultacines, viešųjų ryšių, mokymo paslaugas ir iš kurių tiekėjų 2009–2012 metais pirkto Energetikos ministerija ir jos kontroliuojamos įmonės; kokia bendra suteiktų paslaugų kaina;

7) dėl kokių priežasčių iki šiol nėra pastatyta radioaktyviųjų atliekų saugykla; kiek procentų reikalingų darbų atlikta ir kokia tam tikslui skirtų lėšų dalis jau panaudota;

8) kokiais kriterijais remiantis buvo nustatomi Energetikos ministerijos kontroliuojamų įmonių vadovų atlyginimai ir ar jie buvo susiję su įmonės veiklos rezultatais;

9) ar tiesa, kad UAB „Danet Baltic“ atliko suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos galimybių ir suskystintų gamtinių dujų importo galimybių studijas;

10) kas ir dėl kokių priežasčių pakeitė AB „Klaipėdos nafta“ gamtinių dujų dujotiekio sistemos projektavimo, pirkimo ir statybos darbų pirkimo konkurso sąlygas; ar vienam iš konkurso dalyvių buvo sudarytos galimybės susipažinti su konfidencialia konkurso informacija ir taip įgyti pranašumą prieš kitus dalyvius, jeigu taip – kas ir dėl kokių priežasčių tokias sąlygas sudarė;

11) ar tiesa, kad AB „Klaipėdos nafta“ įsipareigojo už plaukiojančiosios suskystintų gamtinių dujų saugyklos nuomą mokėti 492 000 Lt per dieną, neatsižvelgiant į tai, ar ji bus naudojama; ar tiesa, kad sutartyje dėl šios saugyklos nuomos nėra nurodyta likutinė saugyklos vertė;

12) ar Energetikos ministerija 2009–2012 metais tinkamai užtikrino valstybės turto valdymą ir nedangstė realios kontroliuojamų įmonių finansinės padėties;

13) dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva 2009–2012 metais buvo atleisti kvalifikuoti valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojai; dėl kokių priežasčių 2010 m. spalio 5 d. įvyko incidentas dezaktyvuojant V1 bloko pagrindinį priverstinės cirkuliacijos kontūrą;

14) dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva tarptautinis konsorciumas, kurį sudarė Didžiosios Britanijos bendrovė „AMEC NNC“, Belgijos bendrovė „Belgatom“ ir Švedijos bendrovė „SwedPower“, buvo pakeistas į tarptautinę teisinę įmonę „Taylor Wessing LLP“; kokias paslaugas suteikė „Taylor Wessing LLP“; kiek šiai įmonei buvo sumokėta; kas yra teisinės įmonės „Taylor Wessing LLP“ subrangovai; ar tiesa, kad 2011 m. rugsėjo 14 d. pasitarime Londone Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas ir Europos Komisija išsakė pageidavimą grąžinti šį tarptautinį konsorciumą į ankstesnes konsultanto pozicijas;

15) dėl kokių priežasčių energetikos ministras Arvydas Sekmokas paskutinę savo darbo dieną valstybės vardu paprašė ES laikinai sustabdyti valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės uždarymo finansavimą; kokia galima dėl to padaryta žala valstybei;

16) dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo pasirinktas didesnės nei 800 MW galios reaktorius (Nacionalinėje energetikos strategijoje numatyta, kad optimali didžiausia vieno energetinio bloko galia yra apie 800 MW, didelės galios blokų rezervavimo klausimus tektų derinti su Rusijos jungtine elektros energetikos sistema);

17) dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo parengtas ir Seimui pateiktas valstybei nenaudingas 2011 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas Nr. XI-1375.

Seimo 2013 m. birželio 11 d. nutarime Nr. XII-358 buvo nustatyta, kad Komisija iki 2013 m. lapkričio 15 d. pateikia Seimui išvadas ir pasiūlymus.

Seimas 2013 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. XII-591 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo sudarymo“ 5 straipsnio pakeitimo“ nustatė, kad Komisija iki 2013 m. gruodžio 16 d. pateikia Seimui išvadas ir pasiūlymus.

Seimas 2013 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. XII-657 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo sudarymo“ 4 ir 5 straipsnių pakeitimo“ papildė Seimo 2013 m. birželio 11 d. nutarimo Nr. XII-358 4 straipsnį 18, 19, 20 ir 21 punktais:

18) dėl kokių priežasčių „Nord Pool Spot“ (Šiaurės šalių elektros birža) elektros energijos kaina Lietuvai buvo smarkiai padidinta 2013 metų III ketvirtį; kokių nuostolių patyrė Lietuvos elektros energijos rinkos dalyviai;

19) ar įgyvendinami ir planuojami įgyvendinti elektros energetikos, šilumos ūkio, dujų infrastruktūros projektai buvo įvertinti ekonominio efektyvumo ir naudingumo aspektu; kokie vertinimo rezultatai ir kas tai atliko; kokią įtaką šių projektų įgyvendinimo sąnaudos turės elektros, dujų ir šilumos kainoms; koks yra prognozuojamas elektros, dujų ir šilumos suvartojimas 2020 metais Lietuvoje;

20) ar vykdant pirkimus UAB „Visagino atominė elektrinė“ ir jos valdomose įmonėse buvo laikomasi teisės aktų, ar vykdomi pirkimai buvo ekonomiškai pagrįsti; kokią įtaką jie turėjo elektros energijos kainai;

21) kokiais teisės aktais vadovaujantis 2009–2012 metais buvo vykdoma elektros energetikos sektoriaus pertvarka; koku tikslu buvo vykdoma pertvarka ir ar šis tikslas buvo įgyvendintas iki 2012 metų pabaigos; kas parengė pertvarkos projektą ir kam buvo pavesta jį įgyvendinti; ar dėl šio projekto buvo atlikta naudos ir sąnaudų analizė, kas ją atliko; kas patvirtino pertvarkos tikslus ir planą; ar pertvarkos metu nebuvo padaryta žalos valstybei, jos turtui skaidant, jungiant energetikos įmones, perdalijant jų turtą; kokios šios pertvarkos sąnaudos,

ir nustatė, kad Komisija iki 2014 m. kovo 28 d. pateikia Seimui išvadas ir pasiūlymus.

Komisija 2013 m. birželio 19 d., liepos 3 d., rugsėjo 11, 18 ir 25 d., spalio 4, 9, 18, 23, 30 ir 31 d., lapkričio 13 d., gruodžio 2 d., 2014 m. sausio 22 d., kovo 12, 19, 20, 21 ir 26 d. posėdžiuose, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymu, Lietuvos Respublikos Seimo statutu, analizavo įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su klausimais, kuriuos išsiaiškinti Komisija buvo įpareigota, taip pat kviestųjų ir kitų asmenų žodžiu bei raštu pateiktą informaciją.

Komisijos posėdžiuose dalyvavo šie kviestieji asmenys: Lietuvos Respublikos energetikos ministras Jaroslavas Neverovičius, valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės generalinis direktorius Darius Janulevičius, buvęs Lietuvos Respublikos energetikos ministras Arvydas Sekmokas, buvęs valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės generalinis direktorius Žilvinas Jurkšus, valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės nepriklausomos profsąjungos pirmininkas Vladimiras Dranikas, buvęs valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės generalinis direktorius Osvaldas Čiukšys, Lietuvos Respublikos energetikos ministro vyriausioji patarėja ir valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės valdybos pirmininkė Daiva Rimašauskaitė, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus pavaduotoja Nijolė Mickuvienė, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2-ojo audito departamento direktorė Zita Valatkienė, buvęs Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos sekretorius Artūras Dainius, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos direktorius Žydrūnas Plytnikas, AB „Klaipėdos nafta“ generalinis direktorius Rokas Masiulis, UAB „PPS Pipeline Systems“ atstovas Mindaugas Zakaras, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkė Diana Korsakaitė, AB „Amber Grid“ generalinis direktorius Saulius Bilys, buvęs AB „Klaipėdos nafta“ generalinis direktorius Jurgis Aušra, Seimo narys ir buvęs Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas Andrius Kubilius, UAB „Lietuvos energija“ generalinis direktorius Dalius Misiūnas, UAB „Lietuvos energija“ valdybos narys Mindaugas Keizeris, UAB „Lietuvos energija“ Teisės reikalų tarnybos direktorė Ieva Lauraitytė, UAB „Visagino atominės elektrinės“ generalinis direktorius, vėliau AB „Lietuvos energijos gamyba“ projekto valdymo tarnybos direktorius Rimantas Vaitkus, buvęs AB „Litgrid“ generalinis direktorius Virgilijus Poderys, AB „Litgrid“ generalinis direktorius Daivis Virbickas, UAB „Baltpool“ generalinė direktorė Laura Žalaitė, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktorius Saulius Urbanavičius, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento direktorius Gediminas Grina, UAB „Specialus montažas-NTP“ direktorius Marijušas Kožinevskis, Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos viršininkas Michailas Demčenko, buvęs Lietuvos Respublikos energetikos viceministras

Arvydas Darulis, viešosios įstaigos Centrinės projektų valdymo agentūros Ignalinos programos skyriaus viršininkas Peteris Harrisonas, buvęs Lietuvos Respublikos energetikos viceministras Romas Švedas, valstybės įmonės Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos generalinis direktorius Arvydas Vaitkus, viešosios įstaigos Centrinės projektų valdymo agentūros Ignalinos programos skyriaus vyresnysis projektų vadovas Giedrius Paškevičius, Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras Kęstutis Vagneris, Respublikos Prezidento vyriausiasis patarėjas Nerijus Udrėnas, Lietuvos Respublikos finansų viceministras Aloyzas Vitkauskas, bendrovės „NUKEM Technologies“ atstovas Jonas Tamulis, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos vadovas Darius Biekša, AB „Lietuvos energijos gamyba“ generalinis direktorius Juozas Bartlingas, Vilniaus apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokurorė Vilma Vidugirienė.

Be to, Komisijos posėdžiuose dalyvavo šie asmenys: Lietuvos Respublikos energetikos viceministras Aleksandras Spruogis, Energetikos ministerijos Finansų ir apskaitos skyriaus vedėja Daiva Gelusevičienė, Energetikos ministerijos Strateginių projektų skyriaus vedėja Violeta Greičiuvienė, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos Dujų ir elektros departamento direktorius Renatas Pocius, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos narys Vygantas Vaitkus, Lietuvos energetikos instituto Energetikos kompleksinių tyrimų laboratorijos vadovas Vaclovas Miškinis, UAB „Baltpool“ Verslo linijos vadovas Valdas Jurkevičius, Energetikos ministerijos Energetikos gamybos skyriaus vedėjas Egidijus Purlys, AB „Klaipėdos nafta“ Suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto teisės vadovas Rytis Valūnas, AB „Klaipėdos nafta“ komercijos direktorius Sigitas Zakalskis, AB „Klaipėdos nafta“ Suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto direktorius Rolandas Zukas, AB „Klaipėdos nafta“ finansų direktorius Mantas Bartuška, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos Kontrolės skyriaus vyriausioji specialistė Gema Petronytė, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2-ojo audito departamento direktoriaus pavaduotojas Mindaugas Milčiūnas, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos Teisės skyriaus atstovė Rūta Kaziliūnaitė, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus pavaduotojas Šarūnas Rameikis, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos Imuniteto ir kontrolės skyriaus viršininkas Raimondas Kajėnas, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento atstovas Paulius Rudzakis, valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės Eksploatacijos nutraukimo departamento direktorius Sergejus Krutovcovas, Lietuvos Respublikos energetikos viceministrė Žydrūnė

Juodkienė, valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės nepriklausomos profsąjungos pirmininko pavaduotoja Ilona Nekrošienė, Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos viršininko pavaduotojas radiacinei saugai Vidas Paulikas, Lietuvos energetikos instituto Branduolinių įrenginių saugos laboratorijos vyriausiasis mokslo darbuotojas Algirdas Kaliatka, UAB „Specialus montažas-NTP“ atstovas Georgijus Krivošeinas, advokatas Kazimieras Motieka, VŠĮ Centrinės projektų valdymo agentūros Ignalinos programos skyriaus projektų administratorė Roma Karagezian, UAB „PPS Pipeline Systems“ atstovas Kęstutis Švirinas, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos Kontrolės skyriaus vedėjo pavaduotojas Mindaugas Brakauskas, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos Prevencijos skyriaus vedėjo pavaduotoja Audronė Šatūnienė, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos Rizikos valdymo skyriaus vedėjas Karolis Skeberdis, UAB „Specialus montažas-NTP“ atstovas Andrejus Sladkopevcevas, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento atstovė Ramunė Švagžlienė, Lietuvos pramonininkų konfederacijos Energetikos komiteto pirmininko pavaduotojas Pijus Ralys, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus pavaduotoja Sigita Jurgelevičienė, AB „Lietuvos energijos gamyba“ Finansų ir teisės departamento direktorė Eglė Čiužaitė.

Komisijos posėdžiuose nedalyvavo šie kvieisti asmenys: Lietuvos Respublikos valstybės kontrolierė Giedrė Švedienė, Lietuvos energetikos instituto direktorius Eugenijus Ušpuras, advokatų kontoros „Tark Grunte Sutkiene“ atstovas, advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions Lietuva“ atstovas, buvęs Energetikos ministerijos Ignalinos atominės elektrinės Eksploatavimo nutraukimo skyriaus vedėjas Antanas Budraitis, bendrovės „NUKEM Technologies“ atstovė Ilona Šostak, advokatų kontoros „Glimstedt Bernotas ir partneriai“ atstovas, AB „Kauno dujotiekio statyba“ valdybos pirmininkas Henrikas Bartusevičius, Energetikos ministerijos kanclerė Inga Černiuk, AB „Lietuvos dujos“ generalinio direktoriaus pavaduotojas, komercijos direktorius dr. Joachim Martinas Hockertz’as, Lietuvos pramonininkų konfederacijos prezidentas Robertas Dargis, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos direktorius Kęstutis Jucevičius.

1. Dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo pakeista Nacionalinė energetikos strategija (pripažinta netekusi galios Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“).

1.1. Komisijai pateikta:

1.1.1. Lietuvos energetikos instituto 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. D2-805-17 „Dėl informacijos pateikimo“;

1.1.12. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-1878 „Dėl informacijos pateikimo“;

1.1.3. UAB „Baltpool“ 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. 13-SD-143 „Dėl informacijos pateikimo“;

1.1.14. Energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą Seimo kanceliarijoje.

1.2. Komisija konstatuoja:

Seimui 2012 m. birželio 26 d. priėmus nutarimą Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“, neteko galios Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimas Nr. X-1046 „Dėl Nacionalinės energetikos strategijos patvirtinimo“.

2010 m. spalio 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) nutarimu Nr. 1426 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Nacionalinės energetikos (energetinės nepriklausomybės) strategijos patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ pritarė Energetikos ministerijos pateiktam Nacionalinės energetikos (energetinės nepriklausomybės) strategijos projektui ir pateikė jį Seimui.

Energetikos ministerija šią strategiją parengė vadovaudamasi AB „Lietuvos energija“ dukterinės bendrovės „InterLinks“, UAB, užsakymu parengtomis „Lietuvos energetinio saugumo studija“ (kaina 1 329 tūkst. Lt) ir „Lietuvos energetikos sektoriaus strategija iki 2050 m.“ (kaina 341 tūkst. Lt).

2011 m. balandžio 6 d. Vyriausybė iš Seimo atsiėmė minėtos strategijos projektą.

2011 m. gegužės 25 d. Vyriausybė nutarimu Nr. 591 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Nacionalinės energetikos (energetinės nepriklausomybės) strategijos patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ pakartotinai pateikė Seimui patobulintą Nacionalinės energetikos (energetinės nepriklausomybės) strategijos projektą.

2011 m. lapkričio 15 d. Seimas apsvarstęs minėtą strategijos projektą grąžino Vyriausybei tobulinti.

2012 m. balandžio 25 d. Vyriausybė nutarimu Nr. 484 „Dėl patobulinto Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ pateikė Seimui patobulintą strategijos projektą nauju pavadinimu – „Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija“.

2012 m. birželio 7 d. Seimas, ignoruodamas pagrindinio komiteto – Ekonomikos komiteto išvadą grąžinti projektą iniciatoriams tobulinti, paskyrė kitą pagrindinį komitetą – Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetą.

2012 m. birželio 26 d. Seimas ypatingos skubos tvarka tik valdančiosios daugumos politinės valios pastangomis nutarimu Nr. XI-2133 patvirtino Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategiją.

1.3. Darytina išvada, kad nebuvo motyvų ir pakankamai pagrįstų priežasčių keisti Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtintą Nacionalinę energetikos strategiją.

2. Ar Nacionalinės energetikos strategijos pakeitimas nesudarė prielaidų sustabdyti ir (ar) vilkinti strateginių energetikos projektų įgyvendinimą.

2.1. Komisijai pateikta:

2.1.1. Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos 2013 m. liepos 10 d. raštas Nr. 2R-1724 „Dėl informacijos pateikimo“;

2.1.2. valstybės įmonės Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros 2013 m. liepos 16 d. raštas Nr. 3.47-178;

2.1.3. valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės 2013 m. liepos 19 d. raštas Nr. ĮS-5531(1.188);

2.1.4. valstybės įmonės Lietuvos naftos produktų agentūros 2013 m. liepos 23 d. raštas Nr. (1.10)-SD-108;

2.1.5. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. liepos 25 d. raštas Nr. (22.3) SGD3-588;

2.1.6. AB „Litgrid“ 2013 m. liepos 26 raštas Nr. SD-3507 „Dėl informacijos pateikimo“;

2.1.7. Lietuvos energetikos instituto 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. D2-805-17 „Dėl informacijos pateikimo“;

2.1.8. akcinės bendrovės „Lietuvos energija“ 2013 m. liepos 30 d. raštas Nr. SDK-4 „Dėl informacijos pateikimo“;

2.1.9. Energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

2.1.10. energijos išteklių biržos „BaltPool“ 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. 13-SD-143 „Dėl informacijos pateikimo“;

2.1.11. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-1878 „Dėl informacijos pateikimo“;

2.1.12. UAB „Visagino atominės elektrinės“ 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. S-2013-290;

2.1.13. Valstybinės kainų ir energetikos komisijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. R2-2595;

2.1.14. Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. lapkričio 27 d. raštas Nr. (5.3-04) 3-4340 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą Seimo kanceliarijoje.

2.2. Komisija konstatuoja:

Energetikos ministerija 2009 m. pradėjo Lietuvos elektros energetikos sektoriaus struktūrinę pertvarką, tačiau pertvarka buvo vykdoma ES direktyvų nuostatų neperkėlus į nacionalinę teisę, t. y. nepriėmus Lietuvos Respublikos energetikos ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymų pakeitimo įstatymų. 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (toliau – Direktyva 2009/72/EB) nuostatos į Elektros energetikos įstatymą buvo perkeltos tik 2012 m. vasario 7 d., o elektros energetikos sektoriaus pertvarkos veiksmų planas apskritai nebuvo patvirtintas Vyriausybės.

Pažymėtina, kad LEO LT, AB, akcininkė Vyriausybė 2009 m. gruodžio 30 d. priėmė sprendimą likviduoti LEO LT, AB, tačiau LEO LT, AB, būdama likviduojama bendrovė, toliau vykdė savo veiklą trejus metus, iki 2012 m. rugsėjo 5 d.

Atkreiptinas dėmesys, kad naujos Visagino atominės elektrinės projektas buvo rengiamas LEO LT, AB, projekto pagrindu, vadovaujantis anksčiau parengtomis studijomis ir naudojantis iš dalies tų pačių konsultantų paslaugomis.

2009 m. gruodžio 4 d. Vyriausybė, UAB „NDX energija“ ir LEO LT, AB, pasirašė Restitucijos sutartį, pagal kurią Vyriausybė sumokėjo UAB „NDX energija“ 680 mln. Lt restitucinį atlyginimą.

Kyla pagrįstu abejoniu dėl Vyriausybės sprendimo besąlygiškai sutikti iš karto sumokėti finansų krizės metu itin didelę valstybei 680 mln. Lt sumą.

2010 m. balandžio 14 d. Vyriausybė nutraukė UAB „Gamtinių dujų terminalas“ veiklą¹, laikydama svarbia priežastimi Ūkio ministerijos pareigūnų padarytus įstatymų pažeidimus, steigiant įmonę ir parenkant investuotoją, remiantis supaprastintomis viešųjų pirkimų taisyklėmis (apklausos būdu).

Pažymėtina, kad UAB „Gamtinių dujų terminalas“ buvo įsteigta 2008 m. spalio 15 d. Ūkio ministerijos (80 proc. akcijų priklausė Vyriausybei) ir AB „Achema“ (priklausė 20 proc. akcijų). Pagrindinė įmonės veikla – gamtinių dujų terminalo statyba, eksploatavimas ir gamtinių dujų laikymas.

Dėl galimai politinių Vyriausybės motyvų ir Ūkio ministerijos pareigūnų padarytų nereikšmingų įstatymų pažeidimų valstybei ypač svarbaus objekto – gamtinių dujų terminalo – statybos pradžia buvo nukelta keleriems metams. Šitaip buvo prarasta galimybė įgyvendinti projektą privataus investuotojo lėšomis ir pavėluota pasinaudoti ES parama.

Atkreiptinas dėmesys, kad ir kitų strateginių energetikos projektų, numatytų Vyriausybės 2007 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1442 „Dėl Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo 2008–2012 metų plano patvirtinimo“ patvirtintame Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo 2008–2012 metų plane, – **Lietuvos–Švedijos elektros jungtis „NordBalt“, Lietuvos–Lenkijos elektros jungtis „LitPol Link“, bendras suskystintų gamtinių dujų importo terminalas Baltijos regione, bendra regioninė gamtinių dujų saugykla, požeminė gamtinių dujų saugykla – įgyvendinimas vyko labai lėtai arba išvis buvo sustojęs.**

Vyriausybė, įgyvendindama Direktyvą 2009/72/EB ir 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančią Direktyvą 2003/55/EB (toliau – Direktyva 2009/73/EB), kad užtikrintų perdavimo veiklos atskyrimą, galėjo pasirinkti vieną iš 3 variantų: 1) nuosavybės atskyrimą; 2) nepriklausomo sistemos operatoriaus modelį; 3) nepriklausomo

¹ Vyriausybė, kaip pagrindinė akcininkė, priėmė sprendimą dėl UAB „Gamtinių dujų terminalas“ likvidavimo.

perdavimo operatoriaus modelį. Vyriausybė pasirinko pagrindinį ES III energetikos paketo² įgyvendinimo būdą – **nuosavybės atskyrimą**.

Pagrindinė Direktyvos 2009/72/EB nuostata – perdavimo sistemos operatoriaus atskyrimas nuo kitų veiklų bei komercinių interesų, – kuri turėjo būti įgyvendinta iki 2012 m. kovo 3 d., nebuvo įgyvendinta net iki 2012 m. pabaigos. Komisija daro prielaidą, kad buvo sąmoningai delsiama tai padaryti.

Direktyvos 2009/73/EB nuostatos į Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymą buvo perkeltos tik 2011 m. birželio 30 d., o dujų sektoriaus pertvarka pradėta 2012 m. birželio 15 d. ir pagal Direktyvos 2009/73/EB nuostatas privalo būti baigta iki 2014 m. spalio 31 d.

Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. lapkričio 27 d. įsakymu Nr. 4-588 „Dėl Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo programos priežiūros komisijos sudarymo“ buvo sudaryta Nacionalinės strategijos įgyvendinimo programos priežiūros komisija, tačiau 2008–2012 m. ji savo veiklos nevykdė. Komisijai nepavyko gauti jokių jos veiklą patvirtinančių dokumentų.

2.3. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Seimas, 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 patvirtindamas Vyriausybės pateiktą Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategiją, įteisino jau pasibaigusią Energetikos ministerijos vykdytą elektros energetikos sektoriaus pertvarką, kuri buvo atliekama be ją reglamentuojančių teisės aktų ir neperkėlus ES III energetikos paketo nuostatų į nacionalinę teisę.

2.4. Komisija siūlo:

2.4.1. Vyriausybei, teikiant Seimui metinę veiklos ataskaitą, atskirai pateikti Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo ataskaitą;

2.4.2. Seimo valdybai spręsti klausimą dėl Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo priežiūrą atliekančios visuomeninės tarybos sudarymo prie Seimo Ekonomikos komiteto. Į šią tarybą įtraukti mokslo, gamybos ir valstybės institucijų

² 2009 m. balandžio 22 d. Europos Parlamente buvo patvirtintas III energetikos paketas. Jį sudaro 5 teisės aktai: 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti direktyvą 2003/54/EB; 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 713/2009, įsteigiantis Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą; 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 714/2009 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, panaikinantį reglamentą (EB) Nr. 1228/2003; 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinantį reglamentą (EB) Nr. 1775/2005; 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti direktyvą 2003/55/EB.

specialistai vykdytų nuolatinę Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo stebėseną, periodiškai teiktų siūlymus dėl strategijos tobulinimo atsižvelgiant į besikeičiančias vidaus ir išorės sąlygas.

3. Ar įgyvendinti Nacionalinėje energetikos strategijoje numatyti nacionalinės energetikos plėtros tikslai ir svarbiausi uždaviniai (iki 2012 metų Lietuvos aukštos įtampos elektros tinklus sujungti su Skandinavijos šalių ir Lenkijos tinklais; įrengti gamtinių dujų saugyklą Lietuvoje, sukurti bendrą regioninę gamtinių dujų saugyklą, pastatyti bendrą suskystintų dujų importo terminalą Baltijos regione; iki 2010 metų sukaupti ir nuolat palaikyti 90 dienų naftos produktų ir naftos atsargas, iki 2013 metų išplėtoti gamtinių dujų saugyklų pajėgumus ir palaikyti iki 60 dienų dujų atsargas; ne vėliau kaip 2015 metais pradėti eksploatuoti naują regioninę atominę elektrinę Baltijos šalių ir regiono poreikiams tenkinti ir kiti); jeigu šie tikslai ir uždaviniai neįgyvendinti, tai dėl kokių priežasčių.

3.1. Komisijai pateikta:

3.1.1. AB „Litgrid“ 2013 m. liepos 26 d. raštas Nr. SD-3507 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.2. Lietuvos energetikos instituto 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. D2-805-17 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.3. UAB „Visagino atominės elektrinės“ 2013 m. liepos 30 d. raštas Nr. S-2013-290 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.4. Energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.5. UAB „Baltpool“ 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. 13-SD-143 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.6. AB „Amber Grid“ 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. 7-301-243 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.7. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. (22.3)SGD-743 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.8. AB „Litgrid“ 2013 m. rugsėjo 4 d. raštas Nr. KONF_SD-41 „Dėl informacijos pateikimo“;

3.1.9. Energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. (5.3-04)3-3288 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos 2013 m. spalio 9 d. posėdyje dalyvavo Rimantas Vaitkus ir Virgilijus Poderys.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą Seimo kanceliarijoje.

3.2. Komisija konstatuoja:

3.2.1. Dėl Lietuvos–Švedijos elektros jungties „NordBalt“.

Seimas 2012 m. birželio 12 d. priėmė Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos integracijos į Europos elektros energetikos sistemas įstatymą Nr. XI-2052, kuriuo buvo įgyvendintos Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtintos Nacionalinės energetikos strategijos, 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 714/2009 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003, Direktyvos 2009/72/EB nuostatos, siekiant užtikrinti visavertę Lietuvos elektros energetikos sistemos integraciją į Europos elektros energetikos sistemas ir nustatant integracijos etapus ir planuojamus įgyvendinimo terminus.

Įgyvendinant projektą „NordBalt“, elektros jungties kabeliui ir keitikliams projektuoti, gaminti ir instaliuoti 2010 m. buvo atrinkta UAB „ABB“. Šiuo metu užbaigtas „NordBalt“ projekto etapas – teritorijų planavimas, techninių sprendinių projektavimas ir leidimų gavimas. 2013 m. pastatyta daugiau kaip du trečdaliai elektros perdavimo linijos Klaipėda–Telšiai. 2013 m. lapkritį atlikti paruošiamieji „NordBalt“ jungties statybos darbai – atliktas horizontalusis gręžimas po Kuršių mariomis ir Kuršių Nerijoje. Jo metu nutiesti vamzdžiai, kuriais bus tiesiamas povandeninis elektros kabelis. Kabelio klojimo sausumoje ir jūroje darbai yra numatyti 2014 ir 2015 metais. „NordBalt“ projekto įgyvendinimą planuojama užbaigti 2015 m. pabaigoje.

3.2.2. Dėl Lietuvos–Lenkijos elektros jungties „LitPol Link“.

Įgyvendindami „LitPol Link“ projektą, 2008 m. Lietuvos ir Lenkijos elektros perdavimo sistemų operatoriai įsteigė bendrą „LitPol Link“ įmonę, kuri vykdo paruošiamuosius darbus įgyvendinant Lietuvos ir Lenkijos elektros energetikos sistemų sujungimo projektą ir bendrai koordinuoja projekto įgyvendinimą abiejose šalyse. 2013 m. gruodį gautas leidimas statyti svarbiausią jungties įrenginį – nuolatinės srovės intarpą, jo statybos darbus planuojama pradėti 2014 m. pavasarį ir užbaigti 2015 m. gruodį.

Planuojama, kad 500 MW galios „LitPol Link“ jungtis bus nutiesta 2015 m. pabaigoje, o 2020 m. jungties galia sieks 1 000 MW.

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Komisija 2013 m. spalio 14 d. paskelbė pirmąjį Europos Sąjungos bendro intereso projektų sąrašą. Pasiūlytame Europos Sąjungos bendro intereso projektų sąrašė kaip viena iš regioninių iniciatyvų išskirtas Baltijos šalių energijos rinkos elektros energijos jungčių planas (angl. *Baltic Energy Market Interconnection Plan*, BEMIP). Europos Komisijos siūlomame Europos Sąjungos bendro intereso projektų sąrašė yra ir Lietuvos–Lenkijos elektros jungtis „LitPol Link“.

Konstatuotina, kad elektros jungčių „NordBalt“ ir „LitPol Link“ projektai iki 2012 metų nebuvo įgyvendinti.

3.2.3. Dėl gamtinių dujų saugyklos Lietuvoje įrengimo, bendros regioninės gamtinių dujų saugyklos sukūrimo, bendro suskystintų gamtinių dujų importo terminalo Baltijos regione pastatymo.

Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtintos Nacionalinės energetikos strategijos 13 punkto 8 papunktyje nurodyti vieni iš svarbiausių uždavinių: įrengti gamtinių dujų saugyklą Lietuvoje, pastatyti bendrą suskystintų gamtinių dujų importo terminalą Baltijos regione.

3.2.3.1. Požeminė gamtinių dujų saugykla. Įvertinus visas šalyje atrastas 129 geologines struktūras, kompetentingų institucijų buvo konstatuota, kad potencialiai tinkamiausia dujų saugyklai įrengti yra Syderių (Telšių rajonas) geologinė struktūra. 2010–2011 m. Telšių rajono 150 km² teritorijoje buvo atlikti seisminiai tyrimai. 2012–2013 m. Syderių geologinėje struktūroje buvo atlikti gręžiniai (II darbų etapas), siekiant iširti, ar geologinė struktūra yra tinkama dujoms laikyti. Šiuo metu atliekamas saugyklos rezervuaro modelio parengimas.

3.2.3.2. Bendra regioninė gamtinių dujų saugykla. Baltijos šalyse yra veikianti Inčiukalnio (Latvijoje) požeminė gamtinių dujų saugykla. Latvija yra pasiūliusi šios saugyklos modernizavimo ir plėtros projektui (jį įgyvendinti planuojama apie 2027 m.) suteikti Europos reikšmės projekto statusą; taip pat šis projektas yra vienas iš Baltijos šalių energijos rinkos elektros energijos jungčių plano³ projektų, jis laikomas svarbiu kuriant

³ 2009 m. birželio 17 d. Europos Komisijos pirmininkas ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono valstybių (Danijos, Vokietijos, Estijos, Latvijos, Lietuvos, Švedijos, Suomijos ir Lenkijos) atstovai pasirašė memorandumą dėl Baltijos šalių energijos rinkos elektros jungčių plano (angl. *Baltic Energy Market*

bendrą regioninę gamtinių dujų rinką. Šiuo metu didesnę Inčiukalnio dujų saugyklos pajėgumų dalį savo reikmėms nuomoja AB „Gazprom“. Lietuva taip pat saugo gamtinių dujų atsargas pagal Reglamento (ES) Nr. 994/2010 reikalavimus.

3.2.3.3. Bendras suskystintų gamtinių dujų importo terminalas Baltijos regione.

Šis regioninio terminalo projektas yra įtrauktas į Baltijos šalių energijos rinkos elektros energijos jungčių planą, projektą palaiko ir skatina įgyvendinti Europos Komisija.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2014 m. vasario 28 d. Estija ir Suomija pasirašė memorandumą dėl gamtinių dujų dujotiekio „Balticconnector“ statybos. Jis sujungs abi šalis ir du suskystintų gamtinių dujų (toliau – ir SGD) terminalus. Terminalai bus statomi abiejose Suomijos įlankos pusėse. Šių terminalų statybą didžiąja dalimi numatoma finansuoti iš ES lėšų.

Konstatuotina, kad 3.2.3 punkte minėti projektai neįgyvendinti iki 2012 m. pabaigos.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuva planuoja įrengti suskystintų gamtinių dujų terminalą Klaipėdoje kartu su išnuomota plaukiojančiąja SGD saugykla su išdujinimo įrenginiu (angl. *Floating storage regasification unit*, FSRU) ir pradėti jį eksploatuoti 2014 m. pabaigoje.

Pažymėtina, kad šis projektas finansuojamas Lietuvos dujų vartotojų lėšomis (SGD terminalo statybos ir eksploatavimo sąnaudos socializuotos), tačiau Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK) nėra suderinusi AB „Klaipėdos nafta“ įgyvendinamo suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto investicijų.

Konstatuotina, kad Vyriausybė, įgyvendindama suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą, nesiekė pasinaudoti ES finansine parama.

3.2.4. Dėl 90 dienų naftos produktų ir naftos atsargų sukaupimo 2010 m. ir nuolatinio palaikymo.

Vykdam 2006 m. liepos 24 d. Tarybos direktyvos 2006/67/EB, įpareigojančios valstybes nars išlaikyti privalomasias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas, reikalavimus, Lietuvoje 2003–2009 metais buvo kaupiamos naftos produktų ir naftos valstybės atsargos, vadovaujantis Lietuvos Respublikos naftos produktų ir naftos valstybės atsargų įstatymu ir Vyriausybės 2002 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1901 „Dėl Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir kontrolės tvarkos bei minimalių naftos produktų kiekių patvirtinimo“. Šiuo nutarimu patvirtintos Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir kontrolės tvarkos (nuo 2008 m. kovo 12 d. – Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir kontrolės taisyklės) 12.7 punkte nustatyta užduotis – sukaupti ne mažiau kaip 90 dienų atsargų – buvo įvykdyta 2009 m. gruodžio 31 d.

Konstatuotina, kad nuo 2009 m. gruodžio 31 d. privalomos sukaupti naftos produktų ir naftos valstybės atsargos yra sukauptos, sudaro ne mažiau kaip 90 dienų atsargas ir yra nuolat palaikomos.

3.2.5. Dėl dujų atsargų palaikymo iki 60 dienų.

Energetikos ministerija 2013 m. liepos 31 d. raštu Nr. (5.3-04) 3-2667 Komisiją informavo:

„Išsivaliojus 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentui (ES) Nr. 994/2010 dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių, kuriuo panaikinama Tarybos Direktyva 2004/67/EB, jo reikalavimai buvo perkelti į nacionalinę teisę ir 2012 m. kovo 28 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 325 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 163 „Dėl Gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtinta nauja Gamtinių dujų tiekimo patikimumo užtikrinimo priemonių aprašo (toliau – Aprašas) redakcija.

Apraše nustatyta, kad gamtinių dujų įmonės, privalo sukaupti tokį dujų atsargų kiekį, kad jo užtektų šiais atvejais:

- 30 dienų išskirtinai didelio dujų poreikio laikotarpiu (šalčiausiu periodu);
- ar esant ekstremaliai temperatūrai septynių dienų piko laikotarpiu, kurie pagal statistinę tikimybę pasitaiko kartą per 20 metų;
- ar bent 30 dienų laikotarpiu vidutinėmis žiemos sąlygomis sutrikus vienos didžiausios dujų infrastruktūros veikimui.

2012 m. rugsėjo 1 d. Inčiukalnio požeminėje dujų saugykloje yra sukauptas reikiamas dujų atsargų kiekis: buitiniams vartotojams – 30 mln. m³, nebuitiniams vartotojams, per metus suvartojantiems iki 20 000 m³ dujų, – 5,6 mln. m³. Pagal Reglamento (ES) Nr. 994/2010 ir Aprašo reikalavimus, toks dujų atsargų kiekis minėtiems vartotojams užtikrina nenutrūkstamą tiekimą.“

Reglamento (ES) Nr. 994/2010 taisyklė N-1 reikalauja, kad valstybė narė užtikrintų gamtinių dujų tiekimą „saugomiems vartotojams“ bent 30 kalendorinių dienų laikotarpiu, jeigu nutrūksta tiekimas iš didžiausio gamtinių dujų tiekimo šaltinio.

Konstatuotina, kad Lietuvos apsirūpinimas gamtinėmis dujomis, vadovaujantis Reglamento (ES) Nr. 994/2010 reikalavimais, pagal taisyklę N-1 yra nepakankamas ir sudaro tik 35 proc., o ne reikalaujamus 100 proc., nes jungties su Latvija pajėgumas yra tik 5,2 mln. N m³/d.

3.2.6. Dėl naujos regioninės atominės elektrinės eksploatavimo 2015 metais Baltijos šalių ir regiono poreikiams tenkinti.

Konstatuotina, kad Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtintoje Nacionalinėje energetikos strategijoje numatytas uždavinys – ne vėliau kaip iki 2015 m. pradėti eksploatuoti naują regioninę atominę elektrinę Baltijos šalių ir regiono poreikiams tenkinti – nėra įgyvendintas.

Kaip minėta, 2009 m. gruodžio 30 d. Vyriausybė priėmė sprendimą likviduoti branduolinės elektrinės projektą įgyvendinančią bendrovę LEO LT, AB. Turėdama likviduojamos įmonės statusą, ši bendrovė toliau vykdė veiklą trejus metus, iki 2012 m. rugsėjo 5 d.

Atkreiptinas dėmesys, kad Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 patvirtintoje Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijoje regioninės branduolinės (atominės) elektrinės Visagine statybą numatyta baigti 2020 metais.

Konstatuotina, kad naujos regioninės atominės elektrinės projektas nėra įgyvendinamas.

3.3. Darytina išvada, kad dauguma projektų, numatytų Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtintoje Nacionalinėje energetikos strategijoje, iki

2012 m. pabaigos liko neįgyvendinti galimai dėl Energetikos ministerijos netinkamo projektų valdymo ir darbų planavimo, nuoseklios strategijos nesilaikymo. Dėl to, baigiantis Vyriausybės kadencijai, 2012 m. birželio 26 d., Energetikos ministerija inicijavo naujos Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos projektą, kuriame strateginių projektų įgyvendinimo terminai buvo nukelti vėlesniam laikui.

3.4. Komisija siūlo Vyriausybei parengti Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo, Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo ir kitų susijusių įstatymų pakeitimo įstatymų projektus, kuriuose būtų nustatyta Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareiga privalomai atlikti strateginių ir su jais susijusių objektų įgyvendinimo kontržvalgybinę priežiūrą užtikrinant valstybės energetinį saugumą ir nuolat teikti ataskaitas Vyriausybei.

4. Dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo priimtas sprendimas didinti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainą; kiek lėšų už šių paslaugų teikimą surinkta 2009–2012 metais, kur buvo panaudotos surinktos lėšos, kas priėmė sprendimus dėl jų panaudojimo; kokia elektros kaina yra Lietuvoje, palyginti su kitomis Baltijos šalimis (Estija, Latvija), kokios priežastys tai lemia.

4.1. Komisijai pateikta:

4.1.1. AB „Litgrid“ 2013 m. liepos 26 d. raštas Nr. SD-3507 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.2. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. R2-2277 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.3. Energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.4. Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos 2013 m. rugpjūčio 1 d. raštas Nr. 111 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.5. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. (22.3)SGD-743 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.6. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. rugpjūčio 30 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-2052 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.7. AB „Litgrid“ 2013 m. rugsėjo 4 d. raštas Nr. KONF_SD-41 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.8. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. R2-2595 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

4.1.9. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. R2-2604 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

4.1.10. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. rugsėjo 17 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-2150 „Dėl informacijos pateikimo“;

4.1.11. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014 m. kovo 12 d. raštas Nr. R2-754 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos 2013 m. spalio 23 d. posėdyje dalyvavo energetikos ministras Jaroslav Neverovič, buvęs energetikos ministras Arvydas Sekmokas, Daivis Virbickas (AB „Litgrid“), Laura Žalaitė (UAB „Baltpool“), Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkė Diana Korsakaitė ir Andrius Kubilius.

Komisijos 2014 m. kovo 12 d. posėdyje dalyvavo Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras Kęstutis Vagneris, Vilniaus apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokurorė Vilma Vidugirienė.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą Seimo kanceliarijoje.

4.2. Komisija konstatuoja:

4.2.1. Klausimu, dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo priimtas sprendimas didinti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainą. Kiek lėšų už šių paslaugų teikimą surinkta 2009–2012 metais, kur buvo panaudotos surinktos lėšos, kas priėmė sprendimus dėl jų panaudojimo.

Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (toliau – VIAP) teikimo tvarka pirmą kartą nustatyta ūkio ministro 2001 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. 380 „Dėl teisės aktų, būtinų Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymui įgyvendinti, patvirtinimo“. VIAP schemos funkcionavimas paremtas VIAP lėšų surinkimo ir paskirstymo principu, kurį, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, įgyvendina VIAP lėšų administratorius.

Vadovaujantis Elektros energetikos įstatymu, už VIAP sąrašo, VIAP gavėjų sąrašo, VIAP teikėjų ir teikimo tvarkos nustatymą buvo atsakinga Vyriausybės įgaliota institucija. Vyriausybės nutarimu iki 2009 m. lapkričio 13 d. Ūkio ministerija tvirtindavo VIAP sąrašą ir šių paslaugų teikimo tvarkos aprašą, o nuo 2009 m. lapkričio 13 d. iki 2012 m. vasario 7 d. šias funkcijas atliko Energetikos ministerija.

Konstatuotina, kad 2009–2012 m. energetikos ministras kiekvienais metais įsakymu dėl elektrinių, kurioms nustatoma remtinės elektros energijos gamybos apimtis, sąrašo ir remtinės elektros energijos apimties ir masto atitinkamais metais bei prognozių nustatymo nustatydavo remtiną elektros energijos gamybos apimtį ir VIAP sąrašą.

2012 m. vasario 7 d. įsigaliojus Elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymui Nr. XI-1919, pasikeitė ir VIAP teikimo schema – Vyriausybė Energetikos ministerijos teikimu kiekvieniems metams tvirtina remtinės elektros energijos gamybos apimtį, VIAP sąrašą ir nustato jų teikimo tvarką, skiria VIAP lėšų administratorių ir tvirtina VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašą.

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK) tvirtina VIAP kainų skaičiavimo metodiką, kasmet nustato VIAP kainas, atlieka VIAP lėšų administravimo priežiūrą, tikrina VIAP lėšų panaudojimo tikslingumą ir teisėtumą.

VIAP lėšų biudžetas ir kaina 2009–2013 metais (mln. Lt)

Nr.	Pavadinimas	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
1.	AEI gamyba ir balansavimas	37,5	43,8	93,2	127,67	184,212
2.	Termofikacinių elektrinių gamyba	301,3	35,7	85,7	117,16	168,202
3.	Lietuvos elektrinės gamyba	233,1	345,23	310,54	333,121	471,177
4.	Lietuvos elektrinės pastoviosios sąnaudos	-	25,17	37,46	65,145	0
5.	Lietuvos elektrinės rezervai	-	-	-	-	14,359
6.	Strateginiai infrastruktūros projektai („NordBalt“)	-	-	92	85	85
7.	Ignalinos AE	27,9	0	0	0	0
8.	AEI prijungimas prie perdavimo ir skirstomųjų tinklų	29,9	0	0,8	0,168	0,452
9.	Rinkos operatoriaus sąnaudos (administravimas)	3,8	1,8	0,5	0,5	0,5
10.	Prognozuojamas likučių saugojimo rezultatas (palūkanos)	-	-	0	0	-0,6
11.	Prijungimo pajamos (AEI gamintojų sumokama dalis tinklų operatoriams)	-2,3	0	0	-1,07	-
12.	Iš viso VIAP biudžetas	631,2	451,7	620,2	727,69	923,302
13.	Neatitikimai už praėjusius	0	-20	-6,4	-4,06	-59,601

	metus					
14.	VIAP lėšos, surinktinės vartotojų kalendoriniais metais	631,2	431,7	613,8	723,634	863,71
15.	VIAP kaina, ct/kWh (be PVM)	6,39	4,73	6,01	7,04	9,377

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

VIAP lėšų naudojimas reglamentuotas teisės aktuose (VIAP teikimo tvarkos apraše, VIAP lėšų administravimo tvarkos apraše) ir kontroliuojamas VKEKK.

Atkreiptinas dėmesys, kad iki 2011 m. nebuvo paskirtas VIAP lėšų administratorius. Tik 2011 metais VIAP lėšų administravimas buvo teisiškai reglamentuotas.

Pažymėtina, kad kai kurias VIAP lėšų administravimo funkcijas atitinančią veiklą iki 2009 metų pabaigos vykdė bendra energijos gamybos ir perdavimo įmonė – AB „Lietuvos energija“; nuo 2010 m. sausio 1 d. šią veiklą vykdė AB „Litgrid“. Atkreiptinas dėmesys, kad tuo metu nebuvo reglamentuotas VIAP lėšų administravimas.

2011–2012 metais VIAP lėšų administratoriaus funkcijas vykdė AB „Litgrid“, o nuo 2013 m. sausio 1 d. VIAP lėšų administratore paskirta UAB „Baltpool“.

2012 m. liepos 9 d. Energetikos ministerijos vadovybė inicijavo Vyriausybės nutarimo „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektą ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo projektą, kuriems įsigaliojus, nuo 2013 metų pradžios būtų buvusi įgyvendinta **VIAP lėšų surinkimo schema, kai VIAP elektros energetikos sektoriuje mokesčių surinkimą atlieka privačios įmonės**. Skubiai **pakeitus** šią tvarką, VIAP lėšas surenka perdavimo ir skirstomųjų tinklų operatorės akcinės bendrovės „Litgrid“ ir „Lesto“.

Konstatuotina, kad dalis asmenų 2009–2013 metais buvo atleisti nuo VIAP mokėjimo. VKEKK ne kartą bandė atkreipti energetikos ministro dėmesį į tai, kad VIAP mokėtojų diferencijavimas ir išskaidymas, atleidžiant nuo VIAP mokėjimo pajėgiausius asmenis, sudaro prielaidas diskriminuoti kitus elektros vartotojus – daugiausia reguliuojamus buitinius vartotojus ir smulkųjį bei vidutinį verslą.

2009–2013 metais faktiškai surenkamų VIAP fondo lėšų suma išaugo nuo **631,2 mln. Lt** iki **863,71 mln. Lt**, t. y. **36,84** proc.

VIAP dalis galutinėje elektros kainoje be PVM išaugo nuo **6,39** ct/kWh 2009 metais iki **9,37** ct/kWh 2013 metais, t. y. **46,75** proc.

Pagrindinės priežastys, lėmusios VIAP kainų didėjimą 2009–2012 metais:

□ Nuo 2010 metų AB Lietuvos elektrinei nustatyta žymiai didesnė kvota remtinai elektros energijos gamybai.

**AB Lietuvos elektrinei skirtas ir faktiškai pagamintas elektros energijos kiekis
2009–2013 metais**

Metai	AB Lietuvos elektrinei nustatyta kvota, GWh	AB Lietuvos elektrinė faktiškai pagamino elektros energijos, GWh
2009	800	800
2010	2 500	1 900
2011	1 740	1 047
2012	1 530	1 423
2013	900*	900

* Planuota 1 530 GWh.

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Konstatuotina, kad Vyriausybė 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 1035 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėjų ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo apimties 2013 metams nustatymo“ patvirtino AB Lietuvos elektrinei remtiną elektros energijos gamybos, būtinos elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti, apimtį 2013 metams – 1,53 TWh.

2012 m. gruodžio mėn. pradėjusi dirbti nauja Vyriausybė 2012 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1538 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutarimo Nr. 1035 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėjų ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo apimties 2013 metams nustatymo“ pakeitimo“ sumažino AB Lietuvos elektrinei remtiną elektros energijos gamybos, būtinos

elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti, apimtį 2013 metams iki 0,9 TWh. Tai leido sumažinti VIAP lėšų poreikį 100,26 mln. Lt, arba 1,113 ct/kWh be PVM.

AB Lietuvos elektrinė, kuriai energetikos ministras 2010 metams skyrė VIAP lėšomis remiamą 2,5 TWh elektros energijos gamybos, būtinos elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti, kvotą, pagamino tik 1,9 TWh, tačiau jai buvo skirti ir išmokėti pinigai iš VIAP biudžeto už 2,5 TWh. VKEKK nustatė, kad AB Lietuvos elektrinė privalo vartotojams grąžinti neteisėtai gautus 52,417 mln. Lt, ir AB Lietuvos elektrinė pradėjo lėšas grąžinti nuo 2012 metų – po 13,1 mln. Lt kasmet (per 4 metus).

2012 metais AB Lietuvos elektrinė dalį pagamintos VIAP lėšomis remiamos elektros energijos pardavė Estijos biržoje. Už šį parduotą kiekį bendrovė 2012 metais gavo 8,6 mln. Lt VIAP lėšų.

Pažymėtina, kad AB Lietuvos elektrinės pagaminta ir remiama VIAP lėšomis elektros energija turėjo būti skirta elektros energijos tiekimo saugumui šalyje ir energetikos sistemos rezervams užtikrinti.

Darytina išvada, kad AB Lietuvos elektrinei remtina elektros energijos gamybos, būtinos elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti, apimtis buvo nustatoma asmeniniu energetikos ministro nurodymu. Nebuvo nustatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis būtų galima įvertinti kvotos poreikį elektros energijos tiekimo saugumui ir energetikos sistemos rezervams užtikrinti. 2010–2012 metais AB Lietuvos elektrinė pagamino daug mažiau elektros energijos, skirtos elektros energijos tiekimo saugumui ir energetikos sistemos rezervams užtikrinti, negu buvo nustatyta atitinkamu energetikos ministro įsakymu.

Pažymėtina, kad AB Lietuvos elektrinės pagaminta elektros energija yra 3 kartus brangesnė negu elektros energija, kurią galima įsigyti rinkoje. Remiamos elektros energijos gamybos apimčių didėjimas daro tiesioginę įtaką elektros energijos kainai, tačiau tai nebuvo vertinama nustatant energijos supirkimo apimtį AB Lietuvos elektrinei.

AB Lietuvos elektrinės elektros energijos gamybos kaina ir jos dedamosios

Kainos dedamoji	2009		2010		2011		2012		2013	
	Mln. Lt	ct/ kWh	Mln. Lt	ct/ kWh	Mln. Lt	ct/kWh	Mln. Lt	ct/ kWh	Mln. Lt	ct/ kWh
Visos LEL skirtos kintamos gamybos sąnaudos	369,534	*	705,952	*	534,96	*	570,271	*	314,755	34,97
Viso LEL skirtos pastoviosios gamybos sąnaudos, įskaitant ROI dengiamos iš VIAP LEL skirtos pastoviosios gamybos sąnaudos, įskaitant ROI dengiamos iš sisteminių paslaugų kainos (rezervai)										
					56,929	*	64,857	*	139,661	15,52
	116	*	121,872	*						
					27,103	*	24,619	*	48,403	*
Gražintina vartotojams suma už 2010 metus	-	-	-	-	-	-	13,104	*	13,104	1,46
Superkamos elektros energijos kaina (ct/kWh) be PVM	-	37,35	-	29,31	-	30,75	-	37,27	441,312	49,03
Elektros energijos rinkos kaina (ct/kWh)	-	15,5	-	15,5	-	16	-	15,5	-	15,7
VIAP lėšos	-	-	370,4	-	348	-	398,266	-	485,536	-
VIAP administratoriaus faktiškai išmokėtos lėšos	232,98		370,42		274,6		370,68		481,34	

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Konstatuotina, kad AB Lietuvos elektrinėje pagamintos elektros energijos kaina, net ir pradėjus elektrą gaminti naujame kombinuotojo ciklo bloke (KCB), toliau auga ir yra daugiau negu 3 kartus didesnė už elektros energijos rinkos kainą. 2014 metais AB Lietuvos elektrinėje pagamintos elektros energijos kaina numatoma 50,84 ct/kWh. Viena iš pagrindinių priežasčių – eksploatacijos ir kitų papildomų sąnaudų didėjimas.

□ **VIAP bazės išplėtimas.**

Energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1-214 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašo nustatymo“ nustatytas VIAP sąrašas, apimantis **3 remtiną veiklos sritį**, o 2012 m. liepos 18 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos apraše nustatytas VIAP sąrašas, apimantis **9 remtiną veiklos sritį**:

- 1) elektros energijos gamybą naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ir jos balansavimą;
- 2) elektros energijos gamybą termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir sutaupomas toks kiekis pirminės energijos, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia;
- 3) elektros energijos gamybą nustatytose elektrinėse, kuriose elektros energiją gaminti būtina elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti;
- 4) elektros energetikos sistemos rezervų užtikrinimą nustatytose elektrinėse, kurių veikla būtina valstybės energetiniam saugumui užtikrinti;
- 5) elektros energijos gamybos pajėgumų, strategiškai svarbių elektros energetikos sistemos darbo saugumui ir patikimumui ar valstybės energetinei nepriklausomybei užtikrinti, plėtrą;
- 6) strateginių elektros energetikos sektoriaus projektų, susijusių su energetinio saugumo didinimu įrengiant jungiamąsias linijas su kitų valstybių elektros energetikos sistemomis ir (ar) sujungiant Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemas su kitų valstybių narių elektros energetikos sistemomis, įgyvendinimą;

7) energetikos objektų darbo saugumo užtikrinimo, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo veiklą;

8) atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimą prie elektros tinklų;

9) elektros tinklų operatoriaus atliekamą elektros tinklų optimizavimą, plėtrą ir (ar) rekonstravimą, užtikrinančius gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.

□ 2010 metais VIAP lėšomis pradėta finansuoti AB Lietuvos elektrinės 9 bloko (KCB) statyba.

Pažymėtina, kad AB Lietuvos elektrinės KCB investicijų suma sudaro 1 295,2 mln. Lt. Dotacijos ir subsidijos sudaro 716,14 mln. Lt, iš jų VIAP lėšos – 135,35 mln. Lt. Likusi turto dalis, t. y. reguliacinė turto vertė, kuri naudojama kaip bazė investicijų grąžai ir nusidėvėjimui skaičiuoti nustatant teikiamų paslaugų kainas, sudaro 579,06 mln. Lt.

**AB Lietuvos elektrinės atlikti mokėjimai KCB projektui įgyvendinti
2009–2012 metais**

Faktinės išlaidos (mln. Lt)	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	Iš viso
LEL mokėjimai nuosavomis lėšomis	1,68	6,17	7,32	37,67	52,84
Mokėjimai VIAP lėšomis	-	17,42	32,04	85,89	135,35
Mokėjimai iš EBRD paskolos	-	191,52	53,63	0,00	245,15
Mokėjimai iš komercinių bankų paskolos	-	217,62	63,43	0,00	281,06
Mokėjimai iš IAE uždarymo fondo	351,94	112,03	79,40	37,42	580,79
Iš viso	353,63	544,76	235,82	160,98	1 295,19

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Pažymėtina, kad VKEKK, 2009 m. derindama KCB statybos investicijų projektą, įvertinusi informaciją apie panašaus tipo objektus, teigė (2009 m. lapkričio 24 d. pažyma Nr. O5-295), kad AB Lietuvos elektrinės investicijų projektas yra vienas iš brangiausių. Be to, Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtintoje Nacionalinės energetikos strategijoje buvo numatyta, kad Lietuvos elektrinėje iki 2010 m. būtina pastatyti iki 400 MW galios kombinuotojo ciklo dujų turbininį bloką (investicijos į bloko statybą – apie 720 mln. Lt).

Nuo 2013 m. AB Lietuvos elektrinė pagal 9 bloko (KCB) aptarnavimo sutartį su „General Electric International“ pradėjo mokėti aptarnavimo mokestį (**sutartis sudaryta 19 metų; vidutinė kaina – apie 20 mln. Lt per metus**).

Pažymėtina, kad 2009 m. lapkričio 19 d. AB Lietuvos elektrinė su „General Electric International“ pasirašė sutartį dėl KCB ilgalaikių atsarginių dalių tiekimo, remonto ir techninio aptarnavimo iki 2028 metų. Sutartis buvo sudaryta be viešojo pirkimo konkurso, sutartyje numatytos sąnaudos nebuvo suderintos su VKEKK, todėl kyla pagrįstų abejonių dėl to, ar energetikos viceministras, AB Lietuvos elektrinės valdybos pirmininkas H. Bernatavičius turėjo šiam sprendimui priimti reikalingus energetikos ministro įgaliojimus.

Iš VIAP lėšų buvo superkama elektros energija, pagaminta bandymo eksploatuoti Lietuvos elektrinės 9 bloką metu (pažeidžiant nustatytą tvarką).

Dėl 9 bloko investicijų pabrangimo 60,42 mln. Lt buvo įtraukta į 2013 metų VIAP lėšas pagal *bonus–malus* mechanizmą kainų pokyčių rangovui padengti.

□ **Nuo 2011 m. VIAP lėšomis finansuojamas „NordBalt“ projektas**

VIAP lėšos tarpsisteminei jungčiai Lietuva–Švedija

Metai	VIAP lėšos, tūkst. Lt
2010	4 126
2011	87 904
2012	85 000
2013	85 000
2014	80 000
2015	70 000
2016	67 633
IŠ VISO:	479 663

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Konstatuotina, kad VIAP lėšos „NordBalt“ projektui įgyvendinti bus reikalingos ir yra numatytos 2014–2016 metais. Be to, VIAP lėšomis remtinų veiklų sąrašė yra numatyta ir kitų strateginių elektros energetikos sektoriaus projektų, susijusių su energetinio saugumo didinimu įrengiant jungiamąsias linijas su kitų valstybių elektros energetikos sistemomis ir (ar) sujungiant Lietuvos Respublikos

elektros energetikos sistemas su kitų valstybių narių elektros energetikos sistemomis, įgyvendinimą remti iš VIAP lėšų.

□ **Augantys elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių mastai**

Pažymėtina, kad viena iš pagrindinių priežasčių buvo tai, kad 2009–2011 m. Energetikos ministerija aplaidžiai ir netinkamai atliko savo funkcijas koordinuodama atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą ir skatinimo priemonių įgyvendinimą, ne aukciono būdu asmenims buvo išduota daug leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ir jiems nustatytas 12 metų aukštas VIAP lėšomis remiamas tarifas.

□ **Kvotų termofikacinėms elektrinėms padidinimas**

Energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1-219 „Dėl Elektros energijos supirkimo iš bendrųjų šilumos ir elektros energijos gamintojų taisyklių patvirtinimo“ (kartu su šio įsakymo pakeitimo įsakymais⁴) patvirtintose Elektros energijos supirkimo iš bendrųjų šilumos ir elektros energijos gamintojų taisyklėse nebuvo numatyta, kokiais kriterijais vadovaujantis turi būti paskirstomos superkamos elektros energijos gamybos apimtys termofikacinėms elektrinėms.

2009–2012 metais buvo remiamos visos termofikacinės elektrinės, neatsižvelgiant į jų energijos gamybos efektyvumą. Tokia termofikacinių elektrinių rėmimo sistema iškreipė rinką, neskatinė efektyvios kogeneracijos ir buvo skirta neefektyvių termofikacinių elektrinių veiklos tęstinumui užtikrinti taip didinant VIAP lėšų poreikį.

Energetikos ministerija, nustatydamą elektros energijos supirkimo apimtį AB „Lietuvos elektrinė“ ir termofikacinėms elektrinėms, nevertino galimos kvotų pokyčių įtakos elektros energijos kainai.

□ **Gamtinių dujų kainos didėjimas**

Gamtinės dujos yra pagrindinis AB Lietuvos elektrinės ir termofikacinių elektrinių kuras.

⁴ Energetikos ministro 2010 m. spalio 8 d. įsakymas Nr. 1-284 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1-215 „Dėl Elektros energijos supirkimo iš bendrųjų šilumos ir elektros energijos gamintojų taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ ir 2012 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. 1-129 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1-215 „Dėl Elektros energijos supirkimo iš bendrųjų šilumos ir elektros energijos gamintojų taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“.

□ **Nepakankamas VIAP lėšų administravimas**

Konstatuotina, kad iki 2011 metų nebuvo reglamentuotas VIAP lėšų administravimas. Tik kai kurias VIAP lėšų administravimo funkcijas tuo laikotarpiu vykdė AB „Lietuvos energija“ ir AB „Litgrid“.

Nuo 2011 metų AB „Litgrid“ paskirta VIAP lėšų administratoriumi. Ji ne tik vykdė VIAP lėšų administravimą (VIAP lėšų paskirstymą), bet kartu buvo ir VIAP lėšų gavėjas, turėjo galimybę VIAP lėšas naudoti savo veiklai finansuoti, o tai neužtikrino skaidraus VIAP lėšų administravimo ir kėlė interesų konfliktą. VKEKK, atlikusi patikrinimą, nustatė (2012 m. gruodžio 14 d. nutarimas Nr. O3-403), kad VIAP lėšų administratorė AB „Litgrid“ nesilaikė nustatytos administravimo tvarkos ir iš AB „Litgrid“ sąskaitos į VIAP sąskaitą 2012 m. rugsėjo 28 d. pervedė 25 mln. Lt.

Pabrėžtina, kad dešimties metų VIAP mokesčio taikymo laikotarpiu nė karto nebuvo atliktas VIAP fondo lėšų panaudojimo auditas.

□ **Nepakankamai apyvartinių taršos leidimų (ATL) skirta AB Lietuvos elektrinei.**

Pažymėtina, kad įmonė buvo priversta rinkoje įsigyti didelį kiekį ATL, tokiu būdu didindama VIAP lėšų poreikį, neatsižvelgiant į tai, kad AB „Lietuvos elektrinė“ vykdė elektros energijos tiekimo saugumo užtikrinimo funkciją.

4.2.2. Klausimu, kokia elektros kaina yra Lietuvoje, palyginti su kitomis Baltijos šalimis (Estija, Latvija), kokios priežastys tai lemia.

Elektros kaina Lietuvoje, palyginti su kitomis Baltijos šalimis

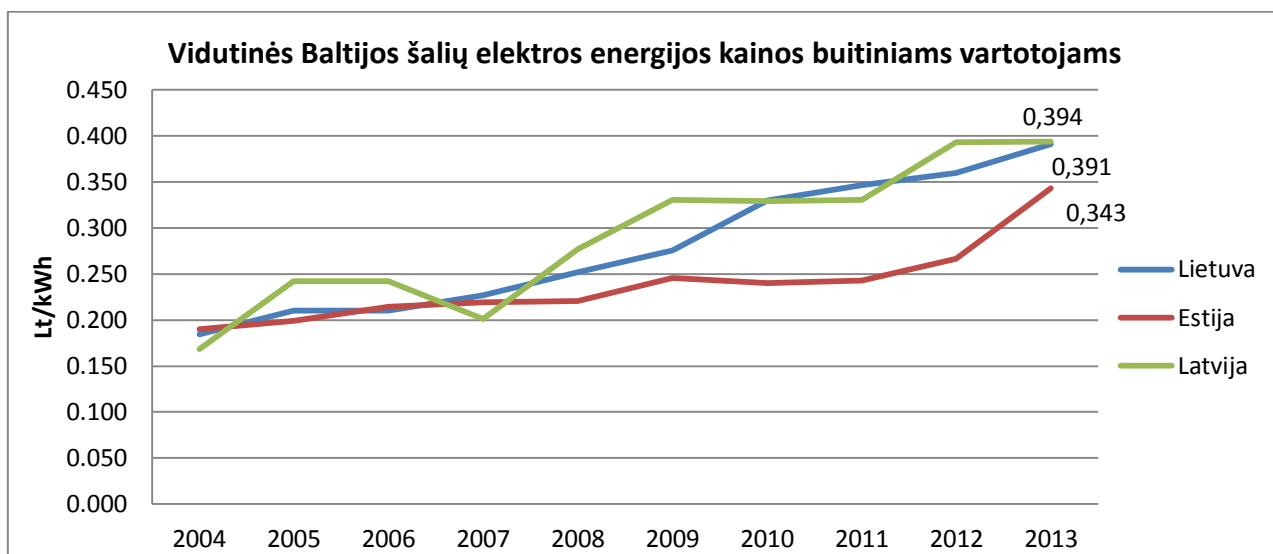
Lietuvoje vartotojai, naudojančys elektros energiją namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su ūkine ar komercine veikla, palyginti su kitomis Baltijos šalimis, 2012 metais už elektros energiją mokėjo 8,5 proc. pigiau negu Latvijoje, bet 35 proc. brangiau negu Estijoje, o 2013 metais – 0,77 proc. pigiau negu Latvijoje, tačiau 12,28 proc. brangiau negu Estijoje.

**Elektros energijos kainų buitiniams vartotojams kaita 2009–2013 metais
(Lt/kWh, be PVM)**

	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Lietuva	0,276	0,330	0,347	0,360	0,391
Estija	0,246	0,240	0,243	0,266	0,343
Latvija	0,330	0,329	0,330	0,393	0,394

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

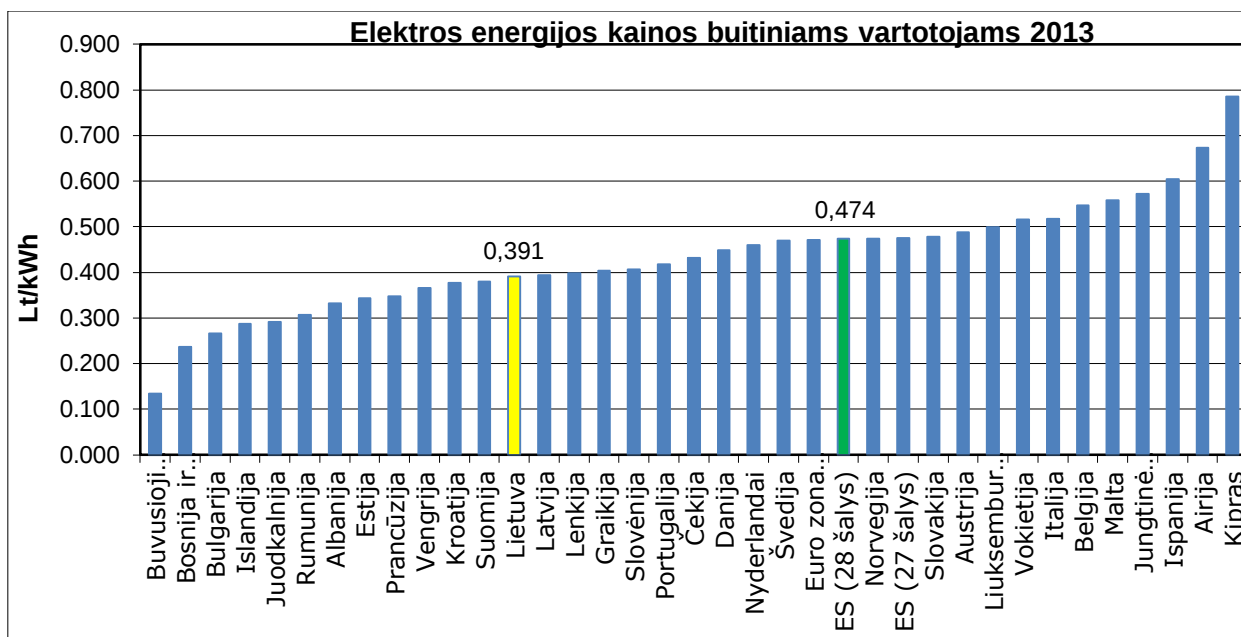
2013 metais elektros energijos kaina buitiniams vartotojams augo visose trijose Baltijos šalyse. Palyginti su 2012 metais, Latvijoje elektra brango tik 0,25 proc., Estijoje 28,95 proc., o Lietuvoje 8,61 proc.

Pastaba. Pagal 2013 m. gruodžio 5 d. galiojusį valiutų kursą 1 EUR = 3,4528 LTL

Šaltiniai: <https://www.energia.ee>, <https://www.leso.lt>, <http://www.latvenergo.lv>, Eurostat

Palyginti su ES valstybių narių buitiniams vartotojams taikytomis elektros energijos kainomis, 2013 metais Lietuvoje kaina buvo gana maža – 39,1 ct/kWh, t. y. 17,51 proc. mažesnė negu vidutinė elektros energijos kaina ES – 47,41 ct/kWh.

Šaltinis: [Eurostat](#)

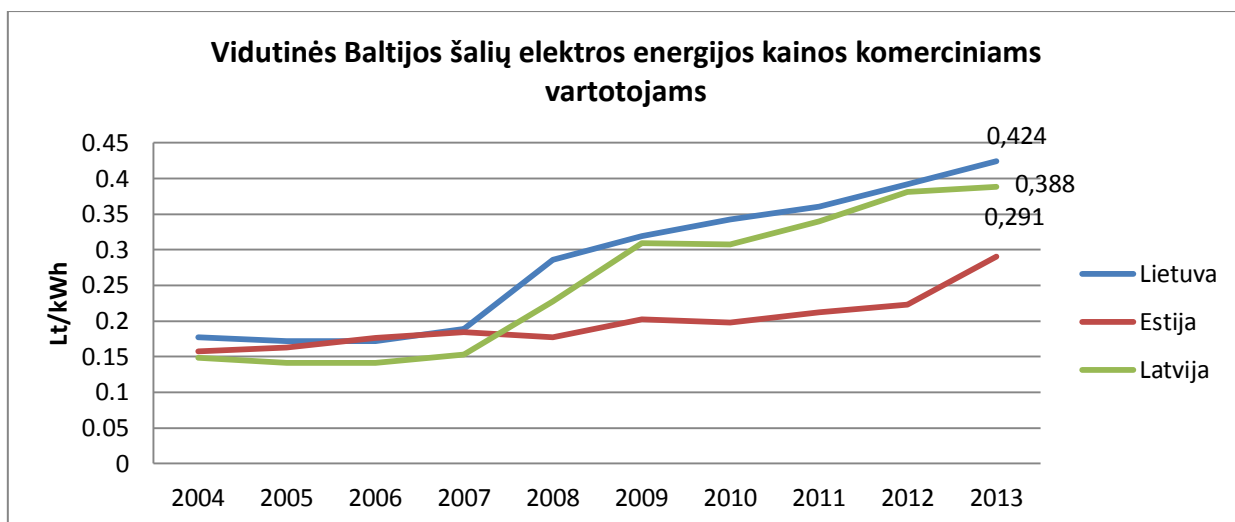
2012 metais Lietuvoje komerciniams vartotojams buvo taikomos 16,1 proc. didesnės elektros energijos kainos negu yra ES vidurkis. 2013 metais šie vartotojai už elektros energiją mokėjo brangiausiai – 8,49 proc. brangiau negu Latvijoje ir net 31,37 proc. brangiau negu Estijoje.

Elektros energijos kainų komerciniams vartotojams kaita 2009–2013 metais (Lt/kWh, be PVM)

	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Lietuva	0,319	0,342	0,361	0,392	0,424
Latvija	0,309	0,307	0,340	0,381	0,388
Estija	0,203	0,198	0,213	0,223	0,291

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

2013 metais elektros energijos kaina komerciniams vartotojams augo visose trijose Baltijos šalyse. Palyginti su 2012 metais, Latvijoje elektra brango tik 1,8 proc., Estijoje net 30,49 proc., o Lietuvoje 8,16 proc.

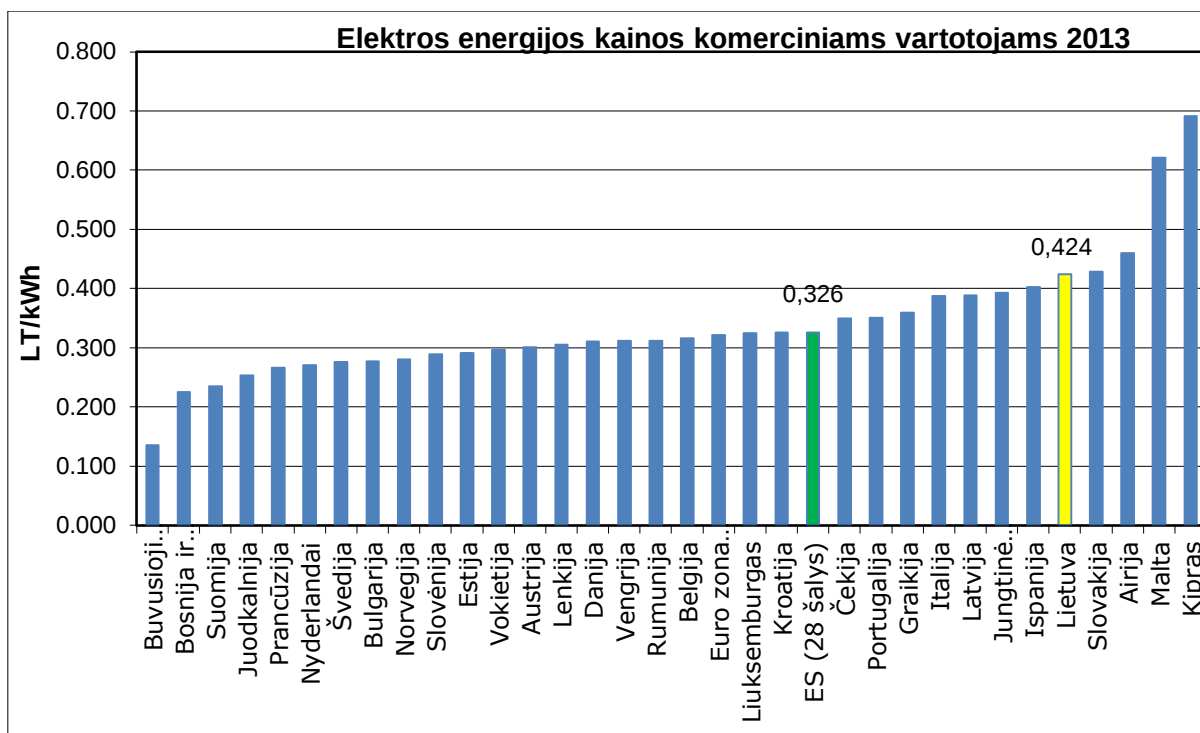

Pastaba. Pagal 2013 m. gruodžio 5 d. galiojusį valiutų kursą 1 EUR = 3,4528 LTL

Šaltiniai: <https://www.energia.ee>, <https://www.leso.lt>, <http://www.latvenergo.lv>,

[Eurostat](#)

2013 metais Lietuvoje komerciniams vartotojams buvo taikomos 30,06 proc. didesnės elektros energijos kainos negu yra ES vidurkis.

Šaltinis: [Eurostat](#).

Pažymėtina, kad elektros energijos kainų skirtumą Baltijos šalyse gali lemti: skirtingos didmeninės elektros energijos kainos, skirtinga elektros energijos kainos struktūra, dedamųjų vertės, kurias nulemia nevienoda elektros energijos

persiuntimo tinklų būklė ir nusidėvėjimas, VIAP fondo lėšų dalis elektros energijos kainoje, nes skiriasi tiek remiamos veiklos sritys, tiek rėmimo apimtys, taip pat skiriasi ir mokesčių bazė.

VKEKK 2013 metais nustatyta visuomeninė elektros energijos kaina ir jos dedamosios*

Rodikliai	2013 metai
	Komisijos nustatyta riba
Įsigijimo kaina	16,133
VIAP kaina	9,377
Sisteminų paslaugų kaina	0,942
Perdavimo aukštos įtampos tinklais paslaugos kaina	2,415
Visuomeninio tiekimo paslaugos kaina	0,49
Skirstymo vidutinės įtampos tinklais paslaugos kaina (iki 2011 metų RST, VST**, nuo 2011 metų „Lesto“)	4,747
Visuomeninė kaina vartotojams, perkantiems elektros energiją iš vidutinės įtampos tinklų	34,104
Skirstymo žemos įtampos tinklais paslaugos kaina (iki 2011 metų RST, VST, nuo 2011 metų „Lesto“)	6,219
Visuomeninė kaina vartotojams, perkantiems elektros energiją iš žemos įtampos tinklų (iki 2011 metų RST, VST, nuo 2011 metų „Lesto“)	40,323

* Visos kainos nurodytos be PVM.

** RST – AB Rytų skirstomieji tinklai, VST – AB „Vakarų skirstomieji tinklai“.

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Pažymėtina, kad AB „Litgrid“ prognozuoja, kad perdavimo paslaugos kainos viršutinė riba 2015–2022 metais dėl strateginių projektų (be paramos), palyginti su 2014 metais nustatyta perdavimo paslaugos kainos viršutine riba, padidės nuo 1,9 proc. 2015 metais iki 37,4 proc. 2022 metais. Kiti projektai, apimantys perdavimo tinklų rekonstrukciją ir atnaujinimą, taip pat ITT priemonių diegimo ir kt. smulkesnius projektus, kainos viršutinę ribą padidins nuo 3,8 proc. 2015 metais iki 22,5 proc. 2022 metais.

4.3. Komisija siūlo:

4.3.1. Vyriausybei, atsižvelgiant į tai, kad VIAP mokestis pagal savo esmę ir turinį laikytinas privalomu mokėjimu (yra nustatytas įstatymu; yra visuotinai privalomas; yra individualiai neatlygintino pobūdžio ir negrąžintinas; yra piniginė prievolė, kuri įvykdoma tik pinigais), pateikti Seimui įstatymo, kuriame būtų nustatyti pagrindiniai

mokėjimo už VIAP elementai (subjektai, privalantys mokėti VIAP mokestį, mokesčio objektas, dydis, administravimas, terminai ir kt.) projektą;

4.3.2. Valstybės kontrolei atlikti valstybinį VIAP fondo lėšų 2009–2013 metais surinkimo ir panaudojimo pagrįstumo ir efektyvumo auditą;

4.3.3. Energetikos ministerijai patvirtinti objektyvius kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų pagrįsta remiamos elektros energijos gamybos apimtis AB Lietuvos elektrinei energetikos sistemos rezervams ir elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti;

4.3.4. Generalinei prokuratūrai ištirti, ar AB Lietuvos elektrinės vadovas L. Lukočius ir energetikos viceministras, AB Lietuvos elektrinės valdybos pirmininkas H. Bernatavičius, 2009 m. lapkričio 19 d. priimdami sprendimus dėl ilgalaikės sutarties pasirašymo su „General Electric International“ dėl KCB atsarginių dalių tiekimo, remonto ir techninio aptarnavimo, neviršijo savo įgaliojimų, nepažeidė įstatymų ir ar savo veiksmais nepadarė žalos valstybei dėl savanaudiškų ar kitų asmeninių paskatų.

5. Dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva į gamtinių dujų kainą įtrauktos suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploatavimo sąnaudos; kiek 2009–2012 metais išaugo dujų tarifai; kokių priemonių ėmėsi Energetikos ministerija dujų kainai mažinti; kiek už dujas moka kitos ES valstybės narės; dėl kokių priežasčių Lietuva už dujas moka vieną didžiausių kainų ES.

5.1. Komisijai pateikta:

5.1.1. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. R2-2277 „Dėl informacijos pateikimo“;

5.1.2. Energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

5.1.3. UAB „Baltpool“ 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. 13-SD-143 „Dėl informacijos pateikimo“;

5.1.4. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. rugsėjo 10 d. raštas Nr. R2-2624;

5.1.5. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugsėjo 12 d. raštas Nr. (22.3)SGD-822 „Dėl informacijos pateikimo“;

5.1.6. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugsėjo 27 d. raštas Nr. (22.3)SGD-910 „Dėl informacijos pateikimo“;

5.1.7. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugsėjo 30 d. raštas Nr. (22.3) SGD-913 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

5.1.8. AB „Amber Grid“ 2013 m. spalio 3 d. raštas Nr. 7-302-398;

5.1.9. AB „Amber Grid“ 2013 m. spalio 9 d. raštas Nr. R1-8923;

Komisijos 2013 m. rugsėjo 25 d. posėdyje dalyvavo energetikos ministras Jaroslavas Neverovičius, Viešųjų pirkimų tarnybos (VPT) direktorius Žydrūnas Plytnikas ir vyriausioji specialistė Gema Petronytė, AB „Klaipėdos nafta“ generalinis direktorius Rokas Masiulis;

Komisijos 2013 m. spalio 4 d. posėdyje dalyvavo energetikos viceministras Aleksandras Spruogis, AB „Klaipėdos nafta“ generalinis direktorius Rokas Masiulis, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkė Diana Korsakaitė, buvęs energetikos ministras Arvydas Sekmoka;

Komisijos 2013 m. spalio 23 d. posėdyje dalyvavo buvęs energetikos ministras Arvydas Sekmoka ir Seimo narys Andrius Kubilius.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą Seimo kanceliarijoje.

5.2. Komisija konstatuoja:

2011 m. rugsėjo 23 d. AB „Klaipėdos nafta“, kaip privatusis juridinis asmuo, neturėdama nei Vyriausybės jai suteiktų įgaliojimų, nei akcininkų sprendimo, savo iniciatyva pradėjo įgyvendinti suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą ir paskelbė konkursą dėl plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) pirkimo.

Svarbu pažymėti, kad AB „Klaipėdos nafta“, kaip privatusis juridinis asmuo, suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą pradėjo įgyvendinti savo iniciatyva. **2012 m. sausio 21 d.** AB „Klaipėdos nafta“ baigė plaukiojančiosios SGD saugyklos nuomos viešąjį pirkimo konkursą ir laimėtoju pripažino Bermuduose registruotą bendrovę „Hoegh LNG Ltd“.

2012 m. vasario 15 d. Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 199 „Dėl suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimo“, kuriuo **be konkurso** paskyrė **privatųjį juridinį asmenį AB „Klaipėdos nafta“** suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto įgyvendinimo bendrove ir pavedė Energetikos ministerijai inicijuoti AB „Klaipėdos nafta“ įstatų pakeitimą ir juose numatyti šią veiklą. Šis Vyriausybės nutarimas įsigaliojo **2012 m. vasario 29 d.**

Konstatuotina, kad:

– Vyriausybės 2012 m. vasario 15 d. nutarimas Nr. 199, kuriuo AB „Klaipėdos nafta“ paskiriama suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto įgyvendinimo bendrove, buvo priimtas tada, kai AB „Klaipėdos nafta“ savo iniciatyva buvo pradėjusi įgyvendinti projektą ir jau buvo paskelbusi konkurso nugalėtoją dėl plaukiojančiosios SGD saugyklos nuomos;

– AB „Klaipėdos nafta“, kaip privatusis juridinis asmuo, buvo paskirta be konkurso, pažeidžiant nediskriminavimo, skaidrumo ir sąžiningos konkurencijos principus kitų ūkio subjektų atžvilgiu. **Vyriausybės nurodytas pagrindinis motyvas priimant 2012 m. vasario 15 d. nutarimą Nr. 199 buvo tas, kad AB „Klaipėdos nafta“ suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą pradėjo įgyvendinti savo iniciatyva, todėl ji suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto įgyvendinimo bendrove yra *de facto*.**

2012 m. kovo 2 d., praėjus tik 2 dienoms po Vyriausybės įgaliojimų įgyvendinti suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą suteikimo AB „Klaipėdos nafta“, AB „Klaipėdos nafta“ su konkurso laimėtoju – Bermuduose registruota bendrove „Hoegh LNG Ltd“ pasirašė 10 metų nuomos sutartį dėl plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu nuomos ir aptarnavimo paslaugų. Šia sutartimi AB „Klaipėdos nafta“ išipareigojo bendrovei „Hoegh LNG Ltd“ už 10 metų plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu nuomą sumokėti 1 800 000 000 Lt⁵.

2012 m. vasario 29 d. Vyriausybė nutarimu Nr. 219 „Dėl suskystintų gamtinių dujų terminalo būtiniosios veiklos užtikrinimo“ pavedė Energetikos ministerijai parengti gamtinių dujų terminalo įstatymo, nustatančio suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimo Lietuvos Respublikos teritorijoje ir jo veiklos bendruosius principus, reikalavimus ir specialųjį teisinį reglamentavimą, projektą.

2012 m. birželio 12 d. Seimas priėmė Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymą Nr. XI-2053 (toliau – SGDT įstatymas).

5.3.1. Darytina išvada, kad SGDT įstatymas, nustatantis suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, jo veiklos ir eksploatavimo bendruosius principus bei reikalavimus ir sudarantis teises,

⁵ Viešojo pirkimo procedūrų 2012 m. kovo 19 d. ataskaita Nr. 3058.

finansines ir organizacines sąlygas suskystintų gamtinių dujų terminalo projektui įgyvendinti, priimtas tada, kai Vyriausybė jau buvo paskyrusi SGD terminalo projekto įgyvendinimo bendrovę, o ši – jau sudariusi sutartį dėl plaukiojančiosios suskystintų gamtinių dujų saugyklos.

SGDT įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad SGD terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploatavimo sąnaudos ar jų dalis Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nustatyta tvarka ir sąlygomis gali būti įtraukiamos į gamtinių dujų perdavimo paslaugos kainą.

Svarbu pažymėti, kad Vyriausybė, teikdama SGDT įstatymo projektą, aiškinamajame rašte nurodė, kad SGD terminalo projektas bus įgyvendinamas kaip komercinis projektas – privačiomis investuotojų lėšomis. Tačiau SGDT įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad SGD terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploatavimo sąnaudas turės padengti visi dujų vartotojai per papildomą dedamąją prie gamtinių dujų perdavimo kainos.

Tai, kad SGD terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploatavimo sąnaudos ar jų dalis gali būti įtraukiamos į gamtinių dujų perdavimo paslaugos kainą, reiškia, kad už SGD terminalo statybą ir eksploataciją turės mokėti visi dujų rinkos subjektai, nesvarbu, ar jie naudosis SGD terminalo paslaugomis, ar ne.

SGDT įstatymas iš esmės keičia iki šiol susidariusią gamtinių dujų perdavimo paslaugų kainodarą, įtraukdamas į nurodytą paslaugų kainą ne tik su perdavimo paslaugomis susijusias sąnaudas, bet ir SGD terminalo priedą (plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu nuomą), kuris nėra susijęs su perdavimo paslaugomis.

5.3.2. Apibendrinant darytina išvada, kad SGD terminalo paramos schema, įtvirtinta SGDT įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje ir Vyriausybės 2012 m. vasario 15 d. nutarimo Nr. 199 1 punkte, kartu su SGDT įstatymo 5 straipsnio 2 dalimi laikytina valstybės pagalba. Tokia valstybės pagalba turėjo būti iš anksto (dar iki SGDT įstatymo priėmimo ir AB „Klaipėdos nafta“ paskyrimo projekto įgyvendinimo bendrove) suderinta su Europos Komisija ir gautas jos leidimas.

Konstatuotina, kad atsižvelgiant į SGDT įstatymo 5 straipsnio 2 dalį, SGD terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploatavimo sąnaudos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nustatyta tvarka ir sąlygomis bus įtraukiamos į

gamtinių dujų perdavimo paslaugos kainą, AB „Klaipėdos nafta“, prieš pradėdama įgyvendinti investicinį projektą, privalėjo investicijas ir eksploataavimo ir nuomos sąnaudas suderinti su VKEKK, bet to nepadarė.

2012 m. rugsėjo 14 d. AB „Klaipėdos nafta“ raštu kreipėsi į VKEKK, kad į gamtinių dujų perdavimo paslaugos 2013–2014 metų kainą įtrauktų suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo sąnaudų dalį, lygią 200 mln. Lt, ir pateikė VKEKK derinti investicinio projekto dokumentus.

2012 m. spalio 15 d. VKEKK kreipėsi į Energetikos ministeriją prašydama nurodyti, ar Energetikos ministerija yra susipažinusi su AB „Klaipėdos nafta“ pateiktu VKEKK derinti projektu ir jo finansavimo schema ir ar jai pritaria. **Energetikos ministerija VKEKK pateikė atsakymą, kuriame nurodė, kad pastabų neturi ir pritaria AB „Klaipėdos nafta“ projektui ir numatomi šio projekto finansavimo schemai kaip efektyviausiai finansavimo schemai.**

AB „Klaipėdos nafta“ raštu informavo VKEKK, kad SGD terminalo veiklos koncepciją parengė patarėjai – bendrovė „Fluor S. A.“ ir, įvertinusi suskystintų gamtinių dujų infrastruktūros projektų įgyvendinimo geriausią pasaulinę praktiką ir Lietuvos Respublikos gamtinių dujų rinkos specifiką, pasiūlė SGD terminalo įrengimo sąnaudas socializuoti, t. y. įtraukti į gamtinių dujų perdavimo paslaugos kainą.

2012 m. spalio 19 d. VKEKK nutarimu Nr. O3-317 „Dėl lėšų, skirtų suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploataavimo sąnaudoms ar jų daliai kompensuoti, nustatymo 2013 metams“ konstatavo, kad AB „Klaipėdos nafta“ VKEKK pateikė projekto sąmatą ir nurodė preliminarų **projekto lėšų poreikį – 453 mln. Lt, kurių dalį – 200 mln. Lt – planuoja finansuoti gamtinių dujų vartotojų lėšomis**, vadovaujantis SGDT įstatymo 5 straipsnio 2 dalimi, per papildomą ir neatsiejamą dedamąją prie gamtinių dujų perdavimo kainos viršutinės ribos (SGD terminalo priedą), 2013 ir 2014 metų laikotarpiu, taip pat nutarė **2013 metais** kompensuoti SGD terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo sąnaudas ar jų dalį – **113,8 mln. Lt** – ir padengti SGD terminalo lėšų **administravimo sąnaudas – 302 tūkst. Lt.**

2012 m. spalio 26 d. VKEKK nutarimu Nr. O3-330 nustatė papildomą ir neatsiejamą dedamąją gamtinių dujų vartotojams prie gamtinių dujų perdavimo kainos viršutinės ribos (SGD terminalo priedą), skirtą suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo sąnaudoms kompensuoti **2013 metais – 37,53 Lt už tūkst. m³ (be PVM).**

Atkreiptinas dėmesys, kad 2013 metais SGD terminalo lėšų administratorius surinko SGD terminalo lėšų (atskaičius PVM) – 45,5 mln. Lt. Skaičiuojant SGD terminalo saugumo dedamąją, yra įtrauktos ir lėšos administravimo sąnaudoms – 277 tūkst. Lt – padengti, kurių didžiąją dalį – 179 tūkst. Lt – sudaro juridinės (bylinėjimosi) sąnaudos.

Konstatuotina, kad pagal AB „Klaipėdos nafta“ ir „Hoegh LNG Ltd“ sutartį nuo 2014 m. gruodžio 3 d. AB „Klaipėdos nafta“ už SGD plaukiojančiosios saugyklos su dujinimo įrenginiu nuomą pradės mokėti sutartyje numatytą fiksuotą plaukiojančiosios SGD saugyklos 10 metų nuomos kainą – 189 000 USD⁶ (480 000 Lt) už vieną dieną. Ši kaina nuo 2014 m. gruodžio 3 d. bus įtraukta visiems dujų vartotojams į gamtinių dujų perdavimo paslaugos kainą.

Pažymėtina, kad prieš įgyvendinant suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą Vyriausybė jo nevertino ekonominio naudingumo aspektu, taip pat nevertino, kaip pasirinktas projekto įgyvendinimo būdas paveiks dujų sektoriaus vartotojus. Nebuvo modeliuojama, kokie pasirinkto būdo privalumai ir trūkumai.

Konstatuotina, kad VKEKK nėra suderinusi AB „Klaipėdos nafta“ įgyvendinamo suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto investicijų.

5.3.3. Darytina išvada, kad privatusis juridinis asmuo AB „Klaipėdos nafta“ suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą pradėjo įgyvendinti savo iniciatyva, neturėdama nei Vyriausybės jai suteiktų įgaliojimų, nei akcininkų sprendimo. 2012 m. vasario 15 d. Vyriausybės priimtas nutarimas Nr. 199 ir 2012 m. birželio 12 d. Seimo priimtas Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymas Nr. XI-2053 patvirtino jau įvykusi faktą, o sprendimas dėl projekto finansavimo modelio priimtas jau pradėjus projektą įgyvendinti.

AB „Lietuvos dujos“ buitiniams vartotojams tiekiamų gamtinių dujų tarifai ir jų pokytis (proc.) 2009–2012 metais

Suvartojamas gamtinių dujų kiekis (Q) per	Pastovioji tarifo dalis, Lt/mėn. (su PVM)			Kintamoji tarifo dalis, Lt/m ³ (su PVM)			
	2009 m.	2010 m.	2011–2012	2009 m. nuo	2010 m. nuo	2011 m. nuo	2012 m. nuo

⁶ Viešojo pirkimo procedūrų 2012 m. kovo 19 d. ataskaita Nr. 3058.

metus			m.	sausio	liepos	sausio	liepos	sausio	liepos	sausio	liepos
				1 d.	1 d.	1 d.	1 d.	1 d.	1 d.	1 d.	1 d.
iki 500 m ³ (Q ≤ 500 m ³)	2,22	2,00	1,95	2,12	1,82 (-14%)	1,87 (-12%)	2,15 (+1,4%)	2,04 (-3,8%)	2,33 (+9,9%)	2,33 (+9,9%)	2,79 (+31,6%)
nuo 500 m ³ iki 20 000 m ³	14,66	14,05	13,81	1,58	1,28 (-19%)	1,29 (-18%)	1,56 (-1,3%)	1,45 (-8,2%)	1,75 (+10,7%)	1,75 (+10,7%)	2,17 (+37,3%)
daugiau kaip 20 000 m ³	14,66	14,05	13,81	1,56	1,26 (-19%)	1,28 (-18%)	1,56 (-0,0%)	1,44 (-7,3%)	1,74 (+11,5%)	1,74 (+11,5%)	2,16 (+38,5%)

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

AB „Lietuvos dujos“ gamtines dujas tiekia daugiau kaip 99 proc. Lietuvos buitinių vartotojų.

Priemonės, kurių ėmėsi Vyriausybė ir Energetikos ministerija 2011–2012 metais siekiant mažinti dujų kainą

Energetikos ministro 2011 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. 1-76 „Dėl derybų grupės sudarymo“ buvo sudaryta derybų su AB „Gazprom“ grupė, kuriai buvo pavesta vesti derybas su AB „Gazprom“ ir apie derybų eigą bei rezultatus reguliariai informuoti energetikos ministrą. Vėliau tokia derybų darbo grupė su analogiškais užduotimis buvo sudaryta Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2011 m. gegužės 11 d. potvarkiu Nr. 119 „Dėl darbo grupės sudarymo“.

Atkreiptinas dėmesys, kad Energetikos ministerijoje nėra užregistruota oficialių darbo grupės veiklos ataskaitų ar susitikimų protokolų.

2012 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublika inicijavo ieškinį prieš AB „Gazprom“ Stokholmo arbitraže (SCC). Ginčas susijęs su 2004 m. sausio 23 d. pasirašytos „Lietuvos dujų“ akcijų pirkimo–pardavimo sutarties ir 2004 m. kovo 24 d. tarp Lietuvos Respublikos, „Gazprom“ ir „E.ON Ruhrgas Energie Beteiligungs AG“ pasirašytos akcininkų sutarties netinkamu įgyvendinimu ir su jo lemtų vartotojų permokų už gamtines dujas kompensavimu.

5.3.4. Darytina išvada, kad priemonės, kurių ėmėsi Vyriausybė ir Energetikos ministerija dujų kainai mažinti, buvo nerezultatyvios.

Gamtinių dujų, importuojamų iš Rusijos į Europos Sąjungos šalis, didmeninė kaina

Eil. Nr.	ES šalis	2012 m. III ketvirtis		2013 m. I ketvirtis	
		Eur/MWh	Eur (Lt)/1000 m ³	Eur/MWh	Eur (Lt)/1000 m ³

1.	Lietuva	39,6	369,47 (1276)	38,7	361,07 (1247)
2.	Latvija	35,0	326,55 (1128)	34,2	319,09 (1102)
3.	Estija	36,7	342,41 (1182)	35,1	327,48 (1131)
4.	Bulgarija	42,0	391,86 (1353)	41,9	390,93 (1350)
5.	Rumunija	31,6	294,83 (1018)	32,7	305,09 (1053)
6.	Vengrija	32,0	298,56 (1031)	31,2	291,10 (1005)
7.	Čekija	40,2	375,07 (1295)	38,1	355,47 (1227)
8.	Slovakija	31,7	295,76 (1021)	31,2	291,10 (1005)
9.	Italija	36,0	335,88 (1160)	32,5	303,22 (1047)
10.	Graikija	39,0	363,87 (1256)	36,0	335,88 (1160)

Šaltinis: *Quarterly Report on European Gas Markets*
http://ec.europa.eu/energy/observatory/gas/gas_en.htm). 1 000³ = 9,33 MWh

Konstatuotina, kad didmeninė dujų kaina Lietuvoje yra antra iš didžiausių, mokamų už dujas ES. Importuojamos gamtinės dujos 2010–2012 metais Lietuvoje brango iki 50 proc. Europoje dujų kaina kilo vos 27 proc., t. y. gamtinių dujų kainos kilimas Lietuvoje buvo beveik dvigubai didesnis negu Europoje. Pažymėtina, kad Lietuvai dujos tiekiamos už didesnę kainą negu Latvijai ir Estijai.

5.3.5. Priežastys, dėl kurių Lietuva už dujas moka vieną didžiausių kainų Europos Sąjungoje:

5.3.5.1. Gamtinių dujų tiekimo šaltinių diversifikavimo nebuvimas.

5.3.5.2. Dujų kainos susiejimas su naftos kaina.

Europos Komisijos Generalinio direktorato energetikai ketvirčio (2011 m. spalio–gruodis, 2012 m. sausis–kovas) Europos dujų rinkų ataskaitoje nurodyta, kad viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl Lietuva moka didesnę gamtinių dujų kainą, yra ta, kad nėra gamtinių dujų tiekimo šaltinių diversifikavimo ir mokama pagal gamtinių dujų tiekimo sutartis, kuriose kainos susietos su žalios ir perdirbtos naftos produktų kainomis.

5.3.5.3. Mažas suvartojimas.

Lietuva, pirkdama dujas iš vienintelio išorinio tiekėjo ir suvartodama vos 0,6 proc. viso „Gazprom“ išgaunamo dujų kiekio, neturi rimtų derybinių pozicijų dėl dujų kainos mažinimo.

5.3.5.4. Konkurencijos nebuvimas tiekimo rinkoje.

AB „Lietuvos dujos“, UAB „Dujotekana“ patiekia 99,2 proc. visų Lietuvoje vartotojams parduodamų dujų. UAB „Haupas“ tiekia dujas Druskininkų regionui ir pardavė tik 0,8 proc. visų vartotojams patiektų dujų. Visos šios įmonės yra priklausomos nuo „Gazprom“, todėl jos nėra suinteresuotos tarpusavio konkurencija. Be to, naujų rinkos dalyvių negali atsirasti, nes nėra alternatyvių tiekimo šaltinių.

5.3.6. Darytina išvada, kad visos įmonės, tiekiančios gamtines dujas Lietuvos rinkai, yra priklausomos nuo „Gazprom“, todėl jos nėra suinteresuotos tarpusavio konkurencija ir kainos mažinimu.

5.4. Komisija siūlo Vyriausybei, įgyvendinus suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą, organizuoti nepriklausomo audito atlikimą ir audito išvadą pateikti Seimui.

6. Kokias teisinės, konsultacines, viešųjų ryšių, mokymo paslaugas ir iš kurių tiekėjų 2009–2012 metais pirkto Energetikos ministerija ir jos kontroliuojamos įmonės; kokia bendra suteiktų paslaugų kaina.

6.1. Komisijai pateikta:

6.1.1. Energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04) 3-2668 „Dėl informacijos pateikimo“;

6.1.2. VĮ Energetikos agentūros 2013 m. rugpjūčio 23 d. raštas Nr. F-145;

6.1.3. UAB „EPSO-G“ 2013 m. rugpjūčio 26 d. raštas Nr. SD-2;

6.1.4. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. (22.3)SGD-743;

6.1.5. VĮ Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. 1.32-210;

6.1.6. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 2 d. raštas Nr. S-2013-323;

6.1.7. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 2 d. raštas Nr. S-2013-323(KF) „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

6.1.8. AB „Litgrid“ 2013 m. rugsėjo 4 d. raštas Nr. KONF_SD-41;

6.1.9. VĮ Ignalinos atominės elektrinės 2013 m. rugsėjo 5 d. raštas Nr. ĮS-6522(1.188);

6.1.10. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. (5.3-04) 3-3288 „Dėl informacijos pateikimo“;

6.1.11. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. S-2013-337(KF) „Dėl informacijos pateikimo“;

6.1.12. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 17 d. raštas Nr. S-2013-349(KF) „Dėl informacijos pateikimo“;

6.1.13. Viešųjų pirkimų tarnybos 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. 4S-4146 „Dėl informacijos pateikimo“;

6.1.14. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 9 d. raštas Nr. S-2013-376 „Dėl dokumentų pateikimo“;

6.1.15. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 17 d. raštas Nr. S-2013-395 „Dėl dokumentų pateikimo“.

6.1.16. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. S-2013-441 „Dėl pateiktos informacijos konfidencialumo“;

6.1.17. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. lapkričio 20 d. raštas Nr. SR-2013-438 „Dėl informacijos pateikimo“;

6.1.18. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. lapkričio 21 d. raštas Nr. SR-2013-442 „Dėl informacijos pateikimo“;

6.1.19. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. lapkričio 29 d. raštas Nr. SR-2013-458 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. spalio 18 d., dalyvavo Energetikos ministerijos Finansų ir apskaitos skyriaus vedėja Daiva Gelusevičienė, Valstybės kontrolieriaus pavaduotoja Nijolė Mickuvienė ir UAB „Lietuvos energija“ generalinis direktorius Dalius Misiūnas.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. gruodžio 2 d., dalyvavo Generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras Kęstutis Vagneris ir AB „Lietuvos energijos gamyba“ projekto valdymo tarnybos direktorius Rimantas Vaitkus.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

6.2. Komisija konstatuoja:

6.2.1. Energetikos ministerija 2009–2012 metais įvairių paslaugų pirkė už 23,6 mln. Lt.

Paslaugos	2009–2012 m.
Teisinių paslaugų	22 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	1,5 mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	0,06 mln. Lt
Mokymo paslaugų	0,05 mln. Lt
Iš viso:	23,6 mln. Lt

Šaltinis: Viešųjų pirkimų tarnyba

Teisinių paslaugų pirktas:

- už 19 mln. Lt iš bendrovės „Sherman & Sterling, LLP“;
- už 1,6 mln. Lt iš bendrovės „MannHeimer Swartling Advokatbyrå, AB“;
- už 0,1 mln. Lt iš advokatų kontoros „Petrauskas, Valiūnas ir partneriai LAWIN“;
- už 0,03 mln. Lt iš advokatų kontoros „Sutkiene, Pilkauskas ir partneriai“;
- už 1,27 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

Konsultacinių paslaugų pirktas:

- už 0,6 mln. Lt iš bendrovės „ILF Beratende Ingenieure ZT“;
- už 0,9 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

Pažymėtina, kad Energetikos ministerija naudojosi kai kurių energetikos įmonių įsigytais paslaugomis savo poreikiams tenkinti.

6.2.2. VĮ Ignalinos atominė elektrinė 2009–2012 metais įvairių paslaugų pirko už 45,55 mln. Lt.

Paslaugos	2009–2012 m.
Teisinių paslaugų	30 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	12,5 mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	0,05 mln. Lt
Mokymo paslaugų	3 mln. Lt
Iš viso:	45,55 mln. Lt

Teisinių paslaugų pirktas:

- už 25,5 mln. Lt iš tarptautinės teisinių paslaugų įmonės „Taylor Wessing LLP“ (subrangovai Dr. Ramin Vali, „MFD International, Ltd“, „Gleeds Energy, Ltd“, „Davis Langdon“, TGD, BLS, „Aegis“);
- už 0,225 mln. Lt iš UAB „Statybų teisinio biuro“;

- už 0,133 mln. Lt iš advokatų kontoros „Tark Grunde Sutkiene ir partneriai“;
- už 0,075 mln. Lt iš advokatų kontoros „Petrauskas, Valiūnas ir partneriai LAWIN“;

– už 4,067 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

Konsultacinių paslaugų pirkti:

- už 9,4 mln. Lt iš Lietuvos energetikos instituto;
- už 1,6 mln. Lt iš konsorciumo „National Nuclear Corporation Ltd“;
- už 0,3 mln. Lt iš UAB „Ernst & Young Baltic“;
- už 1,2 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

6.2.3. AB „Klaipėdos nafta“ 2009–2012 metais įvairių paslaugų pirko už 71,2 mln. Lt.

Paslaugos	2009–2012 m.
Teisinių paslaugų	7,5 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	61,5 mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	0,4 mln. Lt
Mokymo paslaugų	1,8 mln. Lt
Iš viso:	71,2 mln. Lt

Teisinių paslaugų pirkti:

- už 3 mln. Lt iš „Ashurst LLP“, „Herbert Smith Freehills LLP“;
- už 1,3 mln. Lt iš advokatų kontoros „Petrauskas, Valiūnas ir partneriai LAWIN“;
- už 1,3 mln. Lt iš advokatų kontoros „Tark Grunde Sutkiene ir partneriai“;
- už 1,9 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

Konsultacinių paslaugų pirkti:

- už 32 mln. Lt iš „Flour S.A.“;
- už 13 mln. Lt iš Ole Argerndal;
- už 1,1 mln. Lt iš UAB „Ernst & Young Baltic“;
- už 15,4 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

6.2.4. AB „LESTO“ 2009–2012 metais įvairių paslaugų pirko už 7,86 mln. Lt.

Paslaugos	2009–2012 m.
Teisinių paslaugų	1,2 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	0,01mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	1,6 mln. Lt

Mokymo paslaugų	5,05 mln. Lt
Iš viso:	7,86 mln. Lt

Teisinių paslaugų pirkti:

- už 0,6 mln. Lt iš UAB „Gelvora“;
- už 0,4 mln. Lt iš UAB „Sergel“;
- už 0,006 mln. Lt iš advokatų kontoros „Petrauskas, Valiūnas ir partneriai LAWIN“;
- už 0,194 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

Mokymo paslaugų pirkti:

- už 1,05 mln. Lt iš UAB „TMD partneriai“;
- už 1 mln. Lt iš UAB „Door training and Consulting Baltic“;
- už 3 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

6.2.5. AB „Litgrid“ 2009–2012 metais įvairių paslaugų pirko už 2,3 mln. Lt.

Paslaugos	2009–2012 m.
Teisinių paslaugų	0,9 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	0,5 mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	0,6 mln. Lt
Mokymo paslaugų	0,3 mln. Lt
Iš viso:	2,3 mln. Lt

Teisinių paslaugų pirkti:

- už 0,9 mln. Lt iš advokatų kontoros „Tark Grunde Sutkiene ir partneriai“.

Konsultacinių paslaugų pirkti:

- už 0,1 mln. Lt iš UMS „Group Europe“;
- už 0,01 mln. Lt iš UAB „Ernst & Young Baltic“;
- už 0,39 mln. Lt – iš kitų tiekėjų.

6.2.6. UAB „Visagino atominė elektrinė“ 2010–2012 metais įvairių paslaugų pirko už 75,8 mln. Lt.

Paslaugos	2010–2012 m.
Teisinių paslaugų	31,8 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	38,5 mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	5,5 mln. Lt
Mokymo paslaugų	–

Iš viso:**75,8 mln. Lt****Teisinių paslaugų pirktas:**

- už 26 mln. Lt iš „Herbert Smith Freehills LLP“;
- už 5,4 mln. Lt iš advokatų kontoros „Petrauskas, Valiūnas ir partneriai LAWIN“;
- už 0,4 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

Konsultacinių paslaugų pirktas:

- už 24 mln. Lt iš „NM Rothschild & Sons Limited“;
- už 11 mln. Lt iš „Paul C. Rizzo Associates, Inc“;
- už 3,5 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

6.2.7. UAB „Lietuvos energija“ (be VAE) 2009–2012 metais įvairių paslaugų pirkas už 16,3 mln. Lt.

Paslaugos	2009–2012 m.
Teisinių paslaugų	–
Konsultacinių paslaugų	14,4 mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	1,6 mln. Lt
Mokymo paslaugų	0,3 mln. Lt
Iš viso:	16,3 mln. Lt

Konsultacinių paslaugų pirktas:

- už 3,5 mln. Lt iš Lietuvos ir Danijos UAB „Minijos nafta“;
- už 2 mln. Lt iš LEO LT, AB;
- už 1,6 mln. Lt iš „Poyry energy Oy“;
- už 0,2 mln. Lt iš UAB „Ernst & Young Baltic“;
- už 7,1 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

Viešųjų ryšių paslaugų pirktas:

- už 0,3 mln. Lt iš UAB „Sweco Lietuva“;
- už 0,2 mln. Lt iš UAB „Verslo žinios“;
- už 1,1 mln. Lt iš kitų tiekėjų.

6.2.8. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija 2009–2012 metais įvairių paslaugų pirkas už 0,302 mln. Lt.

Paslaugos	2009–2012 m.
Teisinių paslaugų	0,06 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	0,156 mln. Lt

Viešųjų ryšių paslaugų	0,006 mln. Lt
Mokymo paslaugų	0,08 mln. Lt
Iš viso:	0,302 mln. Lt

Konsultacinių paslaugų pirкта:

- už 0,09 mln. Lt iš UAB „Blue Bridge“;
- už 0,06 mln. Lt iš UAB „Ernst & Young Baltic“.

6.2.9. LEO LT, AB 2010–2011 m. I pusmetį įvairių paslaugų pirkto už 8,4 mln. Lt.

Paslaugos	2010–2011 m.
Teisinių paslaugų	0,582 mln. Lt
Konsultacinių paslaugų	7,81 mln. Lt
Viešųjų ryšių paslaugų	–
Iš viso:	8,4 mln. Lt

Konsultacinių paslaugų pirкта:

- 1,943 mln. Lt iš UAB „Civitta“;
- 0,35 mln. Lt iš UAB „PricewaterhouseCoopers“;
- 5,38 mln. Lt iš UAB „Ernst & Young Baltic“; UAB „Publicum“, UAB „Žabolis ir partneriai“.

Teisinių paslaugų pirкта:

- 0,411 mln. Lt iš advokatų kontoros „Sutkiene, Pilkauskas ir partneriai“;
- 0,17 mln. Lt iš advokatų kontoros „Petrauskas, Valiūnas ir partneriai LAWIN“.

Konstatuotina, kad LEO LT, AB, kontroliuojama Ūkio ministerijos, vėliau – Energetikos ministerijos, turėdama likviduojamos bendrovės statusą, vykdė pirkimus ir sudarydavo sutartis nesilaikydama Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Viešųjų pirkimų įstatymas), nors Viešųjų pirkimų tarnyba raštu išaiškino, kad LEO LT, AB, kaip perkančioji organizacija, privalo vadovautis Viešųjų pirkimų įstatymu.

Be to, konstatuotina, kad bendra Energetikos ministerijos ir jos kontroliuojamų įmonių įsigytų paslaugų (teisinių, konsultacinių, viešųjų ryšių ir mokymo) vertė 2009–2012 m. sudarė apie 252 mln. litų. Iš jų teisinėms paslaugoms išleista 94,5 mln. litų, konsultacinėms paslaugoms – 136,5 mln. litų, mokymo paslaugoms – 11 mln. litų, viešųjų ryšių paslaugoms – 10 mln. litų.

Energetikos ministerijos ir jos kontroliuojamų įmonių 2009–2012 metais įsigytų paslaugų (teisinių, konsultacinių, viešųjų ryšių ir mokymo) vertė

Paslaugų pavadinimas		Energetikos ministerija (mln. Lt)	AB „Klaipėdos nafta“ (mln. Lt)	UAB „Lietuvos energija“ (mln. Lt)	UAB „Visagino atominė elektrinė“ (mln. Lt)	VĮ Ignalinos atominė elektrinė (mln. Lt)	AB LESTO (mln. Lt)	LITGRID (mln. Lt)	VKE-KK (mln. Lt)	UAB LEO LT (mln. Lt)	Viso: (mln. Lt)
<i>Teisinės paslaugos</i>	2009 m.	0,3	-	-	-	0,226	-	-	-	-	0,526
	2010 m.	0,11	0,49	-	4,2	10,28	-	-	-	0,494	15,57
	2011 m.	1,7	3,6	-	11,89	15,33	1,1	0,1	-	0,088	33,80
	2012 m.	19,6	3,4	-	15,71	5,15	0,101	0,9	0,06	-	44,92
	Viso:	21,71	7,49	-	31,8	30,9	1,201	1	0,06	0,582	94,5
<i>Konsultacinės paslaugos</i>	2009 m.	0,85	0,19	8,3	-	12,55	-	-	-	-	21,89
	2010 m.	0,22	35,49	5,66	3,98	0,065	-	-	-	7,81	53,22
	2011 m.	0,41	17,28	0,2	13,41	-	0,0051	0,085	0,05	-	31,44
	2012 m.	0,06	8,58	0,24	21,15	-	0,005	0,42	0,1	-	30,5
	Viso:	1,5	61,5	14,4	38,5	12,5	0,01	0,5	0,1	7,8	136,5
<i>Viešųjų ryšių paslaugos</i>	2009 m.	-	0,23	0,66	-	0,023	-	-	-	-	0,91
	2010 m.	-	0,1	0,3	-	0,003	-	-	0,006	-	0,4
	2011 m.	-	0,1	0,344	0,136	0,012	0,15	0,15	-	-	0,89
	2012 m.	-	0,05	0,356	5,364	0,012	1,45	0,44	-	-	7,67
	Viso:	-	0,48	1,6	5,5	0,05	1,6	0,59	0,006	-	9,8
<i>Mokymo paslaugos</i>	2009 m.	0,004	0,002	0,076	-	0,92	-	-	-	-	1
	2010 m.	0,029	0,051	0,098	-	0,13	-	-	-	-	0,3
	2011 m.	0,007	0,39	0,054	-	0,18	1,72	0,04	-	-	2,4
	2012 m.	0,011	1,44	0,05	-	1,77	3,33	0,29	0,08	-	6,9
	Viso:	0,05	1,8	0,27	-	3	5,05	0,33	0,08	-	10,58

Pažymėtina, kad užsienio teisinių paslaugų įmonės, teikdamos teises paslaugas Lietuvos energetikos sektoriaus įmonėms, samdėsi vietines Lietuvos teisinių paslaugų įmones ir taip neekonomiškai įsigijo teises konsultacijas iš vietos subrangovų, kurių valandiniai įkainiai buvo trigubai didesni negu tuometinė rinkos kaina.

Konstatuotina, kad dėl nepakankamo teisinio reguliavimo Viešųjų pirkimų tarnyba planavo perkančiųjų organizacijų vykdomų viešųjų pirkimų patikrinimus, neatsižvelgdama į jų vertę ir svarbą valstybei. Viešųjų pirkimų tarnyba daugeliu atveju tinkamai neįvertindavo sudaromų energetikos sektoriuje viešųjų pirkimų sandorių rizikos, masto ir laiko.

Komisijos prašymu 2013 m. ir 2014 m. Viešųjų pirkimų tarnybai atlikus patikrinimus buvo nustatyta, kad UAB „Visagino atominė elektrinė“, vykdydama

pirkimus, nuolat pažeisdavo Viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus, neišsaugojo pirkimų dokumentų, tinkamai neįvertino pirkimų poreikių. Tuo pagrindu Generalinė prokuratūra 2013 m. pradėjo du ikiteisminius tyrimus dėl UAB VAE galimai neteisėtai vykdytų viešųjų pirkimų.

6.3. Darytina išvada, kad Energetikos ministerija 2009–2012 metais netinkamai atstovavo valstybės interesams energetikos sektoriaus įmonėse ir akcinėse bendrovėse, o joms įsigyjant paslaugas nekontroliavo lėšų panaudojimo efektyvumo, rezultatyvumo ir teisėtumo aspektais.

Valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatyme apibrėžtą uždavinį – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas, nepakankamai kontroliavo, kaip valdomas ir naudojamas valstybės turtas energetikos sektoriuje.

6.4. Komisija siūlo:

6.4.1. Vyriausybei pateikti Seimui Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriame:

6.4.1.1. būtų nustatyta viešųjų pirkimų rizikos vertinimo sistema (įvertinant viešųjų pirkimų sandorių galimą riziką, pasirenkant tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką);

6.4.1.2. būtų nustatyti objektyvūs kriterijai, kuriais remdamasi Viešųjų pirkimų tarnyba turėtų nustatyti jos atliekamo viešųjų pirkimų vykdymo tvarkos tikrinimo prioritetus, parengti rizikos vertinimo sistemą (įvertinant viešųjų pirkimų sandorių galimą riziką, pasirenkant tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką);

6.4.2. Energetikos ministerijai ir Finansų ministerijai:

6.4.2.1. užtikrinti, kad jų kontroliuojamose energetikos įmonėse būtų reguliariai atliekamas veiklos, susijusios su įsigytomis paslaugomis ir prekėmis, įvertinimas (auditas) ekonomiško, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu;

6.4.2.2. užtikrinti, kad būtų sukurta kontrolės sistema, garantuojanti įsigytų paslaugų (teisinių, konsultacinių ir mokymo) rezultatyvų panaudojimą;

6.4.2.3. inicijuoti veiklos audito atlikimą kontroliuojamose energetikos įmonėse dėl 2009–2012 m. pirktų paslaugų (teisinių, konsultacinių, viešųjų ryšių ir mokymo) įsigijimo teisėtumo ir lėšų panaudojimo efektyvumo;

6.4.2.4. siekiant maksimalaus lėšų panaudojimo efektyvumo, skaidrumo ir rezultatyvumo, svarstyti galimybes energetikos sektoriaus įmonėms teikiamas paslaugas įsigyti centralizuotai.

7. Dėl kokių priežasčių iki šiol nėra pastatyta radioaktyviųjų atliekų saugykla; kiek procentų reikalingų darbų atlikta ir kokia tam tikslui skirtų lėšų dalis jau panaudota.

7.1. Komisijai pateikta:

7.1.1. Valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė 2013 m. liepos 19 d. raštas Nr. ĮS-5531(1.188) „Dėl informacijos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimo laikinajai tyrimo komisijai dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo“;

7.1.2. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-1878 „Dėl informacijos pateikimo“;

7.1.3. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2668 „Dėl informacijos pateikimo“;

7.1.4. Valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė 2013 m. rugpjūčio 30 d. raštas Nr. ĮS-6389 (1.187) „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

7.1.5. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. (5.3-04) 3-3288 „Dėl informacijos pateikimo“;

7.1.6. Valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. ĮS-7209 (1.187) „Dėl informacijos pateikimo“;

7.1.7. Valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė 2014 m. sausio 31 d. raštas Nr. ĮS-629 (1.187) „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiam 2013 m. rugsėjo 18 d., dalyvavo valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė generalinis direktorius Darius Janulevičius, buvęs Ūkio ministerijos sekretorius Artūras Dainius, valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė nepriklausomos profsąjungos pirmininkas Vladimiras Dranikas ir pirmininko pavaduotoja Ilona Nekrošienė.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

7.2. Komisija konstatuoja:

Lietuvai vykdant Stojimo į Europos Sąjungą sutartyje numatytus įsipareigojimus, 2009 m. gruodžio 31 d. valstybės įmonė Ignalinos atominė elektrinė (IAE) visiškai nutraukė elektros energijos gamybą. Iš elektros energijos gamintojo ji tapo savo veiklą nutraukiančia, tačiau branduolinės energetikos objektą eksploatuojančios organizacijos statusą išlaikiusia įmone.

Nuo 2010 m. sausio 1 d. pagrindine IAE veikla tapo eksploatavimo nutraukimas.

Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005 m. liepos 4 d. įsakymu buvo patvirtintas galutinis Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo iki 2029 m. planas (toliau – GENP). IAE uždarymo procesą iki 2009 m. koordinavo Ūkio ministerija, o nuo 2009 m. iki šiol šią funkciją atlieka Energetikos ministerija. Energetikos ministerija planuoja iki 2014 m. liepos 1 d. patvirtinti patikslintą GENP.

Vyriausybė 2009 m. vasario 11 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ patvirtinto Energetikos ministerijos nuostatus, kuriuose apibrėžė vieną svarbiausių uždavinių – nutraukti IAE eksploatavimą. Energetikos ministerija, vykdydama jai pavestus uždavinius, organizuoja IAE eksploatavimo nutraukimą, derasi su Europos Komisija dėl jo finansavimo, rengia IAE eksploatavimo nutraukimo programą ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, koordinuoja Europos Sąjungos Tarybos patvirtintą Ignalinos programą, administruoja Specialiąją Ignalinos programos administravimo Lietuvoje programą, dalyvauja Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veikloje, valdo Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondą.

7.2.1. Svarbiausi IAE eksploatavimo nutraukimo projektai:

- nauja laikinoji panaudoto branduolinio kuro saugykla (LPBKS) – projektas B1;
- kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo kompleksas (KRATSK) – projektas B2/3/4.

Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo finansuojamų projektų B1 (LPBKS) ir B2/3/4 (KRATSK) įgyvendinimas stipriai vėluoja. Abu objektai turėjo būti jau eksploatuojami, tačiau dėl nuolat nukeliamų terminų B1 objektą planuojama pradėti eksploatuoti 2016 metais, o B2/3/4 – 2018 metais.

Šiuo metu abu IAE reaktoriai sustabdyti ir yra saugiai išlaikomi. Iš 1-ojo energijos bloko reaktoriaus kuras yra visiškai iškrautas į panaudoto branduolinio kuro išlaikymo baseinus. Projekto B1 įgyvendinimo vėlavimas turi didelės įtakos branduolinio kuro išskrovimo iš 2-ojo energijos bloko reaktoriaus grafikui. Dėl projekto B1 vėlavimo 43

mėnesius IAE patiria didžiulius nuostolius (**apie 41 mln. Lt kiekvienais metais**), kurie iš esmės susidaro todėl, kad 2-ojo energijos bloko reaktoriuje tebėra laikomas branduolinis kuras, nes jo nėra kur iškrauti (panaudoto branduolinio kuro išlaikymo baseinai yra visiškai užpildyti). Tik nuo B1 objekto eksploatavimo pradžios termino priklauso galutinis branduolinio kuro iškrovimo iš 2-ojo energijos bloko reaktoriaus į panaudoto kuro išlaikymo baseinus grafikas. Branduolinio kuro kasetės, iškrautos iš 2-ojo energijos bloko reaktoriaus, dar kelerius metus turės būti laikomos minėtuose specialiuose baseinuose.

7.2.1.1. Projektas B1 – Laikinoji panaudoto branduolinio kuro saugykla.

Rangovas – konsorciumas „NUKEM-GNS“ (Vokietija).

Įgyvendinus projektą B1, bus pastatyta nauja sauso tipo laikinoji panaudoto branduolinio kuro, išimto iš 1-ojo ir 2-ojo energijos blokų, saugykla (LPBKS). Bus įdiegtas įrangos kompleksas, reikalingas panaudotam branduoliniam kurui talpinti į specialius konteinerius ir transportuoti juos iš branduolinio kuro išlaikymo baseinų į LPBKS.

Panaudotas branduolinis kuras bus saugomas CONSTOR RBMK- 1500/m2 tipo metalo-betono konteineriuose.

Naujoje LPBKS tilps maždaug 190 konteinerių, numatomas saugyklos eksploatavimo terminas – 50 metų, numatant galimybę prirėikus šį terminą pratęsti.

Sutartis su rangovu buvo pasirašyta 2005 m. sausio 12 d. Sutartinis LPBKS atidavimo eksploatuoti terminas buvo numatytas 2010 m. gegužės 10 d. Pradinė B1 objekto sutarties kaina buvo 92,7 mln. eurų (į šią kainą įskaičiuota tik 39 konteinerių kaina). IAE tenkinant rangovo pretenzijas ir užsakant papildomai 151 konteinerį sutarties kaina buvo didinama. 2009 m. gegužės 11 d. šio sutarties pakeitimu Nr. 005 projekto įgyvendinimo laikas buvo nukeltas iki 2011 m. kovo 28 d. Pagal šiuo metu derinamą naują grafiką eksploatavimo pradžia numatoma 2016 m.

Padėtis 2013 m. gruodžio mėn.:

– **baigti laikinosios saugyklos pastato statybos, apdailos darbai, pradėti įrangos montavimo darbai karštojoje kameroje, visiškai baigti infrastruktūros (kelių, telekomunikacijų, kanalizacijos, vandens, elektros tiekimo ir kt.) darbai. Išspręsti konteinerių nukrypimo nuo techninio projekto klausimai. Pasiiekta pažangos sprendžiant kranų ir amortizatorių, panaudoto branduolinio kuro išlaikymo baseinų salėse, pažeisto arba nehermetinio kuro klausimus;**

– **projektas B1 vėluoja 43 mėnesius;**

- projekto kaina po paskutinio pakeitimo yra 193,5 mln. eurų;
- projekto kaina nuo pradinės padidėjo 100,8 mln. eurų, iš jų 80,2 mln. eurų – už papildomus 151 konteinerį;
- projektui įgyvendinti panaudota 153, 8 mln. eurų lėšų (78 proc.);
- atlikta 64 proc. numatytų darbų.

7.2.1.2. Projektas B2/3/4 – IAE kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo kompleksas.

Rangovas – konsorciumas „NUKEM“ (Vokietija).

Projektą sudaro dvi savarankiškos dalys, įgyvendinamos vienu metu: projektas B2 (kietųjų radioaktyviųjų atliekų išėmimo kompleksas) ir projektas B3/4 (kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo kompleksas).

Įgyvendinus projektą B2/3/4, bus pastatytas IAE kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo kompleksas. Komplexo paskirtis – radioaktyviųjų atliekų šalinimas iš esamų laikinųjų saugyklų ir jų transportavimas į naują pastatytą saugojimo kompleksą, atliekų rūšiavimas pagal naują klasifikavimo sistemą, atliekų apdorojimas, apdorotų atliekų talpinimas į konteinerius ir jų laidojimas naujame saugojimo komplekse – laikinas saugojimas. Šiuo metu kietosios radioaktyviosios atliekos, susidariusios eksploatuojant IAE, saugomos laikinajame betono saugojimo komplekse elektrinės aikštelėje. Šios atliekos yra neapdorotos.

Sutartis su rangovu buvo pasirašyta 2005 m. lapkričio 30 d. Sutartyje numatytas projekto B2/3/4 atidavimo eksploatuoti terminas buvo 2009 m. gruodžio mėn.

Pradinė bendra projekto B2/3/4 sutarties kaina buvo 120,1 mln. eurų: projekto B2 – 32, 8 mln. eurų ir projekto B3/4 – 87, 3 mln. eurų. IAE tenkinant rangovo pretenzijas sutarties kaina buvo didinama keletą kartų. 2013 m. gruodžio 18 d. buvo pasirašytas paskutinis susitarimas dėl pretenzijų išsprendimo ir sutarties pakeitimo. Į šį susitarimą buvo įtraukta nauja suderinta Darbų vykdymo programa, pagal kurią projekto įgyvendinimo laikas buvo nukeltas **iki 2018 m.** birželio mėn. ir sutarties kaina padidinta: projektui B2 – 13,1 mln. eurų, projektui B3/4 – 41,9 eurų, iš viso – 55 mln. eurų, kad būtų padengtos visos rangovo pretenzijos, kilsiančios iki 2011 m. gruodžio 31 d. Sutartyje taip pat numatyta papildoma 17,9 mln. eurų suma rizikoms, kilsiančioms po 2011 m. gruodžio 31 d., apmokėti.

Projekto B2 padėtis 2013 m. gruodžio mėn.:

– vykdomi antžeminės konstrukcijos darbai. Įranga saugoma rangovo sandėliuose Visagine ir yra paruošta pristatyti į aikštelę;

- projektas B2 vėluoja 48 mėnesius;
- projekto B2 kaina po paskutinio pakeitimo yra 47 mln. eurų;
- projekto kaina nuo pradinės kainos padidėjo 14, 2 mln. eurų;
- projektui įgyvendinti panaudota 18,4 mln. eurų (39 proc.);
- atlikta 40,3 proc. numatytų darbų.

Projekto B3/4 padėtis 2013 m. gruodžio mėn.:

– vyksta 01, 02, 03 pastatų statybos konstrukcijos baigiamieji etapai. Pradėtas technologinis įrangos montavimas, atlikta dalis darbų, susijusių su kelių tiesimu ir aikštelės sutvarkymu;

- projektas B3/4 vėluoja 48 mėnesius;
- projekto B3/4 kaina po paskutinio pakeitimo yra 132 mln. eurų;
- projekto kaina nuo pradinės kainos padidėjo 44, 7 mln. eurų;
- panaudota 55, 9 mln. eurų (42 proc.);
- atlikta 60 proc. numatytų darbų.

Po paskutinio pakeitimo viso projekto B2/3/4 kaina – 179 mln. eurų. Projekto B2/3/4 kaina nuo pradinės kainos padidėjo 58,9 mln. eurų.

7.2.2. IAE eksploatavimo nutraukimo projekto finansavimas

Lėšos elektrinės sustabdymo darbams Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fonde pradėtos kaupti nuo 1995 m., tačiau, nusprendus elektrinę sustabdyti anksčiau ir remiantis 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutartimi, papildomų lėšų skiria Europos Sąjunga (toliau – ES) ir šalys donorės – Austrija, Belgija, Danija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Airija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Norvegija, Lenkija, Ispanija, Švedija, Šveicarija. Lėšos pervedamos į šalių donorių įkurtą Tarptautinį Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondą (TIENRF), administruojamą Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko (ERPB).

Iš viso IAE eksploatavimo nutraukimui 1999–2013 m. skirtos lėšos sudaro 979 mln. eurų, iš jų Lietuvos indėlis – 98,1 mln. eurų (Valstybės įmonės Ignalinos

atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondas – 65 mln. eurų ir specialioji Ignalinos programa (Lietuvos Respublikos biudžeto lėšos) – 33,1 mln. eurų).

IAE eksploatavimo nutraukimui 1999–2013 m. skirtos lėšos, mln. eurų

Metai	Europos Sąjungos lėšos (PHARE ir Ignalinos programa)		Lietuvos Respublikos lėšos	
	Administruojama CPVA	Administruojama ERPB (TIENRF)	VĮ Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo panaudotos lėšos	Specialiosios Ignalinos programos administravimo Lietuvoje (LR biudžetas) panaudotos lėšos
1999–2009	125,97	471,36	30,45	5,21
2010–2013	209,65	74,05	34,26	28,19
IŠ VISO	335,6	545,4	64,7	33,4
IŠ VISO	979 mln. eurų			

Santrumpos:

CPVA – VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra.

ERPB – Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas.

TIENRF – Tarptautinis Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondas (angl. *Ignalina International Decommissioning Support Fund*).

Pažymėtina, kad Lietuva derybose su Europos Komisija siekė, kad IAE eksploatavimo nutraukimo darbams finansuoti 2014–2020 m. būtų skirta 770 mln. eurų. Pirminis Europos Komisijos pasiūlymas sudarė 229 mln. eurų. Derybose patvirtinta suma – 450,818 mln. eurų 2014–2020 m. laikotarpiui. Planuojama, kad visam IAE uždarymo projektui įgyvendinti prireiks 3,316 mlrd. eurų.

Konstatuotina, kad dėl vėluojančių IAE eksploatavimo nutraukimo projekto įgyvendinimo terminų ir dėl augančių sąnaudų gali neužtekti ES lėšų, todėl elektrinės uždarymui teks naudoti Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšas.

7.2.3. Pagrindinės vėlavimo priežastys:

7.2.3.1. Nebuvo sukurta bendra Ignalinos atominės elektrinės uždarymo proceso valdymo, kontrolės ir atskaitomybės sistema, kuri būtų leidusi efektyviai

panaudoti uždarymui skirtas lėšas, valdyti procesą ir kontroliuoti projektų įgyvendinimo eigą.

Neįsteigtas Jungtinis komitetas (susidedantis iš Vyriausybės, IAE, Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos, ERPB atstovų), numatytas 2001 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendrojoje sutartyje dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo veiklos Lietuvoje (toliau – Bendroji sutartis), kurio tikslas turėjo būti – koordinuoti projektų įgyvendinimo eigą, spręsti iškilusias problemas. Neįsteigus Jungtinio komiteto, sumažėjo Vyriausybės galimybės daryti įtaką Ignalinos atominės elektrinės uždarymo proceso organizavimui ir kontroliuoti šiam tikslui skiriamų finansinių išteklių panaudojimą.

Nebuvo nustatyta atsakomybė IAE projektų valdymo grupei (PVG), kurios personalą sudarė konsultantai, įdarbinti pagal ERPB ir TIENRF taikomas procedūras, už eksploatavimo nutraukimo netinkamą vykdymą, nors PVG formavo IAE eksploatavimo nutraukimo politiką, jos įgyvendinimo būdus ir faktiškai organizavo IAE nutraukimo procesą.

Energetikos ministerija neturėjo reikalingų pajėgumų (techninių ir vadybinių) tinkamai kontroliuoti ir prižiūrėti IAE eksploatavimo nutraukimo projektų įgyvendinimą.

Valdymo grandinė Energetikos ministerija–IAE valdyba–IAE nefunkcionavo, neužtikrino efektyvaus valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės valdymo. Energetikos ministerija nebuvo nustačiusi IAE valdybos kompetencijos ribų.

Ministerijos pozicija dėl priimamų IAE valdybos sprendimų nebuvo formalizuojama. Energetikos ministras buvo įgaliojęs IAE valdybos narius valdybos posėdžiuose sprendimus priimti savarankiškai (vienintelis energetikos ministro įgaliojimas⁷ per 2009–2012 m.), todėl valdyba dažnai priimdavo neįpareigojančius sprendimus, neretai sprendimai būdavo priimami jau įvykusiam faktui patvirtinti, net ir finansiniais klausimais.

IAE organizacinė struktūra 2010–2012 metais keitėsi tris kartus, per trejų metų laikotarpį buvo pakeisti ir trys šios įmonės vadovai.

Vadovauti IAE buvo paskirti asmenys, neturintys reikiamos kompetencijos darbui branduolinės energetikos objekte. Anksčiau pradėta IAE reorganizacija buvo sustabdyta ir imtasi naujos IAE valdymo pertvarkos, taikant bendruosius vadybos principus ir nepakankamai įvertinant uždaromos elektrinės technologinių procesų radiacinės ir branduolinės saugos aspektus. Darbo neteko patyrę ir kvalifikuoti IAE darbuotojai.

⁷ 2009 m. gruodžio 14 d. energetikos ministro įgaliojimas Nr. 17-22.

Įmonės vadovas ir valdybos nariai savo veiklą (atsakomybę) pradėjo drausti civilinės atsakomybės draudimu. Šioms paslaugoms apmokėti IAE kiekvienais metais išleisdavo 360 tūkst. Lt.

Dėl IAE bendrojo valdymo spragų, lygiagrečiai veikusios dvi valdymo struktūros – formalioji ir realioji – iškreipė atsakomybių ribas projektų valdymo srityje.

Projektų priežiūros specialistų, projektų koordinatorių ir projektų vadovų funkcijos ir įgaliojimai tarpusavyje nebuvo suderinti, iš esmės dėl šios priežasties IAE eksploataavimo nutraukimo procesų valdymas tapo neefektyvus.

7.2.3.2. Nebuvo sudarytos reikiamos teisinės prielaidos efektyviai ir laiku įgyvendinti IAE eksploataavimo nutraukimo projektus.

IAE sutartys su rangovu sudarytos 2005 m. pagal Anglijos teisę. Prieš pasirašant šias sutartis nebuvo atlikta IAE teises užtikrinanti juridinė sutarčių analizė. Sutarčių nuostatos ir jose apibrėžta ginčų sprendimo tvarka nėra palankios IAE, kadangi rangos sutartyje atsakomybės ribos, laikantis Anglijos teisės normų, sudaro galimybę rangovui kelti papildomus finansinius reikalavimus IAE dėl rangovo sąnaudų, atsirandančių dėl užsitęsusių projektų derinimo, leidimų gavimo terminų, teisinio reguliavimo pasikeitimų ir kt., kompensavimo. Visa tai ir lėmė ginčo atsiradimą nuo pat veiklos pradžios.

Neatlikęs reikiamos teisinės analizės, 2009 m. gegužės 11 d. IAE generalinis direktorius V. Ševaldinas pasirašė Sutarties pakeitimą Nr. 005 (Globalus susitarimas) dėl projekto B1, kuriuo buvo atsisakyta pretenzijų dėl konteinerių techninių charakteristikų, kas iš esmės lėmė tolesnio techninio projekto įgyvendinimo neatitikimus ir ginčus su rangovu. Be to, buvo padidinta projekto B1 sutartyje numatyta kaina ir nukeltas galutinis projekto B1 įvykdymo terminas iki 2011 m. kovo 28 d., o vėliau – net iki 2016 m.

7.2.3.3. Komplikuota IAE eksploataavimo nutraukimo projektų finansavimo tvarka.

Pagal Lietuvos Respublikos ir ERPB sudarytą Bendrąją sutartį bankas veikia TIENRF vardu kaip fondo lėšų administratorius ir neprisiima atsakomybės už tinkamą lėšų panaudojimą, o Lietuvos Respublikos institucijoms tenka atsakomybė dėl projektų įgyvendinimo, tačiau jos neadministruoja šiems projektams įgyvendinti skirtų lėšų.

7.2.3.4. Nuolatinis konfliktas su rangovu.

2010 m. pradžioje paskirtas naujas IAE vadovas ir Energetikos ministerijos vadovybė, užuot pradėję spręsti buvusius nesutarimus su rangovu, ėmėsi ruošti

teisminiams ginčams dėl sutarties nutraukimo („civilizuotų skyrybų“) ir, tikėtina, tuo tikslu sudarė sutartį su tarptautine teisinių paslaugų įmone „Taylor Wessing LLP“ (TW).

Energetikos ministerija per visą 2010–2012 m. laikotarpį neturėjo nuoseklios strategijos ir siektino tikslo plėtojant santykius su rangovu. Energetikos ministerijos ir IAE derybinė pozicija rangovo „NUKEM“ atžvilgiu nuolat keitėsi, ypač 2011 m.

2011 m. pradžioje buvo siekiama nutraukti sutartį su rangovu, o 2011 m. pabaigoje, atleidus iš pareigų energetikos viceministrą R. Švedą ir IAE vadovą O. Čiukšį, buvo sugrįžta prie derybų su rangovu ir besąlygiškai sutikta dėl viso rangovo pateiktos pretenzijos dėl projekto B2/3/4 dydžio (55+17,9 mln. eurų), nors rangovas nebuvo pateikęs finansinio šios sumos pagrindimo. TW konsultantų nuomone, ši suma buvo dvigubai didesnė negu rangovo realiai patirti nuostoliai, todėl jie siūlė nesutikti su šia pretenzija.

Vėliau, 2012 m. gruodžio 10 d., paskutinę savo darbo dieną, energetikos ministras A. Sekmokas raštu kreipėsi į TIENRF donorų asamblėjos pirmininką P. Farossą dėl projekto B1 (laikinosios branduolinio kuro saugyklos) finansavimo sustabdymo. 2012 m. gruodžio 13 d. Londone vykusioje IAE uždarymo donorų konferencijoje buvo priimtas sprendimas finansavimą laikinai sustabdyti.

7.2.3.5. Neefektyvus lėšų, skirtų IAE eksploatavimo nutraukimui, panaudojimas.

Ignalinos atominei elektrinei nebuvo nustatyti eksploatavimo nutraukimo projektų rodikliai, kurie būtų sudarę galimybę vertinti išlaidų panaudojimo efektyvumą.

ERPB taisyklių nuostata, leidžianti rangovams iš anksto sumokėti iki 30 proc. visos projekto vertės, sudarė prielaidas TIENRF lėšas, skirtas IAE eksploatavimo nutraukimo projektams įgyvendinti, naudoti neefektyviai.

Projektų sutartyse nurodytos kainos augo sparčiau negu įvykdytų darbų apimtys. Skirtumas tarp sutartyse nurodytų projektų kainų, iš anksto rangovams sumokėtų sumų ir įvykdytų darbų nuolat didėjo.

Nuolat didinamos projektų kainos ir nukeliami įgyvendinimo terminai rodė abejotinę šių kainų pagrindimą ir neužtikrino ekonomišką ir rezultatyvų IAE eksploatavimo nutraukimo projektų įgyvendinimą.

Dėl projekto B1 įgyvendinimo vėlavimo IAE yra priversta panaudotą branduolinį kurą laikyti neveikiantčiame 2-ojo energijos bloko reaktoriuje ir 1-ojo bei 2-ojo energijos bloko panaudoto branduolinio kuro išlaikymo baseinuose, kol kuras bus perkeltas į kontenerius ir sandėliuojamas laikinojoje panaudoto branduolinio kuro saugykloje (B1),

IAE bus eksploatuojama kaip **veikianti elektrinė**. Dėl šio vėlavimo IAE nuo jos uždarymo kiekvienais metais patiria apie **41 mln. Lt nuostolių**.

Lėšos, išleistos konsultantams, ekonominiu požiūriu ne visada atnešdavo IAE naudos.

IAE ir Energetikos ministerija derybose su rangovu nepaisė TW konsultantų rekomendacijų. Iš IAE biudžeto skirtos lėšos, išleistos TW konsultantams, sudarė daugiau negu 23,5 mln. Lt, tai ekonominiu požiūriu valstybės įmonei Ignalinos atominė elektrinei neatnešė naudos, kadangi tarpinio derybinio dokumento⁸ pasirašymas sukūrė *de facto* sunkiai pakeičiamą precedentą dėl 55+17,9 mln. eurų papildomo mokėjimo rangovui dėl pareikštų pretenzijų. Rangovas nepateikė finansinio šios sumos pagrindimo; TW konsultantų nuomone, ši suma buvo dvigubai didesnė negu rangovo realiai patirti nuostoliai – 35 mln. eurų.

2010 m. rugsėjo 29 d. Vyriausybė nutarimu Nr. 1425 „Dėl Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo 2010–2014 metų programos patvirtinimo“ patvirtinto Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo 2010–2014 metų programą, kurioje iškėlė tikslą išnagrinėti galimybes pastatyti Lietuvoje požeminę dujų saugyklą iš Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo lėšų ir tiriamiesiems darbams atlikti 2010 metais skyrė 5,8 mln. Lt, 2011 m. – 8mln. Lt.

7.2.3.6. Rangovas „NUKEM“ galimai neturėjo pakankamai finansinių išteklių dviem didelės apimties projektams (B1 ir B2/3/4) vienu metu įgyvendinti.

7.3. Komisija siūlo:

7.3.1. Vyriausybei:

7.3.1.1. atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis IAE eksploatavimo nutraukimo išlaidų bus patirtos ateityje, ir į tai, kad tolesnis ES paramos skyrimas priklausys nuo to, kaip efektyviai bus valdomas eksploatavimo nutraukimo procesas, suteikti įgaliojimus nepriklausomam subjektui vykdyti IAE įgyvendinamų projektų valdymą ir stebėseną bei užtikrinti IAE eksploatavimo nutraukimo kontrolę. Už šios veiklos vykdymą subjektas turėtų tiesiogiai atsiskaityti Vyriausybei;

7.3.1.2. vykdant Bendrosios sutarties 5 straipsnio nuostatas, siekti, kad būtų įsteigtas Jungtinis komitetas, kuris sudarytų galimybes Vyriausybei daryti didesnę įtaką

⁸ 2012 m. kovo 29 d. IAE ir rangovo pasirašytas tarpinis derybinis dokumentas – Susitarimo sąlygų sąvadas (angl. *Heads of Settlement Terms* – HoT).

IAE uždarymo proceso organizavimui ir kontroliuoti šiam tikslui skiriamų finansinių lėšų panaudojimą;

7.3.1.3. derantis su Europos Komisija, siekti, kad ES finansinė parama Lietuvai būtų teikiama iki visiško IAE eksploatavimo nutraukimo ir kad Lietuva galėtų aktyviau dalyvauti panaudojant projektams įgyvendinti skirtas lėšas;

7.3.1.4. parengti Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės 2-ojo energijos bloko eksploatavimo nutraukimo įstatymo projektą ir pateikti jį Seimui;

7.3.2. Energetikos ministerijai:

7.3.2.1. sukurti IAE valdymo ir kontrolės struktūrą su aiškiai apibrėžta įgaliojimų ir atsakomybės sistema, kuri leistų efektyviai valdyti elektrinės uždarymo procesą, kontroliuoti projektų įgyvendinimo eigą ir užtikrintų rezultatų uždarymui skirtų lėšų panaudojimą;

7.3.2.2. nustatyti IAE eksploatavimo nutraukimo veiklos efektyvumo rodiklius.

8. Kokiais kriterijais remiantis buvo nustatomi Energetikos ministerijos kontroliuojamų įmonių vadovų atlyginimai ir ar jie buvo susiję su įmonės veiklos rezultatais.

8.1. Komisijai pateikta:

8.1.1. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04) 3-2668 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.2. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. S(20-1.8)-1878) „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.3. UAB „EPSO-G“ 2013 m. rugpjūčio 26 d. raštas Nr. SD-2 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.4. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. (22.3)SGD-743 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.5. VĮ Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. 1.32-210 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.6. VĮ Energetikos agentūros 2013 m. rugpjūčio 23 d. raštas Nr. F-145 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.7. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 2 d. raštas Nr. S_2013-323 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

8.1.8. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 2 d. raštas Nr. S-2013-323(KF) „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

8.1.9. AB „Litgrid“ 2013 m. rugsėjo 4 d. raštas Nr. KONF_SD-41 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.10. VĮ Ignalinos atominės elektrinės 2013 m. rugsėjo 5 d. raštas Nr. ĮS-6522(1.188) „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.11. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. (5.3-04) 3-3288 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.12. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. S-2013-337(KF) „Dėl informacijos pateikimo“ ;

8.1.13. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 17 d. raštas Nr. S-2013-349(KF) „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.14. Viešųjų pirkimų tarnybos 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. 4S-4146 „Dėl informacijos pateikimo“;

8.1.15. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 9 d. raštas Nr. S-2013-376 „Dėl dokumentų pateikimo“;

8.1.16. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 17 d. raštas Nr. S-2013-395 „Dėl dokumentų pateikimo“.

8.1.17. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. S-2013-441 „Dėl pateiktos informacijos konfidencialumo“;

8.1.18. AB „LESTO“ 2014 m. vasario 17 d. raštas Nr. 30400-507 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. spalio 18 d., dalyvavo Energetikos ministerijos Finansų ir apskaitos skyriaus vedėja Daiva Gelusevičienė, Valstybės kontrolieriaus pavaduotoja Nijolė Mickuvienė ir UAB „Lietuvos energija“ generalinis direktorius Dalius Misiūnas.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. gruodžio 2 d., dalyvavo UAB „Lietuvos energija“ valdybos narys Mindaugas Keizeris, UAB „Lietuvos energija“ Teisės reikalų tarnybos direktorė Ieva Lauraitytė, Respublikos Prezidento patarėjas Nerijus Udrėnas, Finansų ministerijos viceministras Aloyzas Vitkauskas ir UAB „Visagino atominės elektrinės“ generalinis direktorius, vėliau – AB „Lietuvos energijos gamyba“ projekto valdymo tarnybos direktorius Rimantas Vaitkus.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už išlaptintos informacijos administravimą.

8.2. Komisija konstatuoja:

Energetikos ministerijos kontroliuojamų įmonių vadovų atlyginimas, tūkst. Lt/ mėn.

Metai	Energetikos ministerija (neatskaičius mokesčių)	AB „Klaipėdos nafta“ (atskaičius mokesčius)	UAB „Lietuvos energija“ (VAE) (neatskaičius mokesčių)	VĮ Ignalinos atominė elektrinė (neatskaičius mokesčių)	AB „Litgrid“ (neatskaičius mokesčių)	UAB „Baltpool“ (neatskaičius mokesčių)	AB LESTO (neatskaičius mokesčių)
2008 m.	-	18,6	6,7	19	-	-	-
2009 m.	-	16	24,5	17	-	-	-
2010 m.	8*	16	20	17	-	17	-
2011 m.	8,7	16	22	25	20	18	19
2012 m.	8,6	17	24,5	20	20	18	20

* Pateikiamos apytikslės sumos.

Komisija, apibendrinusi pateiktus Energetikos ministerijos ir jos kontroliuojamų įmonių duomenis, konstatuoja:

8.2.1. AB „Klaipėdos nafta“ pagal pateiktą Komisijai informaciją 2009–2012 metais vadovaujantiems darbuotojams buvo nustatyti **kur kas didesni darbo apmokėjimo dydžiai ir priedai prie tarnybinio atlyginimo, negu numatyta 2010 m. lapkričio 3 d. Vyriausybės nutarime Nr. 1341** „Dėl valstybės įmonių ir valstybės kontroliuojamų akcinių bendrovių, uždarytų akcinių bendrovių vadovų, jų pavaduotojų ir vyriausiųjų buhalterių darbo apmokėjimo“. AB „Klaipėdos nafta“ nurodė, kad pagrindinis motyvas, kodėl buvo nustatyti didesni, negu leidžiama, atlyginimai, buvo tas, kad bendrovei pavesta įgyvendinti valstybinės svarbos ekonominį projektą – suskystintų gamtinių dujų terminalo statybą. AB „Klaipėdos nafta“ valdyba nustato bendrovės vadovų darbo apmokėjimo ir premijavimo tvarką vadovaudamasi vidiniais teisės aktais.

8.2.2. AB „Lietuvos energija“, vadovaujantis bendrovės įstatais ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymu, atlyginimą vadovui nustato valdyba. Atlyginimas susideda iš pastoviosios ir kintamosios dalies, kuri **susieta su bendrovės veiklos rezultatais**.

8.2.3. VĮ Ignalinos atominės elektrinės generalinio direktoriaus darbo užmokestis **susietas su įmonės veiklos rodikliais**. Įmonės vadovui nustatytas darbo užmokesčio kintamosios dalies, mokamos už pasiektus įmonės veiklos rodiklius, dydis ketvirčiais. Kitų šios įmonės vadovaujančių darbuotojų ir specialistų darbo užmokestis nebuvo susietas su įmonės veiklos rodiklių vykdymu, nes dėl jų darbo užmokesčio mokėjimo tvarkos pakeitimo nebuvo susitarta su Europos Komisija. Atsižvelgiant į tai, neparengta ir

nesuderinta su Energetikos ministerija IAE personalo motyvacijos skatinimo sistema, kuri buvo įtraukta į įmonės prioritetinių priemonių planą.

8.2.4. AB „Litgrid“ pagal pateiktą Komisijai informaciją 2009–2012 metais vadovaujantiems darbuotojams buvo nustatyti **kur kas didesnis darbo užmokestis negu numatyta 2010 m. lapkričio 3 d. Vyriausybės nutarime Nr. 1341 „Dėl valstybės įmonių ir valstybės kontroliuojamų akcinių bendrovių, uždarytų akcinių bendrovių vadovų, jų pavaduotojų ir vyriausiųjų buhalterių darbo apmokėjimo“.**

8.2.5. AB „LESTO“ vadovo atlyginimą nustato bendrovės valdyba. AB „LESTO“ vadovo mėnesinę algą sudaro pastovioji dalis ir kintamoji dalis, kuri valdybos sprendimu yra susieta su valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė veiklos rodikliais.

8.3. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad:

8.3.1. kai kuriose Energetikos ministerijos kontroliuojamose įmonėse nustatant vadovų atlyginimus nebuvo vadovaujamasi 2010 m. lapkričio 3 d. Vyriausybės nutarimo Nr. 1341 „Dėl valstybės įmonių ir valstybės kontroliuojamų akcinių bendrovių, uždarytų akcinių bendrovių vadovų, jų pavaduotojų ir vyriausiųjų buhalterių darbo apmokėjimo“, reglamentuojančio valstybės įmonių, valstybės kontroliuojamų akcinių bendrovių vadovų, jų pavaduotojų ir vyriausiųjų buhalterių darbo apmokėjimo dydį, nuostatomis;

8.3.2. kai kurių Energetikos ministerijos kontroliuojamų įmonių vadovų atlyginimai nesusieti su įmonės veiklos rezultatais;

8.3.3. valstybės valdomos įmonės nesilaikė teisės aktuose nustatytos pareigos viešai skelbti įmonės vadovų darbo užmokestį ir kitas išmokas bei įmonės valdymo struktūrą;

8.3.4. Energetikos ministerijos kontroliuojamų įmonių vadovų atlyginimai turi būti nustatomi vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, atsižvelgiant į įmonių veiklos rezultatus, pagal nustatytus rodiklius ir taikomi sistemiškai.

8.4. Komisija siūlo:

8.4.1. Vyriausybei:

8.4.1.1. teisės aktuose nustatyti valstybės valdomų įmonių pareigą viešai skelbti vertikalčiai ir horizontalčiai integruotų įmonių (įmonių grupės) valdymo struktūrą, įmonės valdymo struktūrą, darbuotojų skaičių, metinį darbo užmokesčio fondą, priežiūros ir valdymo organų narius, įmonės vadovą bei vadovo ir valdymo organų narių mėnesinę algą ir kitas su valdymo organų narių funkcijomis susijusias įmonės mokamas išmokas;

8.4.1.2. parengti ir pateikti Seimui įstatymų pakeitimų įstatymų projektus, kuriuose būtų numatyta atsakomybė už pareigos viešai skelbti teisės aktuose nustatytą informaciją, nesilaikymą;

8.4.2. Energetikos ministerijai:

8.4.2.1. įpareigoti Energetikos ministerijos kontroliuojamas įmones laikytis 2010 m. lapkričio 3 d. Vyriausybės nutarimo Nr. 1341 „Dėl valstybės įmonių ir valstybės kontroliuojamų akcinių bendrovių, uždarytų akcinių bendrovių vadovų, jų pavaduotojų ir vyriausiųjų buhalterijų darbo apmokėjimo“ nuostatų;

8.4.2.2. užtikrinti kontroliuojamų įmonių vadovaujančių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos susiejimą su įmonių veiklos rezultatais.

9. Ar tiesa, kad UAB „Danet Baltic“ atliko suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos galimybių ir suskystintų gamtinių dujų importo galimybių studijas.

9.1. Komisijai pateikta:

9.1.1. Lietuvos energetikos instituto 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. D2-805-17 „Dėl informacijos pateikimo“;

9.1.2. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos 2013 m. liepos 30 d. raštas Nr. (4.2-11)-3-4206 „Dėl informacijos pateikimo“;

9.1.3. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

9.1.4. UAB „Baltpool“ 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. 13-SD-143 „Dėl informacijos pateikimo“;

9.1.5. valstybės įmonės Registrų centro 2013 m. rugpjūčio 16 d. raštas Nr. (1.11.6)s-3534 „Dėl informacijos suteikimo“;

9.1.6. Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo instituto 2013 m. rugpjūčio 27 d. raštas Nr. 13-524 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

9.1.7. UAB „Danet Baltic“ 2014 m. vasario 10 d. raštas Nr. SD-13 „Dėl sutarties pateikimo“;

9.1.8. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos 2014 m. vasario 13 d. raštas Nr. (2.12-08)3-807 „Dėl dokumentų pateikimo“.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

9.2. Komisija konstatuoja:

2008 m. rugsėjo 15 d. tarp Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) Vyriausybės, atstovaujamos JAV Prekybos ir plėtros agentūros, ir Ūkio ministerijos buvo pasirašyta Dotacijos sutartis, pagal kurią JAV Prekybos ir plėtros agentūra dengė 100 % suskystintų gamtinių dujų importo galimybių studijos rengimo išlaidų.

2008 m. gruodžio 16 d. Ūkio ministerija sudarė sutartį dėl suskystintų gamtinių dujų importo galimybių studijos su JAV kompanija „Science Applications International Corporation“. 2009 m. liepos 10 d. JAV kompanija „Science Applications International Corporation“ sudarė sutartį su UAB „Danet Baltic“. Sutartyje nustatyta paslaugų kaina – konfidenciali (pateikta Seimo kanceliarijos darbuotojui, atsakingam už įslaptintos informacijos administravimą).

Vykdydama sutartį, UAB „Danet Baltic“ galimai ne pati atliko galimybių studijas, o pasinaudojo Lietuvos energetikos instituto, Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo instituto paslaugomis.

2009 m. rugsėjo 15 d. UAB „Danet Baltic“ sudarė subrangos sutartį su Lietuvos energetikos institutu **Baltijos gamtinių dujų rinkos analizei** atlikti (pateikti gamtinių dujų poreikių scenarijus, įvertinus reikšmingus veiksnius, tokius kaip ekonomikos nuosmukio 2009–2010 m. ir tolesnio jos augimo prognozes, atominės elektrinės uždarymą, pramonės augimą, gyventojų skaičiaus pokyčius, pokyčius energijos efektyvumo srityje, gamtinių dujų vartojimo neenergetinėms reikmėms apimtį, numatomą kuro vartojimą elektrinėse ir katilinėse, Lietuvos elektros energetikos sistemos sujungimą su Švedijos ir Lenkijos sistemomis, požeminės dujų saugyklos statybą ir kt.). **Sutartyje nustatyta paslaugų kaina – 40 000 JAV dolerių, įskaitant PVM.**

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad faktiškai Lietuvos energetikos institutas tiesiogiai bendravo su JAV bendrove „Science Applications International Corporation“, kuri rengė suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos galimybių studiją.

2009 m. rugsėjo 25 d. UAB „Danet Baltic“ su Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutu sudarė paslaugų sutartį (toliau – Sutartis), kurioje **numatė suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos galimybių studijos parengimą** ir atsiskaitymą už suteiktas paslaugas sąlygas ir tvarką. **Sutartyje nustatyta fiksuota kaina – 20 000 JAV dolerių, įskaitant PVM.**

Pažymėtina, kad, vadovaujantis Sutarties 5 punktu, „Vykdytojas“ pagal šios Sutarties I priede pateiktos techninės užduoties pateiktą grafiką parengia tarpines ataskaitas“, tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad Sutarties I priede numatyta, kad dalis 5 užduoties turėjo būti atlikta 2009 m. rugpjūčio 28 d., t. y. likus 29 dienoms iki Sutarties sudarymo.

Konstatuotina, kad nagrinėjamu laikotarpiu, t. y. nuo 2004 m. liepos 1 d. iki 2010 m. balandžio 29 d., UAB „Danet Baltic“ prezidentu buvo paskirtas Mindaugas Petrauskas, nuo 2009 m. sausio mėn. dirbęs ūkio ministro patarėju, o nuo 2009 m. liepos 1 d. iki 2012 m. vasario 24 d. ėjęs ūkio viceministro pareigas.

9.3. Darytina išvada, kad UAB „Danet Baltic“ atliko tarpininko vaidmenį rengiant suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos galimybių studiją ir gamtinių dujų vartojimo Baltijos šalyse ir Kaliningrado srityje analizę.

9.4. Komisija siūlo:

9.4.1. Vyriausybei:

9.4.1.1. nustatyti valstybės institucijų perkamų galimybių studijų ir tyrimų pirkimo pagrįstumo nustatymo tvarką ir apibrėžti bendrus valstybės biudžeto lėšų naudojimo principus, taikomus perkant šias paslaugas;

9.4.1.2. užtikrinti taupų, efektyvų ir racionalų lėšų, skiriamų galimybių studijoms ir tyrimams atlikti, panaudojimą;

9.4.1.3. išanalizuoti galimybes tyrimams atlikti ir galimybių studijoms rengti pasitelkti turimą Lietuvos mokslinį potencialą;

9.4.1.4. apsvarstyti galimybę valstybės lėšomis nupirktas galimybių studijas ir tyrimus skelbti vienoje viešai prieinamoje elektroninėje erdvėje;

9.4.2. Generalinei prokuratūrai ištirti, ar Mindaugas Petrauskas, eidamas Ūkio ministerijoje valstybės tarnautojo pareigas, neviršijo savo įgaliojimų, nepiktnaudžiavo tarnybine padėtimi ir ar nepadarė kitos nusikalstamos veikos dėl savanaudiškų ar kitų asmeninių paskatų.

10. Kas ir dėl kokių priežasčių pakeitė AB „Klaipėdos nafta“ gamtinių dujų dujotiekio sistemos projektavimo, pirkimo ir statybos darbų pirkimo konkurso

sąlygas; ar vienam iš konkurso dalyvių buvo sudarytos galimybės susipažinti su konfidencialia konkurso informacija ir taip įgyti pranašumą prieš kitus dalyvius, jeigu taip – kas ir dėl kokių priežasčių tokias sąlygas sudarė.

10.1. Komisijai pateikta:

10.1.1. Viešųjų pirkimų tarnybos 2013 m. rugpjūčio 22 d. raštas Nr. 4S–3620 „Dėl informacijos pateikimo“;

10.1.2. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. (22.3) SGD–740 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

10.1.3. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugsėjo 30 d. raštas Nr. (22.3) SGD–913 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

10.1.4. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. (22.3) SGD–946 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

10.1.5. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos 2013 m. spalio 4 d. raštas Nr. 37.(–35)3–5678 „Dėl dokumentų pateikimo“;

10.1.6. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. spalio 10 d. raštas Nr. (22.3) SGD–971 „Dėl papildomų dokumentų, skirtų Seimo laikinajai tyrimo komisijai, pateikimo“;

10.1.7. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. spalio 16 d. raštas Nr. (1.37) A6–595 „Dėl pakartotinio dokumentų pateikimo“;

10.1.8. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. spalio 25 d. raštas Nr. (1.37) A6–652/608 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

10.1.9. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. (22.3) SGD–1070 „Papildomi paaiškinimai dėl Suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto“;

10.1.10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. 4604 „Dėl dokumentų pateikimo“;

10.1.11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. S(RN)–17–118RN „Dėl dokumentų pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiam 2013 m. rugsėjo 25 d., dalyvavo energetikos ministras Jaroslavas Neverovičius, Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius Žydrūnas Plytnikas ir vyriausioji specialistė Gema Petronytė, AB „Klaipėdos nafta“ direktorius Rokas Masiulis;

Komisijos posėdyje, vykusiam 2013 m. spalio 4 d., dalyvavo energetikos viceministras Aleksandras Spruogis, AB „Klaipėdos nafta“ direktorius Rokas Masiulis, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkė Diana Korsakaitė, Arvydas Sekmokas.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. spalio 30 d., dalyvavo energetikos ministras Jaroslavas Neverovičius, Valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė direktorius Darius Janulevičius, Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius Žydrūnas Plytnikas, AB „Klaipėdos nafta“ Suskystintų gamtinių dujų terminalo (SGDT) direktorius Rolandas Zukas, AB „Klaipėdos nafta“ SGDT teisės vadovas Rytis Valūnas, Valstybės kontrolės atstovas Mindaugas Milčiūnas, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktorius Saulius Skvernelis ir Teisės skyriaus darbuotoja Rūta Kaziliūnaitė ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos (FNTT) direktoriaus pavaduotojas R. Šarūnas.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

10.2. Komisija konstatuoja:

AB „Klaipėdos nafta“ (Bendrovė) 2012 m. liepos 3 d. paskelbė viešąjį pirkimą „Gamtinių dujų dujotiekio sistemos projektavimo, pirkimo ir statybos (EPC) darbų pirkimas“ (toliau – pirkimas) skelbiamų derybų būdu.

2012 m. birželio 4 d. Bendrovės generalinio direktoriaus įsakymu Nr. BV-61 (toliau – įsakymas), 2012 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. BV-116 ir 2012 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 3V-120 sudaryta Gamtinių dujų dujotiekio sistemos projektavimo, pirkimo ir statybos (EPC) darbų pirkimo komisija (toliau – Pirkimo komisija).

2012 m. gruodžio 3 d. Pirkimo komisija, pažeisdama Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas ir viršydama jai suteiktus įgaliojimus, posėdyje priėmė sprendimą (Pirkimo komisijos 2012 m. gruodžio 3 d. posėdžio protokolas Nr. SGD2-97) **pakeisti pasiūlymų vertinimo kriterijų iš ekonomiškai naudingiausio į mažiausios kainos kriterijų.**

Pažymėtina, kad pasiūlymų vertinimo kriterijų Pirkimo komisija pakeitė po to, kai buvo įvertintos tiekėjų paraiškos, tiekėjų kvalifikacija, tiekėjų pirminiai pasiūlymai, buvo įvykę du derybų etapai ir buvo išsiųsti kvietimai pateikti galutinius pasiūlymus.

2012 m. gruodžio 20 d. Pirkimo komisija posėdyje (Pirkimo komisijos 2012 m. gruodžio 20 d. posėdžio protokolas Nr. SGD2-110) įvertino galutinius dalyvių pasiūlymus, sudarė pasiūlymų eilę ir nustatė pirkimo laimėtoją – **konsorciumą AB „Kauno dujotiekio statyba“ ir UAB „Šiaulių dujotiekio statyba“**, pasiūliusį 166 979 263 Lt su PVM kainą.

2013 m. sausio 15 d. UAB „PPS Pipeline Systems GmbH“ kreipėsi į Viešųjų pirkimų tarnybą dėl esminių viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų. 2013 m. vasario 8 d. Viešųjų pirkimų tarnyba įpareigojo Bendrovę panaikinti Pirkimo komisijos 2012 m. gruodžio 3 d., 2012 m. gruodžio 5 d., 2012 m. gruodžio 20 d. posėdžiuose priimtus sprendimus, **pažeidžiančius Viešųjų pirkimo įstatymo 39 straipsnio 7 dalies reikalavimus ir 3 straipsnio 1 dalyje nustatytus lygiateisiškumo ir skaidrumo principus.**

2013 m. gegužės 6 d. po pakartotinai įvykusio konkurso buvo paskelbta laimėtoja – UAB „PPS Pipeline Systems GmbH“, pasiūliusi 114 756 400 Lt su PVM kainą, ir su ja pasirašyta Gamtinių dujų dujotiekio sistemos projektavimo, pirkimo ir statybos (EPC) darbų sutartis.

Pažymėtina, kad AB „Klaipėdos nafta“ surengus pakartotiną viešųjų pirkimų konkursą dėl naujo gamtinių dujų dujotiekio sistemos projektavimo, pirkimo ir statybos (EPC) darbų pirkimo, konkurso laimėtojas – UAB „PPS Pipeline Systems GmbH“ **pasiūlė 52 mln. litų mažesnę kainą** negu pirmą kartą konkursą laimėjęs konsorciumas AB „Kauno dujotiekio statyba“ ir UAB „Šiaulių dujotiekio statyba“.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos apeliacinis teismas, 2013 m. birželio 28 d. išnagrinėjęs civilinę bylą Nr. 2A-1943/2013 pagal ieškovų UAB „PPS Pipeline Systems GmbH“, AB „Kauno dujotiekio statyba“ ir UAB „Šiaulių dujotiekio statyba“ apeliacinius skundus dėl Klaipėdos apygardos teismo 2013 m. balandžio 16 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-925-265/2013, sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad perkančiosios organizacijos (**Bendrovės**) **veiksmi pakeičiant pasiūlymų vertinimo kriterijų iš ekonomiškai naudingiausio į mažiausios kainos kriterijų yra neteisėti ir iš esmės pažeidžiantys skaidrumo ir lygiateisiškumo principus.**

10.3. Darytina išvada, kad AB „Klaipėdos nafta“ generalinis direktorius neužtikrino tinkamo Pirkimo komisijos darbo organizuojant viešąjį pirkimą „Gamtinių dujų dujotiekio sistemos projektavimo, pirkimo ir statybos (EPC) darbų pirkimas“ ir dėl to AB „Klaipėdos nafta“ galėjo patirti mažiausiai 52 mln. Lt nuostolių.

11. Ar tiesa, kad AB „Klaipėdos nafta“ įsipareigojo už plaukiojančiosios suskystintų gamtinių dujų saugyklos nuomą mokėti 492 000 Lt per dieną,

neatsižvelgiant į tai, ar ji bus naudojama; ar tiesa, kad sutartyje dėl šios saugyklos nuomos nėra nurodyta likutinė saugyklos vertė.

11.1. Komisijai pateikta:

11.1.1. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2012 m. balandžio 19 d. raštas Nr. R2-949.

11.1.2. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugsėjo 27 d. raštas Nr. (22.3) SGD–910 „Dėl informacijos pateikimo“;

11.1.3. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 30 d. raštas Nr. 1.3–05–53KF „Dėl informacijos pateikimo“;

11.1.4. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugsėjo 30 d. raštas Nr. (22.3) SGD–913 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

11.1.5. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. (22.3) SGD–946 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

11.1.6. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. spalio 25 d. raštas Nr. (1.37) A6–652/608 „Dėl informacijos pateikimo pagal Seimo laikinosios tyrimo komisijos prašymą“;

11.1.7. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. 2–8RN „Dėl Komisijos prašymo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. rugsėjo 25 d., dalyvavo energetikos ministras Jaroslavas Neverovičius, Viešųjų pirkimų tarnybos (VPT) direktorius Žydrūnas Plytnikas ir vyriausioji specialistė Gema Petronytė, AB „Klaipėdos nafta“ direktorius Rokas Masiulis.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. spalio 4 d., dalyvavo energetikos viceministras Aleksandras Spruogis, AB „Klaipėdos nafta“ direktorius Rokas Masiulis, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkė Diana Korsakaitė, buvęs energetikos ministras Arvydas Sekmokas.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. spalio 30 d., dalyvavo energetikos ministras Jaroslavas Neverovičius, Valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė direktorius Darius Janulevičius, Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius Žydrūnas Plytnikas, AB „Klaipėdos nafta“ SGDT direktorius Rolandas Zukas, AB „Klaipėdos nafta“ SGDT teisės vadovas Rytis Valūnas, Valstybės kontrolės atstovas Mindaugas Milčiūnas, STT direktorius Saulius Urbanavičius ir STT Teisės skyriaus darbuotoja Rūta Kaziliūnaitė ir FNTT direktoriaus pavaduotojas R. Šarūnas.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

11.2. Komisija konstatuoja:

2011 m. rugsėjo 23 d. akcinė bendrovė „Klaipėdos nafta“, kaip privatusis juridinis asmuo, **neturėdama nei Vyriausybės jai suteiktų įgaliojimų, nei akcininkų sprendimo**, savo iniciatyva pradėjo įgyvendinti suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą, 2011 m. liepos 1 d. sudarė sutartį su konsultacine kompanija „Fluor S. A.“ (paslaugų apimtis – 38,6 mln. Lt) ir paskelbė konkursą dėl plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) pirkimo.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad SGD terminalo projekto konsultantams 2011–2012 m. AB „Klaipėdos nafta“ sumokėjo daugiau kaip 52 mln. Lt.

2012 m. sausio 21 d. AB „Klaipėdos nafta“ baigė SGD laivo-saugyklos nuomos viešojo pirkimo konkursą (konkurencinio dialogo būdu) ir laimėtoju pripažino Bermuduose registruotą bendrovę „Hoegh LNG Ltd“.

2012 m. sausio 30 d. Suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto įgyvendinimo komisijos (pirmininkas A. Kubilius) posėdžio metu AB „Klaipėdos nafta“ direktorius R. Masiulis, nurodė, kad, norint pasirašyti sutartį su konkurso nugalėtoju, AB „Klaipėdos nafta“ turi būti paskirta SGD terminalo projektą įgyvendinančia bendrove, dėl šios priežasties būtina skubiai priimti šiuos teisės aktus: Vyriausybės nutarimą dėl suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimo ir Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymą (toliau – Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymas).

Suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto įgyvendinimo komisija nutarė pavesti Energetikos ministerijai šiuos projektus parengti iki 2012 m. vasario 6 d.

Pažymėtina, kad 2012 m. vasario 15 d. Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 199 „Dėl suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimo“, kuriuo be konkurso paskyrė privatųjį juridinį asmenį AB „Klaipėdos nafta“ suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto įgyvendinimo bendrove. Šis nutarimas įsigaliojo 2012 m. vasario 29 d.

2012 m. kovo 2 d. AB „Klaipėdos nafta“ su konkurso laimėtoju – Bermuduose registruota bendrove „Hoegh LNG Ltd“ pasirašė 10 metų nuomos sutartį dėl suskystintų gamtinių dujų plaukiojančiosios saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) nuomos ir aptarnavimo paslaugų. Šia sutartimi AB „Klaipėdos nafta“ įsipareigojo bendrovei „Hoegh LNG Ltd“ už 10 metų plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) nuomą sumokėti 1 800 000 000 Lt.

Konstatuotina, kad sutartyje numatyta fiksuota SGD laivo-saugyklos nuomos kaina – 189 000 JAV dolerių (480 000 Lt) už vieną dieną (iš viso 365 dienos per metus).

Į šią fiksuotą kainą bus įskaitomas laivo nuomos, valdymo, įgulos nuomos ir aptarnavimo (remonto) mokestis, tačiau ši fiksuota kaina galios tik pirmuosius dvejus metus, po to už aptarnavimo (remonto) paslaugas AB „Klaipėdos nafta“ įsipareigojo atlyginti pagal faktiškai patirtas sąnaudas. Tikėtina, kad fiksuota SGD laivo-saugyklos nuomos kaina ateityje didės.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši sutartis nėra išperkamosios nuomos sutartis, todėl nuomos sutartyje nėra numatyta SGD laivo-saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) likutinė vertė. Sutartyje nėra nustatyta, kad sumokėtas nuomos mokestis bus įskaitomas į plaukiojančiosios SGD saugyklos kainą (ją mažins), be to, sutartyje net nėra nustatyta nuomojamos plaukiojančiosios SGD saugyklos (visa SGD laivo-saugyklos) kaina.

Vyriausybė, galimai įvertinusi AB „Klaipėdos nafta“ jau priištus įsipareigojimus, parengė ir pateikė Seimui Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo projektą, o 2012 m. birželio 12 d. Seimas priėmė Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymą, kuriame nustatė, kad SGD terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo bei eksploatavimo sąnaudos (SGD plaukiojančiosios saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) nuoma) Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nustatyta tvarka ir sąlygomis bus įtraukiamos į gamtinių dujų perdavimo paslaugos kainą. Tai reiškia, kad už SGD terminalo statybą, eksploatavimą ir SGD plaukiojančiosios saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) nuomą turės mokėti visi dujų vartotojai per papildomą dedamąją prie dujų perdavimo kainos.

Konstatuotina, kad AB „Klaipėdos nafta“ nėra suderinusi su VKEKK įgyvendinamo suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto investicijų.

Pažymėtina, kad AB „Klaipėdos nafta“, priimdama sprendimą 10 metų laikotarpiui nuomotis SGD laivą-saugyklą (FSRU), nevertino alternatyvių įsigijimo būdų: SGD laivo-saugyklos (FSRU) įsigijimo išperkamosios nuomos būdu, SGD laivo-saugyklos (FSRU) pirkimo.

Seimo kanceliarijos Parlamentinių tyrimų departamentas Komisijai pateikė informaciją apie plaukiojančiųjų suskystintų gamtinių dujų saugyklų su dujinimo įrenginiais pardavimo ir nuomos kainas.

Plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiais (FSRU) yra palyginti naujos technologijos, didžiausios jų šalininkės yra besivystančios rinkos. 2013 m. pabaigoje skelbta, kad veikia 11 plaukiojančiųjų SGD saugyklų su dujinimo įrenginiais (FSRU), dar 40 statoma ir planuojama statyti.

2011 m. birželio mėn. bendrovė „Hoegh LNG Ltd“ iš bendrovės „Hyundai Heavy Industries“ užsakė dvi 170 000 m³ talpos plaukiojančiąsias suskystintų gamtinių dujų saugyklas su dujinimo įrenginiais (FSRU) už 500 mln. JAV dolerių.

2012 m. pradžioje buvo pranešta, kad bendrovė „Hyundai Heavy Industries“ už 1,1 mlrd. JAV dolerių pastatys 4 SGD laivus-saugyklas ir vieną 170 000 m³ talpos plaukiojančiąją SGD saugyklą su dujinimo įrenginiu (FSRU) kitai Norvegijos bendrovei „Hoegh LNG“.

Finansinių naujienų ir duomenų bendrovė „Bloomberg“ 2014 m. vasario mėn. pranešė, kad bendrovės „Mitsui O.S.K.“ užsakymu bendrovė „Daewoo Shipbuilding & Marine Engineering Co.“ pastatys 263 000 m³ plaukiojančiąją suskystintų gamtinių dujų saugyklą su dujinimo įrenginiu (FSRU) už maždaug 40 mlrd. Japonijos jenų (apie 390 mln. JAV dolerių).

Norvegijos bendrovė „Golar LNG“ 2013 m. rugpjūčio mėn. paskelbė, kad su Kuveito nacionaline naftos bendrove (KNPC) sudarė 5 metų 213 mln. JAV dolerių vertės sutartį dėl 170 000 m³ plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) nuomos.

11.3. Darytina išvada, kad Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymas, nustatantis suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, jo veiklos ir eksploatavimo bendruosius principus bei reikalavimus ir sudarantis teises, finansines ir organizacines sąlygas suskystintų gamtinių dujų terminalo projektui įgyvendinti, priimtas po to, kai Vyriausybė jau buvo paskyrusi SGD terminalo projekto įgyvendinimo bendrovę, o ši – jau sudariusi sutartį dėl plaukiojančiosios suskystintų gamtinių dujų saugyklos. Toks teisinis reguliavimas, kai Seimas įstatymu patvirtina jau įvykusį faktą, o sprendimas dėl projekto finansavimo modelio priimamas jau pradėjus projektą vykdyti, laikytinas ydingu.

11.4. Komisija siūlo Vyriausybei, įgyvendinus suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą, organizuoti nepriklausomo audito atlikimą ir audito išvadą pateikti Seimui.

12. Ar Energetikos ministerija 2009–2012 m. tinkamai užtikrino valstybės turto valdymą ir nedangstė realios kontroliuojamų įmonių finansinės padėties.

12.1. Komisijai pateikta:

12.1.1. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04) 3-2668 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.2. Valstybės kontrolės 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. S(20-1.8)-1878) „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.3. VĮ Energetikos agentūros 2013 m. rugpjūčio 23 d. raštas Nr. F-145 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.4. UAB „EPSO-G“ 2013 m. rugpjūčio 26 d. raštas Nr. SD-2 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.5. AB „Klaipėdos nafta“ 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. (22.3)SGD-743 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.6. VĮ Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros 2013 m. rugpjūčio 28 d. raštas Nr. 1.32-210 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.7. Valstybės kontrolės 2013 m. rugpjūčio 30 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-2052 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

12.1.8. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 2 d. raštas Nr. S_2013-323 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.9. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 2 d. raštas Nr. S-2013-323(KF) „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

12.1.10 AB „Litgrid“ 2013 m. rugsėjo 4 d. raštas Nr. KONF_SD-41 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.11. VĮ Ignalinos atominės elektrinės 2013 m. rugsėjo 5 d. raštas Nr. ĮS-6522(1.188) „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.12. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. S-2013-337(KF) „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.13. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 17 d. raštas Nr. S-2013-349(KF) „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.14. Viešųjų pirkimų tarnybos 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. 4S-4146 „Dėl informacijos pateikimo“;

12.1.15. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 9 d. raštas Nr. S-2013-376 „Dėl dokumentų pateikimo“;

12.1.16. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 17 d. raštas Nr. S-2013-395 „Dėl dokumentų pateikimo“;

12.1.17. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. S-2013-441 „Dėl pateiktos informacijos konfidencialumo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. spalio 18 d., dalyvavo Valstybės kontrolieriaus pavaduotoja Nijolė Mickuvienė ir UAB „Lietuvos energija“ generalinis direktorius Dalius Misiūnas.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. gruodžio 2 d., dalyvavo UAB „Lietuvos energija“ valdybos narys Mindaugas Keizeris, UAB „Lietuvos energija“ Teisės reikalų tarnybos direktorė Ieva Lauraitytė, Respublikos Prezidento patarėjas Nerijus Udrėnas, Finansų ministerijos viceministras Aloyzas Vitkauskas ir AB „Lietuvos energijos gamyba“ projekto valdymo tarnybos direktorius Rimantas Vaitkus.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

12.2. Komisija konstatuoja:

12.2.1. AB „Litgrid“ grupė 2010 m., 2011 m. dirbo neefektyviai ir patyrė veiklos nuostolių:

– 2010 m. – 7 mln. Lt.

– 2011 m. – 17 mln. Lt.

Vyriausybė, kuri netiesiogiai iki 2012 m. per UAB „Visagino atominę elektrinę“, o nuo 2012 m. – per UAB „EPSO-G“ valdė 97,5 proc. AB „Litgrid“ akcijų, buvo nustačiusi dividendų už valstybei priklausančias akcijas skyrimo principus. 2012 m. įvykusio AB „Litgrid“ akcininkų eilinio susirinkimo metu buvo nutarta išmokėti 390,9 mln. Lt dividendų, iš jų 381,1 mln. Lt bendrovė pervedė UAB „Visagino atominė elektrinė“. 2013 m. išmokėta 44,9 mln. Lt dividendų, iš jų 43,9 mln. – pagrindiniam akcininkui UAB „EPSO-G“. Dividendams išmokėti buvo paimta 58 tūkst. eurų paskola iš Suomijos banko „Pohjola“.

Konstatuotina, kad AB „Litgrid“ grupė 2010 m., 2011 m. dirbo nuostolingai, tačiau išmokėjo 435 mln. Lt dividendų.

12.2.2. AB „LESTO“ ir jos dukterinės įmonės trejus metus iš eilės patyrė veiklos nuostolių:

- 2010 m. – 62 mln. Lt,
- 2011 m. – 61 mln. Lt,
- 2012 m. – 46 mln. Lt.

Nepaisydama patirtų nuostolių, AB „LESTO“ kiekvienais metais mokėjo dividendus, nors neturėjo oficialiai patvirtintos dividendų mokėjimo politikos:

	Akcininkų sprendimas paskirti pelno dalį už 2010 m. dividendams išmokėti (priimtas 2011-04-29) (Lt)	Akcininkų sprendimas paskirti pelno dalį už 2011 m. dividendams išmokėti (priimtas 2012-04-27) (Lt)	Akcininkų sprendimas paskirti pelno dalį už 2012 m. dividendams išmokėti (priimtas 2013-04-30) (Lt)
Pelno dalis, skirta dividendams UAB VAE išmokėti	50 401 650,71	140 725 390,94	84 834 455,53
Pervesta UAB VAE	50 401 650,71	126 745 182,34*	84 834 455,53

Šaltinis: Valstybės kontrolė

Konstatuotina, kad AB „LESTO“ grupė 2010 m., 2011 m., 2012 m. dirbo nuostolingai, tačiau išmokėjo 275 mln. Lt dividendų.

12.2.3. VĮ Ignalinos atominė elektrinė nurodo, kad 2009–2012 m. gavo 5,8 mln. Lt, o pardavus trumpalaikį įmonės turtą – 11,6 mln. Lt pajamų. Pažymėtina, kad IAE 2-ojo energijos bloko turtas buvo parduodamas, nors įstatymas dėl 2-ojo energijos bloko uždarymo Seime nėra priimtas.

Pažymėtina, kad pagal pateiktą Komisijai informaciją VĮ Ignalinos atominė elektrinė, vadovaujama Žilvino Jurkšaus, laikydama indėlius tuose Lietuvos komerciniuose bankuose (AB bankas „Snoras“ ir AB „Ūkio bankas“), kurie 2011–2012 m. bankrutavo, prarado 46 proc. 2008–2012 m. laikytų indėlių sumos. Kaip nurodoma visuomenės informavimo priemonėse, bankrutavusiame AB banke „Snoras“ IAE turėjo 86 mln. Lt, o bankrutavusiame banke AB „Ūkio bankas“ – apie 15 mln. Lt.

Darytina išvada, kad IAE įmonės valdymas buvo neefektyvus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nuo 2009 m. iki 2012 m. gruodžio 31 d. energetikos ministras pasirašė tik vieną įgaliojimą¹⁹ Energetikos ministerijos paskirtiems IAE valdybos nariams priimti sprendimus valdybos posėdžiuose nagrinėjamais klausimais savarankiškai.

Konstatuotina, kad IAE turtas buvo valdomas neefektyviai, o Energetikos ministerija nekontroliavo įmonės vadovybės ir valdybos priimamų sprendimų.

12.2.4. AB „Klaipėdos nafta“ nurodo, kad 2010–2012 m. dirbo efektyviai ir gavo pelną:

- 2010 m. – 26 mln. Lt pelno;
- 2011 m. – 45 mln. Lt pelno;
- 2012 m. – 41 mln. Lt pelno.

2012 m. įvykęs eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas patvirtino 2011 m. pelno paskirstymą ir skyrė 57 mln. Lt dividendų akcininkams už 2011 metus.

12.2.5. UAB „Visagino atominės elektrinės“ grupė (kartu su jos dukterinėmis įmonėmis AB „Litgrid“, AB „LESTO“, AB „Lietuvos energija“, UAB „Baltpool“ ir kt.) 2010 m. ir 2011 m. dirbo neefektyviai ir patyrė nuostolių:

- 2010 m. – 39 mln. Lt;
- 2011 m. – 109 mln. Lt.

Auditoriai (UAB „PricewaterhouseCoopers“) pareiškė sąlyginę nuomonę dėl UAB Visagino atominės elektrinės grupės finansinės padėties 2011 metais, kadangi:

– UAB VAE grupė nebuvo nustąčiusi ilgalaikio materialiojo turto tikrosios vertės (kurio apskaitinė vertė 2011 m. gruodžio 31 d. buvo 7848 mln. Lt) ir nebuvo atlikusi turto vertės sumažėjimo testo;

– UAB VAE grupė nebuvo peržiūrėjusi ilgalaikio materialiojo turto naudingo tarnavimo laiko ir nebuvo nustąčiusi, ar turto atsiperkamoji vertė nėra mažesnė už jo apskaitytą vertę.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad energetikos sektoriaus įmonėse egzistuoja ydinga praktika, kai valstybės valdomų energetikos įmonių valdymo organai, pažeisdami galiojančius įstatymus, įslaptina informaciją, kuri pagal įstatymus turi būti vieša

¹⁹ 2009 m. gruodžio 14 d. Lietuvos Respublikos energetikos ministro įgaliojimas Nr. 17-22 „Dėl informacijos pateikimo“.

(informacija apie sąnaudas, susijusias su teisės aktų nustatyta tvarka licencijuojama veikla arba su veikla, kuriai taikomos valstybės reguliuojamos kainos, įmonių valdymo organų nariams nustatytą darbo užmokestį ir kitas su valdymo organų narių funkcijomis susijusias išmokas, viešojo pirkimo dalyvių pasiūlytas prekių, paslaugų ar darbų kainas, kita panaši informacija).

12.3. Darytina išvada, kad:

12.3.1. Vyriausybė, būdama energetikos įmonių savininkė, piktnaudžiavo savo padėtimi nustatydamą prievolę mokėti dividendus net ir nuostolingai dirbančioms energetikos įmonėms. Energetikos įmonės buvo priverstos skolintis pinigų iš bankų ir mokėti dividendus valstybei. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad energetikos įmonės gali mokėti palūkanas ir grąžinti paskolas bankams tik iš savo pelno, kuris yra reguliuojamas, todėl didinant pelno maržą neišvengiamai didės ir elektros energijos kainos.

12.3.2. 2009–2011 m. valstybės valdomame Lietuvos elektros energetikos sektoriuje įgyvendintas pertvarkymo projektas nebuvo optimalus Lietuvai, nes neužtikrino efektyvios elektros energetikos sektoriaus įmonių veiklos:

12.3.2.1. Elektros energetikos sektoriaus pertvarkos metu energetikos įmonės buvo nuolat skaidomos, jungiamos, jų turtas perdalijamas. Pertvarkos planas nebuvo vertintas ekonominio naudingumo ir efektyvumo aspektu (nebuvo atlikta naudos ir sąnaudų analizė). Pertvarka vyko be ją reglamentuojančių teisės aktų, o jai vadovavo privačios konsultantų bendrovės;

12.3.2.2. Pertvarkos metu sukurta nauja įmonių struktūra, o iš anksčiau egzistavusių įmonių atskirtas ir suformuotas naujas 4-asis aptarnavimo paslaugų įmonių blokas, teikiantis specifines elektros energetikos sektoriui būdingas paslaugas, lėmė didelę kartelių susidarymo riziką ir galimą elektros kainų augimą: aptarnavimo bloko įmonės galėjo taikyti maksimalius antkainius, nes jų teikiamų paslaugų kainos nepatenka į VKEKK reguliavimo sritį. Šių įmonių patirtos išlaidos tampa elektros energijos perdavimo, paskirstymo ir teikimo paslaugų įmonių sąnaudomis, kurios įskaičiuojamos į elektros energijos kainą ir kurias apmoka elektros energijos vartotojai.

12.3.3. Energetikos ministerija 2009–2012 metais neužtikrino tinkamo valstybės turto valdymo:

12.3.3.1. nevertino realios kontroliuojamų įmonių finansinės padėties;

12.3.3.2. nebuvo nustačiusi daugelio energetikos įmonių valdybų kompetencijų ribų, o Ministerijos pozicija dėl energetikos įmonių valdybų priimamų sprendimų, tarp jų

ir finansiniais klausimais, nebuvo teisiškai įforminta ir tai buvo viena pagrindinių priežasčių, lėmusių energetikos sektoriaus įmonių neefektyvų valdymą;

12.3.3.3. neužtikrino efektyvaus energetikos sektoriaus įmonių valdymo plačiąja prasme ir pagal savo įgaliojimų ribas, todėl tinkamai neveikė valdymo grandinė ministerija–valdyba–įmonė.

12.4. Komisija siūlo:

12.4.1. Energetikos ministerijai ir Finansų ministerijai:

12.4.1.1. užtikrinti efektyvų energetikos sektoriaus įmonių valdymą ir rezultatų lėšų panaudojimą;

12.4.1.2. užtikrinti, kad kiekvienai energetikos įmonei būtų nustatomi veiklos efektyvumo rodikliai;

12.4.1.3. užtikrinti, kad energetikos sektoriaus įmonių turtas būtų valdomas ir naudojamas teisėtai ir efektyviai;

12.4.2. Valstybės kontrolei:

12.4.2.1. įvertinti 2009–2012 m. energetikos sektoriaus įmonių valdymo efektyvumą ir galimai patirtus valstybės nuostolius;

12.4.2.2. atlikti valstybinį auditą įvertinant:

12.4.2.2.1. elektros energetikos sektoriaus 2009–2011 m. pertvarką ekonominio naudingumo ir teisėtumo aspektais;

12.4.2.2.2. ar vykdant elektros energetikos sektoriaus pertvarką, valstybė, kaip turto savininkė, nepatyrė nuostolių.

13. Dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva 2009–2012 metais buvo atleisti kvalifikuoti valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojai; dėl kokių priežasčių 2010 m. spalio 5 d. įvyko incidentas dezaktyvuojant 4-ojo bloko pagrindinį priverstinės cirkuliacijos kontūrą.

13.1. Komisijai pateikta:

13.1.1. Valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė 2013 m. liepos 19 d. raštas Nr. ĮS-5531(1.188) „Dėl informacijos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimo laikinajai tyrimo komisijai dėl 2007 metų Nacionalinėje energetikos strategijoje suformuluotų siekių įgyvendinimo rezultatų įvertinimo ir situacijos energetikos sektoriuje išsiaiškinimo“;

13.1.2. Lietuvos energetikos instituto 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. D2-805-17 „Dėl informacijos pateikimo“;

13.1.3. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

13.1.4. UAB „Baltpool“ 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. 13-SD-143 „Dėl informacijos pateikimo“;

13.1.5. Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės 2013 m. rugpjūčio 30 d. raštas Nr. ĮS-6389(1.187) „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

13.1.6. Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos 2013 m. rugsėjo 24 d. raštas Nr. (14.2–42)22.1–573;

13.1.7. Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. (14.3–42)22.1–699 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

13.1.8. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos 2013 m. spalio 3 d. raštas Nr. (2.12-08)3-5646 „Dėl dokumentų pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. rugsėjo 18 d., dalyvavo valstybės įmonės Ignalinos atominė elektrinė generalinis direktorius Darius Janulevičius, Artūras Dainius, Vladimiras Dranikas ir Ilona Nekrošienė.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

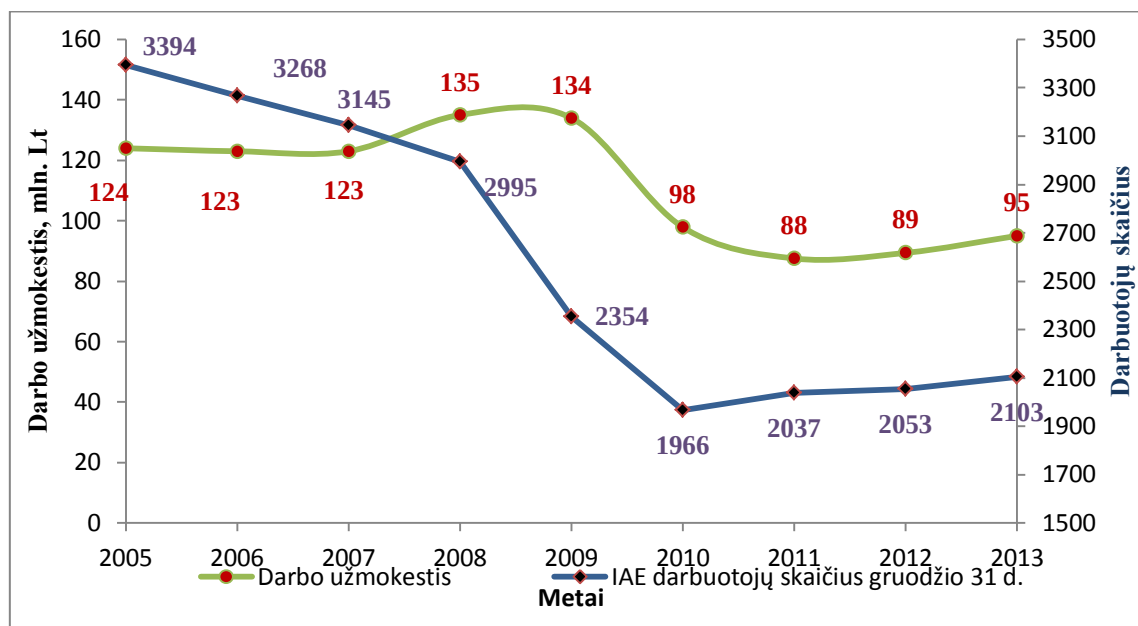
13.2. Komisija konstatuoja:

Nuo 2010 m. sausio 1 d. iš esmės pasikeitė pagrindinė IAE veikla. Sustabdžius 2-ąją energijos bloką įmonė iš branduolinės energetikos objektą eksploatuojančios įmonės tapo įmone, nutraukiančia branduolinės energetikos objekto eksploatavimą.

Nors Energetikos ministerija buvo tiesiogiai atsakinga už IAE eksploatavimo nutraukimą, radioaktyvių atliekų tvarkymą, branduolinę ir radiacinę saugą, tačiau nesugebėjo tinkamai užtikrinti eksploatavimą nutraukiančios IAE valdymo pertvarkos. Energetikos ministerijos paskirta nauja vadovybė be patvirtinto IAE pertvarkos projekto (Komisijai nepavyko nustatyti, kad toks buvo) drastiškai ėmėsi personalo skaičiaus „optimizavimo“. 2010 m. kovo 3 d. buvo atleistas ilgametis IAE generalinis direktorius V. Ševaldinas. 2009–2012 m. darbo neteko nemažai kvalifikuotų ir patyrusių IAE darbuotojų.

Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų skaičius

2005 m. sausio 1 d. – 2014 m. sausio 1 d.

Šaltinis: valstybės įmonė Ignalinos atominė elektrinė

2014 m. vasario 1 d. įmonėje dirbo 2 102 darbuotojai. Planuojama, kad 2029 m. vidutinis darbuotojų skaičius bus 1 100 žmonių.

Vyriausybės ir Energetikos ministerijos sprendimu IAE vadovauti buvo paskirti asmenys (daugiausia iš Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos diplomatinės tarnybos), neturintys reikiamos kvalifikacijos, patirties ir techninių žinių, reikalingų darbui branduolinės energetikos srityje. Per 2010–2012 m. laikotarpį IAE organizacinė struktūra keitėsi tris kartus, per šį laikotarpį taip pat buvo pakeisti trys IAE vadovai: V. Ševaldinas, O. Čiukšys ir Ž. Jurkšus. Dėl aktyvios ir nepagrįstos kadro kaitos, kai buvo vadovaujama ne profesionalumo, o lojalumo principu, IAE darbo kolektyve susidarė nesutarimų, įtarumo ir nepasitikėjimo vienu kitais atmosfera. Lygiagrečiai egzistavo formalioji ir realioji organizacinė struktūra, padalinių ir jų vadovų funkcijos dažnai buvo dubliuojamos. Visa tai turėjo neigiamų padarinių IAE valdymui. Tokia darbo atmosfera buvo pavojinga ir kėlė grėsmę branduolinės energetikos objekto saugumui.

2009 m. rugpjūčio 10 d. buvo paskelbtas 1-ojo energijos bloko daugkartinės priverstinės cirkuliacijos kontūro (toliau – DPCK), prapūtimo ir atvėsavimo sistemos, baipasinio valymo sistemų, reaktoriaus avarinio atvėsavimo sistemos ir kitų įvairių sričių dezaktyvacijos programos (toliau – Dezaktyvacijos programa) parengimo paslaugų įsigijimo viešojo pirkimo konkursas, kurį laimėjo jungtinės veiklos sutarties pagrindu

veikianti ūkio subjektų grupė, sudaryta iš UAB „Specialus montažas – NTP“, biudžetinės įstaigos Lietuvos energetikos institutas, AB „VNIIAES“ (Visų Rusijos atominių elektrinių mokslinio tyrimo institutas), atstovaujama atsakingojo partnerio UAB „Specialus montažas – NTP“ (toliau – rangovas SM).

2009 m. gruodžio 28 d. IAE, VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra su rangovu SM pasirašė paslaugų viešojo pirkimo–pardavimo sutartį. Rangovas SM Rangos sutartyje nustatytais terminais ir kitomis sąlygomis parengė Dezaktyvacijos programą. Rangovo SM parengtos Dezaktyvacijos programos pagrindu VĮ IAE 2010 m. rugsėjo 30 d. patvirtino vidinės DPCK dezaktyvacijos vykdymo programą (toliau – patvirtinta dezaktyvacijos programa), kurią sudarė tiek VATESI, tiek ir rangovas SM.

2010 m. spalio 5 d. įgyvendinant patvirtintą dezaktyvacijos programą įvyko incidentas – DPCK prarado sandarumą, dėl ko IAE buvo priversta nutraukti Dezaktyvacijos programos įgyvendinimą ir sustabdyti darbų eigą.

IAE šį incidentą nusiėmė, nors pagal galiojusius teisės aktus ji privalėjo per 24 val. po įvykio parengti informacinį pranešimą ir pateikti VATESI, o VATESI viršininkas turėjo pranešti Ministrui Pirmininkui apie objekto būklę, avarijos ar incidento pavojingumo laipsnį, personalo ir gyventojų apsaugos priemonių vykdymą.

Tačiau tik 2010 m. spalio 15 d. pati VATESI raštu pareikalavo IAE skubiai pateikti operatyvinį informacinį pranešimą apie įvykį; šį pranešimą IAE 2010 m. spalio 18 d. (tik po 13 dienų) faksu atsiuntė VATESI.

2010 m. spalio 15 d. IAE eksploatacijos nutraukimo direktoriaus potvarkiu Nr. ĮVP-334 buvo sudaryta komisija (į ją įtraukta ir rangovo SM atstovų) (toliau – IAE komisija), kuri buvo įpareigota parengti išsamią incidento priežasčių įvertinimo ataskaitą.

2010 m. lapkričio 5 d. IAE komisija pateikė ataskaitą dėl anksčiau minėto įvykio ir joje kaip vieną iš pagrindinių priežasčių nurodė, kad incidentas įvyko dėl rangovo SM netinkamai parengtos Dezaktyvacijos programos. Rangovo SM atstovai su ataskaitoje nurodytomis įvykio priežastimis nesutiko, IAE komisijos ataskaitos nepasirašė ir pateikė atskirąją nuomonę dėl įvykio priežasčių.

Lietuvos energetikos institutas, kaip vienas iš rangovų, Komisijai nurodė, kad avarija įvyko dėl dezaktyvaciją vykdžiusio IAE personalo, kuris atlikdamas dezaktyvacijos darbus šiukščiai pažeidė programos reikalavimus, kaltės, ir tai sukėlė avariją; taip pat kad informacijos apie įvykusius pažeidimus slėpimas neleido laiku pakoreguoti dezaktyvacijos proceso, o IAE komisija, tirdama avarijos priežastis, nusiėmė

tikrąją jos priežastį. Be to, po incidento paaiškėjo, kad IAE nesilaikė dezaktyvacijos metu pažeistos įrangos remonto grafikų.

VĮ IAE 2010 m. lapkričio 12 d. pateikė VATESI ataskaitą, kuri pagal VATESI pastabas buvo tikslinama 2010 m. gruodžio 21 d. ir 2011 m. vasario 3 d.

VATESI konstatavo, kad šis įvykis pagal tarptautinę branduolinių ir radiologinių įvykių skalę (INES) buvo klasifikuotas kaip įvykis „už skalės ribų“ ir neturėjo poveikio gyventojams, aplinkai ir VĮ IAE darbuotojams. Saugos požiūriu šis įvykis nėra reikšmingas, tačiau būtina atsižvelgti į per šį įvykį išmoktas pamokas rengiantis kitiems dezaktyvavimo darbams.

2012 m. vasario mėn. IAE nusprendė sustabdyti šį projektą ir parengė projekto darbų užbaigimo ataskaitą, kurią išnagrinėjusi VATESI yra pateikusi klausimų dėl priverstinės cirkuliacijos kontūro būklės aprašymo, tolesnių projekto sprendimų ir kokią įtaką šie sprendimai darys susijusiems projektams. VATESI iki šiol laukia iš IAE atsakymo į pateiktus klausimus.

Šiuo metu Vilniaus apygardos teisme nagrinėjama civilinė byla Nr. 2-1933-798/2012 pagal ieškovo – rangovo SM ieškinį.

Tarptautinė branduolinės saugos konsultacinė grupė konstatuoja, kad bet kurioje su branduoline energetika susijusioje veikloje neginčijamas prioritetas turi būti jos sauga. Sauga turi būti nuolat dėmesio centre visais valdymo lygiais. Jokie ekonominiai, finansiniai, politiniai veiksniai negali būti svarbesni už ją. Tai postulatas, kuris turi būti įgyvendinamas besąlygiškai.

13.3. Darytina išvada, kad IAE vadovai ir personalas, slėpdami informaciją apie įvykusį incidentą atliekant dezaktyvacijos darbus 1-ajame energijos bloke, parodė žemą saugos kultūros lygį.

VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra galimai veikė neatsakingai ir nepasinaudojo rangovo SM pateikta garantija.

13.4. Komisija siūlo:

13.4.1. Vyriausybei:

13.4.1.1. parengti įstatymo (įstatymų) projektą (projektus), užtikrinantį (užtikrinančius), kad asmenims, dirbantiems ar siekiantiems dirbti branduolinių (atominų) elektrinių vadovaujančiais darbuotojais, būtų nustatyti specialūs reikalavimai, užtikrinantys, kad tokie asmenys turėtų techninių žinių branduolinės energetikos srityje, kurios yra būtinos norint tinkamai atlikti siekiamas eiti ar einamas pareigas, taip pat ir

žinių pagal siekiamas eiti ar einamas pareigas apie branduolinių (atominių) elektrinių projektavimo, statybos, eksploatavimo, eksploatavimo nutraukimo teisės aktų reikalavimus, branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos principus;

13.4.1.2. kadangi AE su RBMK tipo reaktoriais eksploatavimo nutraukimo darbų patirtis yra itin ribota, ateityje atliekant IAE eksploatavimo nutraukimo darbus 2-ajame energijos bloke, būtina ypač atsakingai vertinti planuojamų darbų programas ir kontroliuoti atliekamų darbų kokybę ir saugą;

13.4.1.3. apsvarstyti galimybę IAE eksploatavimo nutraukimo darbams pasitelkti Lietuvos energetikos instituto ir Fizinių ir technologijos mokslų centro mokslinį potencialą;

13.4.2. Generalinei prokuratūrai ištirti, dėl kokių priežasčių Centrinė projektų valdymo agentūra nepasinaudojo rangovo SM pateikta garantija, ar tokiais veiksmais ši agentūra neviršijo savo įgaliojimų ir ar tuo nepadarė žalos valstybei.

14. Dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva tarptautinis konsorciumas, kurį sudarė Didžiosios Britanijos bendrovė „AMEC NNC“, Belgijos bendrovė „Belgatom“ ir Švedijos bendrovė „SwedPower“, buvo pakeistas į tarptautinę teisinę įmonę „Taylor Wessing LLP“; kokias paslaugas suteikė „Taylor Wessing LLP“; kiek šiai įmonei buvo sumokėta; kas yra teisinės įmonės „Taylor Wessing LLP“ subrangovai; ar tiesa, kad 2011 m. rugsėjo 14 d. pasitarime Londone Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas ir Europos Komisija išsakė pageidavimą grąžinti šį tarptautinį konsorciumą į ankstesnes konsultanto pozicijas.

14.1. Komisijai pateikta:

14.1.1. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

14.1.2. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. (5.3-04)3-3288 „Dėl informacijos pateikimo“;

14.1.3. Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. ĮS-7209 (1.187) „Dėl informacijos pateikimo“;

14.1.4. Viešųjų pirkimų tarnybos 2013 m. spalio 2 d. raštas Nr. 4S-4146 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. rugsėjo 18 d., dalyvavo valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės generalinis direktorius Darius Janulevičius, buvęs Ūkio ministerijos sekretorius Artūras Dainius, valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės

nepriklausomos profsąjungos pirmininkas Vladimiras Dranikas ir valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės nepriklausomos profsąjungos pirmininko pavaduotoja Ilona Nekrošienė.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už išlaptintos informacijos administravimą.

14.2. Komisija konstatuoja:

Lietuvos Respublika, atstovaujama Lietuvos Respublikos ūkio ministro, ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB) 2001 m. balandžio 5 d. pasirašė Lietuvos Respublikos ir ERPB bendrąją sutartį dėl Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo (TIENRF) veiklos Lietuvoje (toliau – Bendroji sutartis) (Lietuvos Respublikos Seimas Bendrąją sutartį ratifikavo 2001 m. liepos 12 d. įstatymu Nr. IX-468).

2001 m. gruodžio 10 d., vykdydama Bendrąją sutartį, IAE sudarė sutartį su konsorciumu, kurį sudaro bendrovė „National Nuclear Corporation Limited“ (NNC) (Anglija), bendrovė „Belgatom SA“ (Belgija) ir bendrovė „SwedPower International AB“ (Švedija) (toliau – konsultantai) (vadovaujantis konsorciumas – NNC) (toliau – Sutartis).

Remiantis 2001 m. gruodžio 10 d. Sutartimi, IAE buvo sukurta projektų valdymo grupė (PVG), kurios personalą sudaro NNC konsultantai. PVG vykdo kiekvieno projekto įgyvendinimo valdymą, koordinavimą ir priežiūrą. PVG konsultantai finansuojami ERPB lėšomis. Konsultantai teikia paslaugas pagal jiems suformuluotas užduotis, tačiau galutinius sprendimus, atsižvelgdama į jų konsultacijas, priima ir už juos atsako IAE.

Pagrindinės konsultantų veiklos kryptys nuo pagrindinės sutarties sudarymo yra šios: projekto (eksploatavimo nutraukimo) organizacinė veikla ir planavimas, inžinerinės paslaugos, pirkimo paslaugos, sutarčių vykdymo paslaugos, sauga ir licencijavimas, sąveikos tarp IAE ir ERPB, valstybės ir reguliavimo institucijų, rangovų ir kt. valdymas, kokybės užtikrinimas, atskaitingumas, rizikos vertinimas.

Konstatuotina, kad būtent PVG konsultantai 2005 metais, vadovaudamiesi ERPB reikalavimais, parengė sutartis dėl projektų B1 ir B2/3/4. Prieš pasirašymą jos buvo suderintos su IAE.

IAE teisinės paslaugas teikia įmonės Teisės skyrius.

2010 m. rugpjūčio 11 d. IAE su tarptautine teisinių paslaugų įmone „Taylor Wessing LLP“ (TW) pasirašė papildomą sutartį Nr. 10Sp-121 dėl konsultacinių

paslaugų vykdant pagrindinių Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo projektų įgyvendinimo vertinimą (toliau – Pagrindinė sutartis). Pagrindinė sutartis buvo sudaryta atlikus viešąjį pirkimą atviro konkurso būdu, jos vertė – 0,669 mln. Lt.

Konstatuotina, kad, pasirašius sutartis su TW, NNC paslaugų, t. y. PVG konsultantų, nebuvo atsisakyta – paslaugos ir toliau yra teikiamos. Šios paslaugos apmokamos ERPB lėšomis, o IAE už paslaugas TW konsultantams mokėjo nuosavomis įmonės lėšomis, iš viso – 23,5 mln. Lt (fiksuotas valandinis įkainis – 490 EUR).

Komisijai IAE ir Energetikos ministerijai pateikė paaiškinimus, kad TW buvo sandoma:

- ☐ siekiant profesionalios atsvaros derybose su rangovu dėl nuolatinio projektų B1 ir B2/3/4 vėlavimo;
- ☐ dėl ribotų IAE vidinių Teisės skyriaus išteklių ir Anglijos teisės žinių poreikio;
- ☐ siekiant IAE uždarymo donorams pateikti nepriklausomą, IAE interesams, o kartu ir Lietuvos pozicijai atstovaujančią nuomonę dėl projektų B1 ir B2/3/4/ rangovo galimų pretenzijų.

Pažymėtina, kad auditoriai (KPMG), 2013 metais atlikę IAE auditą, nenustatė nė vieno dokumento, kuris pagrįstų IAE papildomų teisinių paslaugų įsigijimo iš užsienio konsultantų tikslingumą ir poreikį. Be to, auditoriai nerado duomenų, kad Energetikos ministerija būtų patvirtinusi IAE sprendimus (tarp jų ir dėl apmokėjimo), susijusius su TW samdymu (svarbu paminėti, kad IAE veiklos rodiklius, tarp jų ir finansinius, nustato būtent Energetikos ministerija).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, IAE perkant TW paslaugas atviro konkurso būdu ir papildomas paslaugas neskelbtų derybų būdu, galimai buvo pažeisti viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai, taip pat galimai netinkamai buvo nustatytas ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus.

Kaip leidžia teigti pateiktų dokumentų analizė, IAE net ir pasamdžiusi TW negalėjo nurodyti siektino derybų rezultato, pateikti savo derybų vizijos ir strategijos. Energetikos ministerija taip pat nebuvo nustačiusi siektinų tikslų IAE derybose su

rangovu. IAE derybų pozicija rangovo atžvilgiu 2011 metais kardinaliai keitėsi – nuo derybų nutraukimo 2011 metų pradžioje iki grįžimo prie derybų ir visiško rangovo pozicijos pretenzijų dėl projekto B2/3/4 klausimu priėmimo tų pačių 2011 metų pabaigoje.

TW atliko veiksmų, kurie darė įtaką projektų B1 ir B2/3/4 vėlavimui, teisinį įvertinimą, taip pat pateikė IAE rangovo galimos atsakomybės ir galimų nuostolių (pretenzijos) dydžio įvertinimą bei pasiūlymus ir rekomendacijas dėl tolesnių veiksmų. TW parengė derybų su rangovu vedimo strategiją ir pateikė ją IAE ir Energetikos ministerijai.

Manytina, kad Sutarties su TW valdymas buvo neefektyvus, kadangi IAE neužtikrino reikiamo lygio TW teikiamų teisinių, techninių konsultacinių paslaugų apimtys ir rezultatų kontrolės.

Pažymėtina, kad IAE nesilaikymas TW siūlytos derybų strategijos ir išvados dėl maksimalios (35 mln. EUR) galimos rangovo pretenzijos sumos sudarė galimybę projekto B2/3/4 rangovui dar nepasibaigus deryboms, 2011 m. gruodžio 21 d., pasiekti susitarimą dėl „55 + 17,9 mln. EUR kompensacinės sumos“.

Nors 2011 m. gruodžio 21 d. IAE generalinio direktorius Ž. Jurkšaus ir energetikos viceministro, tuometinio IAE valdybos pirmininko A. Darulio pasirašytame Tolesnių veiksmų ir ketinimų protokole buvo įtvirtinta nuostata, kad šis susitarimas yra sąlyginis ir neįpareigojantis tol, kol šalys nepasirašys Susitarimo sąlygų sąvado ir neįsigalios atitinkamas šalių pasirašytas projekto B2/3/4 Sutarties pakeitimas, tačiau jis **sukūrė *de facto* nepakeičiamą precedentą derybose dėl „55 + 17,9 mln. EUR papildomo mokėjimo rangovui“ dėl projekto B2/3/4 Sutarties pakeitimo.** Europos Sąjungos institucijų atstovai pasirašytą dokumentą traktuoja kaip Lietuvos Respublikos sutikimą sumokėti papildomas sumas projekto B2/3/4 rangovui. Netrukus po to, 2012 m. kovo 29 d., projekto B2/3/4 šalys pasirašė Susitarimo sąlygų sąvadą (angl. *Heads of Settlement Terms*), numatantį projekto B2/3/4 Sutarties pakeitimo sumą ir nustatantį išankstines Sutarties pakeitimo pasirašymo sąlygas, ir apie tai informavo IAE uždarymo donorus.

Susitarimas dėl „55 + 17,9 mln. EUR papildomo mokėjimo rangovui“ liko nepakeistas ir 2013 m. gruodžio 18 d. pasirašius Sutarties pakeitimą.

Pažymėtina, kad, TW nuomone, rangovo pretenzija, kurią pripažino IAE, buvo dvigubai didesnė negu realiai patirti nuostoliai, be to, rangovas nebuvo pateikęs finansinio pretenzijos sumos pagrindimo. PVG konsultantai laikėsi panašios nuomonės, kad rangovo pretenzija negali būti didesnė kaip 30 mln. EUR.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad IAE ir Energetikos ministerija nesilaikė TW ir PVG rekomendacijų.

Komisija nenustatė, kokius įgaliojimus (ar IAE valdybos, ar energetikos ministro, ar veikdamas savarankiškai) turėdamas tuo metu viceministro pareigas ėjęs A. Darulis pasirašė 2011 m. gruodžio 21 d. protokolą, kuriame buvo įtvirtintas papildomas mokėjimas rangovui.

Komisija negavo argumentuoto paaiškinimo, kodėl IAE ir Energetikos ministerija derybose su rangovu nesilaikė TW ir PVG rekomendacijų, kad rangovo pretenzijos dėl projektų B1 ir B2/3/4 negali būti vertinamos daugiau kaip 35 mln. EUR. Nors TW deklaravo, kad yra pasirengusi toliau derybose ginti šią poziciją, tačiau TW siūlymu nebuvo pasinaudota.

Komisija, išnagrinėjusi jai pateiktus duomenis, daro prielaidą, kad Energetikos ministerijos nurodymu nuo 2011 m. lapkričio mėn. IAE derybose su rangovu daugiausia naudojosi advokatų kontorą „Tark Grunte Sutkiene ir partneriai“ (toliau – TGS), kuri faktiškai perėmė iš TW iniciatyvą derybose, paslaugomis.

TW, reaguodama į pasikeitusią padėtį, ne kartą IAE vadovybei reiškė nepasitenkinimą, pabrėždama, kad negali prisiimti atsakomybės už TGS teikiamų paslaugų rezultata, kadangi TGS, atstovaudama IAE derybose su rangovu, veikia savarankiškai, nederindama veiksmų su TW.

Pažymėtina, kad TGS teisinės paslaugas IAE *de facto* pradėjo teikti nuo 2011 m. lapkričio mėn., tačiau paslaugų užsakymus pradėjo įforminti tik nuo 2012 m. vasario 1 d., o TW ir TGS subrangos sutartis galimai sudaryta tik 2012 m. kovo 5 d. Neaišku, koku teisiniu pagrindu iki 2012 m. kovo 5 d. buvo teikiamos ir apmokamos TGS teisinės paslaugos IAE ir Energetikos ministerijai ir kokius įgaliojimus TGS atstovai turėjo derėdamiesi dėl rangovo finansinių pretenzijų sumos.

Prie Pagrindinės IAE ir TW sutarties neskelbtinų derybų būdu buvo sudaryti 4 papildomi susitarimai:

1. Papildomas susitarimas Nr. 1 sudarytas **2010 m. rugsėjo 15 d.** Sutartyje nustatyta bendra pirkimo objekto dalies apimtis – 4 430 300,00 Lt be PVM. Pagal pateiktas sąskaitas faktūras TW suteikė paslaugų už 5 565 756, 80 Lt be PVM, t. y. 1 135 456,80 Lt be PVM **viršijo nustatytą vertę.**

2. Papildomas susitarimas Nr. 2 sudarytas **2011 m. gegužės 10 d.** Sutartyje nustatyta bendra pirkimo apimtis – 5 000 000 Lt be PVM. Pagal pateiktas sąskaitas faktūras TW suteikė paslaugų už 3 583 046,52 be PVM.

3. Papildomas susitarimas Nr. 3 sudarytas **2011 m. rugsėjo 2 d.** Sutartyje nustatyta bendra pirkimo apimtis – 9 900 200,00 Lt be PVM. Pagal pateiktas sąskaitas faktūras TW suteikė paslaugų už 10 280 354,63 Lt be PVM, t. y. 380 154 Lt be PVM **viršijo nustatytą vertę.**

4. Papildomas susitarimas Nr. 4 sudarytas **2012 m. liepos 5 d.** Sutartyje nustatyta bendra pirkimo objekto dalies apimtis – 6 000 000 Lt be PVM. Pagal pateiktas sąskaitas faktūras TW iki 2012 m. gruodžio 31 d. suteikė paslaugų už 1 960 145,90 Lt be PVM.

Konstatuotina, kad:

- ☐ pirminėje sutartyje nustatyta bendra paslaugų pirkimo apimtis – 669 411 Lt po neskelbtinų derybų būdu sudarytų 4 papildomų susitarimų išaugo iki 23 516 618 Lt;
- ☐ Sutarties galiojimo laikotarpiu, t. y. 2010–2013 metais, IAE iš nuosavų įmonės lėšų už TW ir jų subrangovų suteiktas paslaugas sumokėjo 23 516 618 Lt;
- ☐ daugiau kaip 30 proc. TW paslaugų buvo skirtos Energetikos ministerijos poreikiams tenkinti.

Dėl „Taylor Wessing LLP“ samdomų subrangovų:

1. Subtiekęjas advokatų kontora „Baltic Legal Solutions Lietuva“ atliko Lietuvos teisės aktų taikymo projektuose B2/3/4 analizę ir parengė memorandumą „Dėl statybų vadovo paskyrimo ir statybų techninio projekto paruošimo“.
2. Subtiekęjas „Aegis“ atliko rangovo „NUKEM Technologies GmbH“ finansinių pajėgumų užbaigti projektus B1 ir B2/3/4 finansinį įvertinimą.
3. Subtiekęjas „Davis Langdon“ atlikto projektų B1 ir B2/3/4 rangovo „NUKEM Technologies GmbH“ pretenzijų pagrįstumo įvertinimą inžineriniu ir techniniu aspektais.
4. Subtiekęjas dr. Ramin Wali teikė pagalbą derybose su projekto B2/3/4 rangovu.

5. Subtiekęjas „MFD International Ltd“ įgyvendinant projektą B1 atliko keliamų branduolinės saugos ir techninių klausimų nepriklausomą vertinimą, inžinerinių klausimų, susijusių su projekto B2/3/4 darbų vėlavimu, analizę bei rangovo pretenzijų pagrįstumo vertinimą.

6. Subtiekęjas „Gleeds Energy Ltd“ atliko projektų B1 ir B2/3/4 darbų vykdymo vertės padidėjimo ir jo pagrįstumo analizę.

7. Subtiekęjas advokatų kontora TGS teikė pagalbą derybose su projektų B1 ir B2/3/4 rangovais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nuo Sutarties sudarymo 2010 m. rugpjūčio 11 d. iki 2012 m. sausio 31 d. Lietuvoje veikiantiems subrangovams taikytas valandinis paslaugų įkainis buvo toks pat kaip ir TW paslaugoms – 490 EUR už valandą ir, vertinant pagal tuometinius įkainius, buvo trigubai didesnis negu vidutiniai įkainiai. Per laikotarpį nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. TW subrangovams išleista daugiau kaip 6,6 mln. Lt.

Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad atlikta analizė Komisijai leidžia daryti prielaidas, kad:

- IAE rengiant su rangovu 2011 m. gruodžio 21 d. pasirašytą Tolesnių veiksmų ir ketinimų protokolą, kuriame užfiksuotas sutikimas su rangovo pretenzijos dydžiu („55 + 17,9 mln. EUR“), buvo ignoruojamos TW rekomendacijos, kadangi tuo metu IAE derybose su rangovu galimai naudojos Lietuvos advokatų kontoros TGS paslaugomis;

- galutinę išvadą dėl IAE su rangovu 2012 m. kovo 29 d. pasirašyto tarpinio derybų dokumento – Susitarimo sąlygų sąvado (angl. *Heads of Settlement Terms- HoT*) rengė ne Anglijos teisės specialistai iš TW (jiems net nebuvo pranešta apie šį susitarimą), o galimai Lietuvos advokatų kontora TGS;

- nėra formalių prielaidų teigti, kad TW paslaugomis buvo rezultatyviai pasinaudota formuojant IAE uždarymo donorų nuomonę.

14.3. Darytina išvada, kad IAE ir Energetikos ministerijos įvardyti tikslai ir rezultatai, kurių siekiant buvo papildomai samdomi užsienio konsultantai TW, nebuvo pasiekti ir ekonominiu požiūriu neatnešė naudos IAE.

14.4. Komisija siūlo Generalinei prokuratūrai ištirti, ar buvęs IAE generalinis direktorius Ž. Jurkšus ir energetikos viceministras, tuometinės IAE valdybos pirmininkas

A. Darulis, pasirašydami 2011 m. gruodžio 21 d. Tolesnių veiksmų ir ketinimų protokolą ir *de facto* sukurdami nepakeičiamą precedentą derybose dėl „55 + 17,9 mln. EUR papildomo mokėjimo rangovui“, neviršijo savo įgaliojimų, nepažeidė įstatymų ir ar savo veiksmais nepadarė žalos valstybei dėl savanaudiškų ar kitų asmeninių paskatų.

15. Dėl kokių priežasčių energetikos ministras Arvydas Sekmokas paskutinę savo darbo dieną valstybės vardu paprašė ES laikinai sustabdyti valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės uždarymo finansavimą; kokia galima dėl to padaryta žala valstybei.

15.1. Komisijai pateikta:

15.1.1. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

15.1.2. valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės 2013 m. rugpjūčio 30 d. raštas Nr. ĮS-6389(1.187) „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

15.1.3. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. (5.3-04)3-3288 „Dėl informacijos pateikimo“;

15.1.4. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. spalio 14 d. raštas Nr. (5.3-04)3-3823 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. rugsėjo 11 d., dalyvavo buvęs energetikos ministras Arvydas Sekmokas, Seimo narys ir buvęs Ministras Pirmininkas Andrius Kubilius, valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės generalinis direktorius Darius Janulevičius ir buvęs energetikos viceministras Romas Švedas.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. rugsėjo 18 d., dalyvavo energetikos viceministrė Žydrūnė Juodkienė ir buvęs valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės generalinis direktorius Osvaldas Čiukšys.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

15.2. Komisija konstatuoja:

Energetikos ministras A. Sekmokas 2012 m. gruodžio 10 d. raštu Nr. (12.19-14)3-5145 kreipėsi į Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo donorų asamblėjos pirmininką P. Farossą ir asamblėjos narius dėl tarptautinių donorų finansavimo didžiausiam ir svarbiausiam Ignalinos atominės elektrinės uždarymo projektui B1 (laikinajai branduolinio kuro saugyklai) sustabdymo.

2012 m. gruodžio 12 d. vykusiam Donorų asamblėjos posėdyje buvo nutarta pritarti Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko siūlymui laikinai **sustabdyti** projekto B1 vykdymo finansavimą.

A. Sekmokas, atsakydamas į Komisijos klausimus, 2013 m. rugsėjo 11 d. pateikė šią informaciją:

„Tebesitęsia derybos su rangovu „NUKEM“ dėl tolimesnių darbų, dėl tų darbų finansavimo ir vykdymo. Ir nesibaigus deryboms, mokėjimai „NUKEM“ galėjo padaryti rimtą žalą valstybėje. Tai pinigai galėjo būti išnaudoti, o darbai, kaip ir buvo neatlikti, taip ir toliau galėjo vėluoti, būtų neatlikti ir tuo tikslu aš parašiau laišką.“

Pažymėtina, kad Energetikos ministerija 2013 m. liepos 31 d. raštu Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“ Komisijai pateikė šią informaciją:

„Šio žingsnio išdavoje buvo visiškai prarastas europinių partnerių pasitikėjimas ir 2014–2020 metų laikotarpiui Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo darbams numatyta skirti 400 mln. eurų (Lietuvos deklaruotas poreikis – 770 mln. eurų).“

15.3. Darytina išvada, kad energetikos ministras A. Sekmokas 2012 m. gruodžio 10 d., kreipdamasis į Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo donorų asamblėjos ir asamblėjos narius dėl tarptautinių donorų finansavimo didžiausiam ir svarbiausiam Ignalinos atominės elektrinės uždarymo projektui B1 (laikinajai branduolinio kuro saugyklai) sustabdymo, galimai viršijo savo įgaliojimus ir šiais veiksmais galėjo būti padaryta žala valstybei.

15.4. Komisija siūlo Generalinei prokuratūrai ištirti, ar energetikos ministras A. Sekmokas, kreipdamasis į Tarptautinio Ignalinos eksploatavimo nutraukimo rėmimo fondo donorų asamblėjos pirmininką P. Farossą ir asamblėjos narius dėl tarptautinių donorų finansavimo didžiausiam ir svarbiausiam Ignalinos atominės elektrinės uždarymo projektui B1 sustabdymo, neviršijo savo įgaliojimų, nepiktnaudžiavo savo tarnybine padėtimi ir ar nepadarė kitos nusikalstamos veikos; taip pat ištirti, ar energetikos ministras A. Sekmokas savo veiksmais nepadarė žalos valstybei.

16. Dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo pasirinktas didesnės nei 800 MW galios reaktorius (Nacionalinėje energetikos strategijoje numatyta, kad optimali didžiausia vieno energetinio bloko galia yra apie 800 MW, didelės galios

blokų rezervavimo klausimus tektų derinti su Rusijos jungtine elektros energetikos sistema).

16.1. Komisijai pateikta:

16.1.1. Lietuvos energetikos instituto 2013 m. liepos 29 d. raštas Nr. D2-805-17 „Dėl informacijos pateikimo“;

16.1.2. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2013 m. spalio 9 d., dalyvavo UAB Visagino atominės elektrinės generalinis direktorius, vėliau AB „Lietuvos energijos gamyba“ projekto valdymo tarnybos direktorius Rimantas Vaitkus, buvęs AB „Litgrid“ generalinis direktorius Virgilijus Poderys, Lietuvos energetikos instituto Energetikos kompleksinių tyrimų laboratorijos vadovas Vaclovas Miškinis.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

16.2. Komisija konstatuoja:

Seimas 2007 m. birželio 28 d. priėmė Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymą Nr. X-1231, kuriame nustatė, kad naujosios atominės elektrinės ir elektros perdavimo jungčių į Lenkijos Respubliką ir Švedijos Karalystę techniniai sprendimai ir parametrai būtų parinkti taip, kad pagrindinė atominei elektrinei reikalingų galios rezervų dalis būtų gaunama iš Europos Sąjungos valstybių narių.

Vyriausybė 2009 m. balandžio 22 d. nutarimu Nr. 300 „Dėl Naujos atominės elektrinės projekto Lietuvoje įgyvendinimo strateginių krypčių patvirtinimo“ patvirtino Naujos atominės elektrinės projekto Lietuvoje įgyvendinimo strategines kryptis ir šio nutarimo 2.1 punkte Energetikos ministerijai pavedė užtikrinti naujos atominės elektrinės projekto įgyvendinimą. Naujos atominės elektrinės projekto Lietuvoje įgyvendinimo strateginių krypčių 14 punkte apibrėžta, kad maksimali vieno naujos atominės elektrinės reaktoriaus galia turi atitikti pirminio ir antrinio rezervo iš Baltijos valstybių užtikrinimo galimybes, papildomą rezervą preliminariai numatant iš Skandinavijos ir Lenkijos elektros energetikos sistemų, įvertinus tarpsteminį elektros jungčių pralaidumą ir Elektros perdavimo koordinavimo sąjungos (UCTE) techninius reikalavimus.

Energetikos ministro 2009 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. 1-237 „Dėl Koncesijos konkurso komisijos sudarymo“ sudaryta Koncesijos konkurso komisija, kuriai pavesta

organizuoti strateginio investuotojo į naujos atominės elektrinės projekto įgyvendinimo bendrovę išrinkimo konkursą, kuris paskelbtas 2009 m. gruodžio 8 d.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Koncesijos konkurso komisija 2011 m. liepos 14 d. priėmė sprendimą, kad bendrovės „Hitachi, Ltd“ pateiktas pasiūlymas yra ekonomiškai naudingiausias, ir strateginiu investuotoju į naujos atominės elektrinės projektą atrinko bendrovę „Hitachi, Ltd“, kurios pasiūlymo dalį sudaro pažangiojo verdančio vandens (1350 MW galios) reaktoriaus (angl. *Advanced Boiling Water Reactor*, ABWR) technologijos tiekimas.

Lietuvos energetikos institutas 2013 m. liepos 29 d. raštu Nr. D2-805-17 „Dėl informacijos pateikimo“ Komisijai išdėstė, jog tikėtina, kad priimant sprendimą pasirinkti Japonijos bendrovės „Hitachi, Ltd“ pasiūlytą 1 350 MW galios reaktorių buvo remiamasi LEO LT užsakymu 2009 metais atlikto mokslo tiriamojo darbo „Didžiausios vienetinės galios Lietuvos elektros energetikos sistemoje galimybių tyrimas“ išvadomis, kuriose buvo nustatyta, kad didžiausia vienetinė bloko galia galėtų būti ne didesnė kaip 1 300 MW (ją riboja galių rezervų dydis ir dinaminis stabilumas).

2013 m. III ketvirtį Baltijos valstybių perdavimo sistemų operatoriai kartu su Švedijos konsultacijų bendrove „Gothia Power AB“ pristatė išsamią Baltijos valstybių integracijos į ES vidaus elektros energijos rinką iki 2020 metų galimybių studiją. Studijoje daroma išvada, kad darbas sinchroniniu režimu kontinentinės Europos elektros tinkle (KET) techniniu požiūriu yra įmanomas.

Studijos rengėjai pabrėžė, kad „ypatingą dėmesį reikėtų skirti planuojamos Visagino atominės elektrinės generatoriaus instaliuotos galios dydžio parametrams, nes tai bus svarbus veiksnys nustatant leistinas ribines vertes bloko dydžiui daugeliu sistemos režimų atveju, ypač – izoliuoto darbo atveju“. Pasak studijos rengėjų, 1 000–1 400 MW dydžio blokas gali dirbti sinchroniniu režimu su KET, bet tam reikalinga VAE numatyti papildomas lokalias technines priemones, kurių skaičių ir susijusias sąnaudas bus galima nustatyti pagal konkretaus pasirinkto AE bloko parametrų modelį. Jeigu planuojamos pastatyti Visagino AE galia siektų 1 350 MW, jai būtų reikalingos daug didesnės sąnaudos antriniam ir tretiniam rezervui užtikrinti.

16.3. Darytina išvada, kad 2011 m. liepos 14 d. Koncesijos konkurso komisijai pasirinkus bendrovės „Hitachi Ltd“ pateiktą pasiūlymą, kuriame numatytas

1 350 MW galios reaktorius, nebuvo atlikta išsami analizė ir studijos, nebuvo taikytas modeliavimas, todėl galima daryti prielaidą, jog yra rizika, kad pasirinktas 1 350 MW galios reaktorius nėra optimalus ir ekonomiškai naudingas Lietuvai, siekiančiai integracijos į ES vidaus elektros rinką (KET).

17. Dėl kokių priežasčių ir kieno iniciatyva buvo parengtas ir Seimui pateiktas valstybei nenaudingas 2011 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas Nr. XI-1375 (toliau – Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas).

17.1. Komisijai pateikta:

17.1.1. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. (5.3-04)3-2667 „Dėl informacijos pateikimo“;

17.1.2. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. liepos 31 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-1878 „Dėl informacijos pateikimo“;

17.1.3. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. rugpjūčio 23 d. raštas Nr. R2-2483 „Dėl papildomos informacijos“;

17.1.4. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. R2-2529 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

17.1.5. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. R2-2604 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

17.1.6. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. spalio 28 d. raštas Nr. R2-3152 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijose darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

17.2. Komisija konstatuoja:

Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininko Jono Šimėno iniciatyva Seimo valdyba 2009 m. balandžio 3 d. priėmė sprendimą Nr. SV-S-190 sudaryti darbo grupę Atsinaujinančių energijos išteklių įstatymo projektui parengti (toliau – darbo grupė). Darbo grupei buvo pavesta įstatymo projektą parengti iki 2010 m. sausio 22 d.

Įstatymo projekto iniciatoriai kaip pagrindinę priežastį nurodė, kad Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo projektą būtina parengti atsižvelgiant į Europos Parlamento ir

Tarybos priimtą Direktyvą 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, kurios nuostatos į nacionalinę teisę turi būti perkeltos iki 2010 m. gruodžio 5 d.

Be to, pažymėta, kad esamas atsinaujinančių energetikos išteklių reglamentavimas įstatymais yra nepakankamas siekiant tikslų, nustatytų Lietuvos tarptautiniuose įsipareigojimuose ir Nacionalinėje energetikos strategijoje, – skatinti šių išteklių plėtrą. Lietuvos Respublikos teisės sistemoje nėra sisteminio teisės akto, reglamentuojančio su atsinaujinančių energijos išteklių plėtra susijusius santykius: neapibrėžtos atsakingų už atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą institucijų funkcijos, nesukurta elektrinių, generuojančių energiją iš atsinaujinančių išteklių, statybos, prieigos prie tinklo, finansinės paramos, skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių generuojamą energiją priemonių sistema.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad darbo grupės darbe dalyvavo Seimo frakcijų atstovai. Be to, darbo grupėje dalyvavo asociacijų atstovai, Aplinkos ministerijos, Energetikos ministerijos, Ūkio ministerijos, Žemės ūkio ministerijos atstovai, ekspertai ir konsultantai.

Darbo grupė 2010 m. vasario 18 d. parengė ir užregistravo Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo projektą (Nr. XIP-1749). Įstatymu siekiama garantuoti darnų aprūpinimą energija ir skatinti tolesnį šilumos energijos, elektros energijos, degalų gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių technologijų diegimą ir vystymąsi bei tokios energijos naudojimą, ypač atsižvelgiant į aplinkos apsaugą (klimato kaitą), iškastinių išteklių tausoimą ir priklausomybės nuo energijos išteklių ir energijos importo mažinimą. Šiuo įstatymu nustatoma bendra skatinimo naudoti atsinaujinančius energijos išteklius – vandens potencinę, saulės, vėjo, biomasės ir jai prilygstančių išteklių (įskaitant biologiškai skaidžią pramoninių ir komunalinių atliekų dalį), žemės, oro ir vandens šilumos energiją – sistema.

Seimas 2010 m. kovo 30 d. pradėjo svarstyti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo projektą XIP-1749 ir paprašė Vyriausybės pateikti išvadas dėl šio įstatymo projekto.

Pažymėtina, kad Vyriausybė ilgiau kaip metus laiko nepateikė išvadų Seimui, o darbo grupės parengto įstatymo projekto turinį ir pagrindines nuostatas savo pateiktais siūlymais pakeitė iš esmės.

2011 m. gegužės 12 d. buvo priimtas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas Nr. XI-1375 balsuojant 95 Seimo nariams: 75 – už, 3 – prieš, 17 susilaikė.

Konstatuotina, kad Energetikos ministerija iki Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo įsigaliojimo (iki 2011 m. gegužės 24 d.) ne aukciono būdu išdavė 109 leidimus plėtoti gamybinius saulės šviesos energijos pajėgumus 44,597 MW planuojamai įrengtajai suminei galiai. Išduotuose leidimuose buvo patvirtintas 1,50–1,60 Lt/kWh elektros energijos supirkimo tarifas 12 metų laikotarpiui. Tai įvertinus, iš VIAP biudžeto kiekvienais metais būtų pareikalauta papildomų 450 mln. Lt.

Darytina išvada, kad Energetikos ministerija taip elgėsi sąmoningai, kadangi metus laiko vilkino pateikti Seimui Vyriausybės išvadas dėl įstatymo projekto ir žinojo, kad svarstomame įstatymo projekte nustatyta maksimali 10 MW saulės elektrinėms skirta kvota, kuri turės būti skirstoma aukciono būdu.

2011 m. gegužės 24 d. įsigaliojus Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymui Nr. XI-1375, dėl Energetikos ministerijos aplaidaus ir netinkamo savo funkcijų atlikimo koordinuojant atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą ir skatinimo priemonių įgyvendinimą, atliekant jų įgyvendinimo stebėseną ir užtikrinant valstybinę priežiūrą bei kontrolę, buvo išduoti 17 603 leidimai plėtoti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumus saulės elektrinėms 518 MW suminei galiai, kurių įrengtoji galia ne didesnė kaip 30 kW, o tai pagal nustatytas remiamas supirkimo kainas būtų pareikalavę apie 500 mln. litų VIAP lėšų kiekvienais metais, dėl to vartotojams elektros energija pabrangtų iki 5 ct/kWh.

Konstatuotina, kad iki Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 įsigaliojimo (iki 2011 m. gegužės 24 d.) Energetikos ministerijos leidimai plėtoti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumus, jiems taikant iš VIAP lėšų remiamą elektros energijos supirkimo tarifą (leidimo plėtrai išdavimo metu), buvo išduodami ne aukciono būdu (išskyrus vėjo jėgaines, kurių galia didesnė kaip 250 kW).

Energetikos ministerija, 2009–2012 m. išduodama leidimus plėtoti gamybinius pajėgumus ir jų išdavimo metu gamintojams nustatydama VIAP lėšomis remiamą tarifą 12 metų, ir VKEKK, nustatydama iš VIAP lėšų remiamo tarifo dydį atsinaujinančių išteklių gamintojams, veikė kiekviena savarankiškai, neįvertindamos būsimų pasekmių elektros kainos vartotojams didėjimui.

Siekdama išvengti Energetikos ministerijos 2009–2012 m. aplaidaus ir netinkamo savo funkcijų atlikimo koordinuojant atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, 2013 m. naujoji Vyriausybė buvo priversta panaikinti jau išduotų leidimų galiojimą. Atitinkamai 2013 m. sausio 17 d. Seimas priėmė Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 2, 11, 13, 14, 16, 20, 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo įgyvendinimo įstatymą Nr. XII-170 ir numatė kompensavimo mechanizmą. Iki 2014 m. kovo 1 d. Energetikos ministerijos sudaryta komisija išnagrinėjo 4 166 paraiškas dėl kompensavimo ir pripažino kompensuotina 11,9 mln. Lt sumą.

17.3. Darytina išvada, kad naujoji Vyriausybė suvaldė buvusios Energetikos ministerijos aplaidžiai vykdytos atsinaujinančių išteklių energetikos plėtros padarinius ir tokiu būdu buvo išvengta drastiško elektros energijos kainų vartotojams didėjimo.

17.4. Komisija siūlo Vyriausybei užtikrinti Energetikos ministerijos ir VKEKK priskirtų funkcijų koordinavimą bei numatyti atsakomybę už atsinaujinančių energijos išteklių gamybos plėtros planavimą, taikomus skatinimo tarifų dydžius ir jų įtaką VIAP biudžetui.

18. Dėl kokių priežasčių „Nord Pool Spot“ (Šiaurės šalių elektros biržoje) elektros energijos kaina Lietuvai buvo smarkiai padidinta 2013 metų III ketvirtį; kokių nuostolių patyrė Lietuvos elektros energijos rinkos dalyviai.

18.1. Komisijai pateikta:

18.1.1. AB „Litgrid“ 2014 m. sausio 15 d. raštas Nr. SD-247 „Dėl informacijos pateikimo“;

18.1.2. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014 m. sausio 20 d. raštas Nr. R2-201 „Dėl informacijos pateikimo“;

18.1.3. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2014 m. sausio 23 d. raštas Nr. (5.3-04)3-215 „Dėl informacijos pateikimo“;

18.1.4. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014 m. kovo 12 d. raštas Nr. R2-754 „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijoje darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

18.2. Komisija konstatuoja:

2009 metais Baltijos šalių ministrai pirmininkai ir Europos Komisijos Pirmininkas pasirašė Baltijos energijos rinkos jungčių planą (angl. *Baltic Energy Market Interconnection Plan*, BEMIP), kuriuo patvirtino Baltijos šalių elektros rinkos prisijungimą prie Šiaurės šalių elektros biržos (angl. *Nord Pool Spot*, NPS).

2012 m. sausio 17 d. priimtas Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas Nr. VIII-1881 (įsigaliojo 2012 m. vasario 7 d.), kuriame reglamentuotas Lietuvos prisijungimas prie Šiaurės šalių elektros biržos, pakeitė iki tol galiojusią prekybos elektros energija tvarką.

2013 m. kovo 15 d. Baltijos valstybių perdavimo sistemų operatoriai AB „Litgrid“ (LT), „AST“ (LV), „Elering“ (EE) pasirašė susitarimą dėl pralaidumų valdymo koordinavimo (toliau – ir Susitarimas) (iki tol Baltijos šalių perdavimo sistemų operatoriai pralaidumų valdymo nekoordinavo).

Pažymėtina, kad pagal pasirašytą Susitarimą buvo sutarta nustatyti elektros pralaidumų tarp Baltijos valstybių ir trečiųjų šalių valdymą bei jų skaičiavimo principus, prioritetą suteikiant Baltijos valstybėse pagamintai elektros energijai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad visos Baltijos valstybės ir toliau naudojasi Baltarusijos, Rusijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos (BRELL) elektros žiedu, be to, Lietuva turi galimybę papildomai importuoti elektros energiją iš Kaliningrado srities, o Estija – skandinavišką elektros energiją per Estijos–Suomijos jungtį.

Lietuvos operatorius AB „Litgrid“, pagrįsdamas Susitarimą, teigė, **kad būtina užtikrinti kuo didesnę konkurenciją tarp didžiųjų elektros importuotojų – Rusijos ir Estijos gamintojų**. Todėl nauja pralaidumų valdymo sistema buvo kuriama taip, kad šiems dviem importuotojams pralaidumai būtų paskirstyti apylygiai.

Konstatuotina, kad Lietuvos vietinė elektros gamyba yra brangi ir nekonkurencinga, todėl **Lietuva yra didžiausia elektros importuotoja Europoje** (65 proc. per metus Lietuvai reikalingos elektros energijos yra importuojama). Techniškai iš Rusijos ir Baltarusijos į Lietuvą per tas pačias BRELL elektros žiedo linijas galima patiekti **du kartus daugiau elektros** negu iš Estijos, todėl perdavimo sistemų operatoriai, žinodami, kokios yra techninės galimybės, ir pasirašydami Susitarimą, **automatiškai nustatė**, kad Lietuvoje bus du kartus mažiau importuota elektros per BRELL elektros

žiedą, o trūkumą Lietuva turės padengti importuodama elektrą iš Kaliningrado arba ją gamindama savo jėgainėse.

Nuo 2013 m. birželio mėn. Latvijai prisijungus prie Šiaurės šalių elektros biržos, visos trys Baltijos valstybių elektros rinkos buvo sujungtos. Dėl nustatyto pralaidumų valdymo, kuriuo Lietuvai buvo apribotas elektros energijos importas iš Rusijos, bei nepakankamo Latvijos–Estijos (EE–LV) jungties pralaidumo jau birželio mėnesį atsirado šios jungties perkrovų, o rugsėjo–spalio mėnesiais kainos biržoje Lietuvoje ir Latvijoje pakilo iki neregėtų aukštumų.

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad šiuo atveju nebuvo išnaudoti pigūs vietinės gamybos pajėgumai Kruonio HAE dėl galimai nepakankamo veiksmų koordinavimo tarp operatoriaus AB „Litgrid“ ir AB „Lietuvos energija“, kuri valdo Kruonio HAE.

Konstatuotina, kad šiuo atveju labiausiai nukentėjo Lietuvos ir iš dalies Latvijos elektros tiekėjai, o 2013 m. birželio–gruodžio mėnesiais Latvijos ir Estijos perdavimo sistemų operatoriai gavo 25,5 mln. EUR papildomų pajamų, kurios buvo padalytos tarp šių operatorių.

**Estijos ir Latvijos perdavimo sistemos operatorių gautos perkrovų pajamos
2013 m.**

Perdavimo sistemos operatorių perkrovų pajamos 2013 m., EUR	Sausis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis
EE–LV	0	0	0	0	0	589 143	4 313 049	3 632 440	5 904 663	8 337 908	2 299 925	386 569

Šaltinis: http://www.nordpoolspot.com/Global/Download%20Center/TSO/TSO-congestion-rent_2010-2013.xls

Pažymėtina, kad tuo metu nemažai Lietuvos nepriklausomų elektros tiekėjų bankrutavo arba patyrė milijoninius nuostolius.

2013 m. pabaigoje AB „Litgrid“, reaguodama į susidariusią padėtį, iniciavo derybas su Latvijos ir Estijos perdavimo sistemų operatoriais dėl 2013 m. kovo 15 d.

Susitarimo pakeitimo, siekiant padidinti pigesnės elektros importo iš trečiųjų šalių į Baltijos valstybes galimybes pasinaudojant esama elektros energetikos sistemų infrastruktūra bei efektyviau išnaudojant Baltijos valstybių elektrinių rezervines galias ir kitas sistemines paslaugas.

Nepavykus susitarti su Latvijos ir Estijos operatoriais dėl regioninės tarpsisteminių perdavimo galių nustatymo metodikos pakeitimo, AB „Litgrid“ iš šio susitarimo pasitraukė.

Nuo 2014 m. sausio 1 d. Lietuvoje **taikoma nacionalinė** tarpsisteminių galių prekybos su gretimomis šalimis nustatymo metodika, pagal kurią padidinta elektros importo iš trečiųjų šalių apimtis, atsižvelgiant į disponuojamas rezervines elektrinių galias (2014 metais numatytas minimalus 200 MW pralaidumas jungtyje Lietuva–Baltarusija (Rusija).

18.3. Darytina išvada, kad Lietuvos AB „Litgrid“ ir Latvijos „AST“ operatoriai, 2013 m. kovo 15 d. pasirašydami susitarimą dėl pralaidumų valdymo, ignoruodami nepakankamas technines Estijos–Latvijos jungties pralaidumo galimybes, galimai tenkino tik Estijos operatorių „Elering“ interesą – parduoti kuo daugiau Estijoje pagamintos arba į Estiją importuotos skandinaviškos elektros energijos į Latvijos ir Lietuvos rinkas.

2013 m. birželio–gruodžio mėn. dėl perkrovų, susidariusių Estijos–Latvijos jungtyje, Estijos ir Latvijos operatoriai gavo 25,5 mln. EUR papildomų pajamų. Tuo tarpu dalis Lietuvos nepriklausomų elektros energijos tiekėjų bankrutavo arba patyrė didelių nuostolių.

18.4. Komisija siūlo Generalinei prokuratūrai ištirti, ar AB „Litgrid“ vadovai, pasirašydami su Baltijos valstybių perdavimo sistemų operatoriais „AST“ (LV) ir „Elering“ (EE) 2013 m. kovo 15 d. susitarimą dėl pralaidumų valdymo koordinavimo, nevyršijo savo įgaliojimų, nepadarė kitos nusikalstamos veikos, nepažeidė įstatymų ir ar savo veiksmais nepadarė žalos valstybei dėl savanaudiškų ar kitų asmeninių paskatų.

19. Ar įgyvendinami ir planuojami įgyvendinti elektros energetikos, šilumos ūkio, dujų infrastruktūros projektai buvo įvertinti ekonominio efektyvumo ir naudingumo aspektu; kokie vertinimo rezultatai ir kas tai atliko; kokią įtaką šių

projektų įgyvendinimo sąnaudos turės elektros, dujų ir šilumos kainoms; koks yra prognozuojamas elektros, dujų ir šilumos suvartojimas 2020 metais Lietuvoje.

19.1. Komisijai pateikta:

19.1.1. Lietuvos energetikos instituto 2014 m. sausio 13 d. raštas Nr. D2-26-31 „Dėl informacijos pateikimo“

19.1.2. AB „Litgrid“ 2014 m. sausio 15 d. raštas Nr. SD-247 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.3. AB „Klaipėdos nafta“ 2014 m. sausio 15 d. raštas Nr. (4.6)A6-61 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.4. AB „Amber Grid“ 2014 m. sausio 16 d. raštas Nr. 7-302-88 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.5. UAB „Lietuvos energija“ 2014 m. sausio 17 d. raštas Nr. SR-2014-22 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.6. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014 m. sausio 20 d. raštas Nr. R2-201 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.7. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2014 m. sausio 23 d. raštas Nr. (5.3-04)3-215 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.8. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014 m. vasario 4 d. raštas Nr. R2-348 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

19.1.9. UAB „Lietuvos energija“ 2014 m. vasario 4 d. raštas Nr. SR_2014-55 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.10. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2014 m. vasario 5 d. raštas Nr. (5.3-04)-3-386 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

19.1.11. UAB „Lietuvos energija“ 2014 m. vasario 6 d. raštas Nr. SD-403 „Dėl informacijos pateikimo“;

19.1.12. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2014 m. vasario 13 d. raštas Nr. (7.1-09)3-501 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

19.1.13. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014 m. vasario 17 d. raštas Nr. R2-504 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“.

Komisijos pasitarime, vykusiam 2014 m. vasario 5 d., dalyvavo Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkės pavaduotojas Darius Bėkša, AB „Litgrid“ generalinis direktorius Daivis Virbickas, UAB „Lietuvos energija“ Finansų ir teisės departamento direktorė Eglė Čiužaitė, UAB „Lietuvos energija“ atstovas Adomas Birulis.

Komisijos pasitarime, vykusiame 2014 m. vasario 5 d., dalyvavo Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkės pavaduotojas Darius Bėkša, AB „Litgrid“ generalinis direktorius Daivis Virbickas, UAB „Lietuvos energija“ Finansų ir teisės departamento direktorė Eglė Čiužaitė, UAB „Lietuvos energija“ atstovas Adomas Birulis.

Komisijos posėdžių ir pasitarimų garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

19.2. Komisija konstatuoja:

Energetikos įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad energetikos įmonės, besiverčiančios veikla, kurios kainos yra reguliuojamos, numatomas investicijas turi derinti su VKEKK. Jeigu šios energetikos įmonių investicijos nėra suderintos su VKEKK, jos negali būti pripažintos pagrįstomis valstybės reguliuojamoms kainoms peržiūrėti.

Vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, energetikos įmonių investicijos pagal pirminę investicijų paskirtį skirstomos į:

- investicijas, atliekamas pagal Vyriausybės patvirtintą priemonių įgyvendinimo planą Nacionalinėje energetikos strategijoje nustatytiems energetikos prioritetams įgyvendinti, saugumui ir tiekimo patikimumui užtikrinti;
- investicijas į sistemų plėtrą (įskaitant naujų vartotojų prijungimą);
- investicijas esamos sistemos atstatymui;
- investicijas esamos sistemos rekonstravimui, modernizavimui ir kt.

Atsižvelgiant į energetikos įmonių vykdomų investicijų tipą, investicijos yra skirstomos į efektyvias ir neefektyvias. Efektyvios investicijos yra tos, kurios per nustatytą atsipirkimo laikotarpį mažina arba nedidina reguliuojamų kainų esamiems vartotojams. Neefektyvios investicijos yra tos, kurios neatsiperka per nustatytą laikotarpį ir (arba) gali didinti reguliuojamas kainas esamiems vartotojams.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, vadovaujantis Energetikos įmonių investicijų vertinimo ir derinimo Valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje tvarkos aprašo, patvirtinto VKEKK 2009 m. liepos 10 d. nutarimu Nr. O3-100, 9 punktu, pagal Vyriausybės patvirtintą priemonių įgyvendinimo planą Nacionalinėje energetikos strategijoje nustatytiems energetikos prioritetams įgyvendinti, sistemų saugumui ir tiekimo patikimumui užtikrinti, taip pat esamoms sistemoms atstatyti skirtos investicijos gali būti neefektyvios, t. y. gali neatsipirkti ir (ar) gali didinti reguliuojamas kainas esamiems vartotojams.

Šios investicijos turi būti pagrįstos atitinkamais teisės aktais, kompetentingų institucijų dokumentais ir (ar) pačių energetikos įmonių.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, įsigaliojus 2013 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui (ES) Nr. 347/2013 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, Europos Komisija 2013 m. spalio 14 d. paskelbė pirmąjį Bendro intereso projektų sąrašą, skirtą integruoti izoliuotus Europos Sąjungos regionus į bendrą Europos Sąjungos energetikos rinką ir apimančią regioninės reikšmės energetikos infrastruktūros projektus.

Bendro intereso projektų sąraše kaip viena iš regioninių iniciatyvų išskirtas Baltijos energijos rinkos jungčių planas (BEMIP). Europos Komisijos siūlomame Bendro intereso projektų sąraše yra šeši BEMIP energetikos infrastruktūros projektai, kuriuos įgyvendinant dalyvauja Lietuva:

trys projektai elektros energetikos sektoriuje:

- Lietuvos–Lenkijos elektros jungtis „LitPol Link“;
- Estijos, Latvijos ir Lietuvos elektros energetikos sistemų sinchroninis prijungimas prie kontinentinės Europos tinklų;
- Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės pajėgumų išplėtimas;

trys projektai gamtinių dujų sektoriuje:

- dujotiekio Klaipėda –Kiemėnai pajėgumų didinimas;
- dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos statyba;
- dujotiekio jungties tarp Lietuvos ir Latvijos pajėgumų didinimas.

Bendro intereso projektai turi galimybę pretenduoti į projekto dalinį finansavimą iš CEF (angl. *Connecting Europe Facility*) fondo. Prie bendro intereso projektų priskiriami komercinės naudos jų vykdytojams neteikiantys projektai elektros energetikos ir gamtinių dujų sektoriuose, kurių ekonominė nauda yra įrodyta bent dviem ES valstybėms narėms. Galutinį sprendimą dėl bendro intereso projektų finansavimo priima Europos Komisija.

19.2.1. Elektros energetikos infrastruktūros projektai

Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtintoje Nacionalinėje energetikos strategijoje nustatytas pagrindinis elektros energetikos sektoriaus plėtros tikslas – užtikrinti elektros energijos tiekimo strateginį patikimumą ir integraciją į ES rinką.

19.2.1.1. Lietuvos elektrinės 450 MW galios kombinuotojo ciklo dujų turbininio bloko (toliau – KCB) projektas

Paminėtina, kad Nacionalinės energetikos strategijos 24 punkte buvo nustatyta, kad iki 2010 metų būtina pastatyti iki 400 MW galios kombinuotojo ciklo dujų turbininį bloką (investicijos blokui – apie 720 mln. litų).

VKEKK 2009 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. O3-220 „Dėl AB Lietuvos elektrinės kombinuotojo ciklo dujų turbininio bloko statybos investicijų projekto suderinimo“ suderino Lietuvos elektrinės 450 MW galios KCB statybos investicijų projektą. 2012 m. antrąjį pusmetį pradėjus KCB eksploataciją, galutinė faktinė investicijų vertė buvo lygi 1 295,2 mln. Lt, iš kurių 1 166,83 mln. Lt sudarė KCB statybos investicijos, 67,95 mln. Lt – finansinės sąnaudos bei nenumatytos sąnaudos pagal statybos rangos sutarties su bendrove „Iberdrola“ 2 priede numatytą *bonus–malus* mechanizmą kainų pokyčiams padengti – 60,42 mln. Lt. Įvertinus visus atliktus mokėjimus, **galutinė investicijų suma sudarė 1 295,2 mln. Lt.** Tarp visų investicijų nuosavos lėšos sudaro **52,84 mln. Lt**, dotacijos ir subsidijos – 716,14 mln. Lt, iš jų **VIAP lėšos – 135,35 mln. Lt.** Likusi turto dalis, t. y. reguliacinė turto vertė, kuri naudojama kaip bazė investicijų grąžai ir nusidėvėjimui skaičiuoti nustatant teikiamų paslaugų kainas, sudaro **579,06 mln. Lt.**

Nuo 2013 metų AB „Lietuvos elektrinė“ pagal 9 bloko (KCB) aptarnavimo sutartį su įmone „General Electric International“ pradėjo mokėti aptarnavimo mokestį (sutartis sudaryta **19 metų**; ji vidutiniškai kainuosianti apie **20 mln. Lt per metus**).

Pažymėtina, kad 2009 m. lapkričio 19 d. AB „Lietuvos elektrinė“ su įmone „General Electric International“ pasirašė sutartį dėl KCB ilgalaikių atsarginių dalių teikimo, remonto ir techninio aptarnavimo iki 2028 metų. Sutartis sudaryta be viešojo pirkimo konkurso, joje numatytos sąnaudos nebuvo suderintos su VKEKK.

Konstatuotina, kad projekto teikiama nauda rinkai nebuvo skaičiuojama, kadangi projektas užtikrina elektros energijos sistemos saugumą ir stabilumą, vadovaujantis Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. X-1046 patvirtinta Nacionaline energetikos strategija.

19.2.1.2. Investicijų projektas „Tarpsisteminė jungtis Lietuva–Švedija“

Projektas buvo pradėtas įgyvendinti vadovaujantis Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo 2008–2012 metų planu, patvirtintu Vyriausybės 2007 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1442.

VKEKK 2011 m. liepos 29 d. nutarimu Nr. O3-232 „Dėl investicijų projekto „Tarp sisteminė jungtis Lietuva–Švedija“ derinimo“ suderino investicijų projekto, kurį vykdo perdavimo sistemos operatorius AB „Litgrid“, finansavimo modelį.

Investicijų projekto bendra vertė sudaro 426 mln. EUR (**1 mlrd. 471 mln. Lt**), iš jų Lietuvai tenkanti investicijų dalis – 205 mln. EUR, arba **705,82 mln. Lt**. VKEKK sprendimą dėl investicijų projekto derinimo priėmė su sąlyga, kad dalis investicijų sumos (226,158 mln. Lt) bus finansuojama ES struktūrinių fondų lėšomis, likusi dalis – **479,663 mln. Lt – bus finansuojama VIAP lėšomis.**

Pažymėtina, kad projekto finansavimas iš VIAP lėšų buvo patvirtintas energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1-215 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarkos aprašo“ ir energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1-214 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašo nustatymo“.

VIAP lėšos tarp sisteminei jungčiai Lietuva–Švedija

Metai	VIAP lėšos, tūkst. Lt
2010	4 126
2011	87 904
2012	85 000
2013	85 000
2014	80 000
2015	70 000
2016	67 633
IŠ VISO:	479 663

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Pažymėtina, kad šios jungties Lietuvai tenkančių investicijų didesnė dalis yra dengiama iš VIAP lėšų (68 proc.). Šio projekto įgyvendinimas didina elektros energijos kainą vartotojams nuo 0,90 ct/kWh 2011 metais iki 0,60 ct/kWh 2016 metais.

Nuo 2017 metų jungties „kaina“ vartotojams bus lygi jos eksploatacinėms einamųjų metų sąnaudoms.

19.2.1.3. Lietuvos–Lenkijos elektros jungties „LitPol Link“ projektas

AB „Litgrid“ 2013 m. spalio 31 d. raštu Nr. SD-4666 pateikė prašymą VKEKK dėl bendro intereso projekto Lietuvos–Lenkijos elektros jungties „LitPol Link“ sąnaudų paskirstymo pagal Reglamento¹⁰ (ES) Nr. 347/2013 nuostatas. Vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 347/2013 nuostatomis, šio tarpvalstybinio projekto sąnaudų paskirstymas yra atliekamas kartu su Lenkijos energetikos reguliavimo institucija. Paminėtina, kad „LitPol Link“ projektą sudaro 4 dalys: perdavimo linija nuo Alytaus iki Lietuvos ir Lenkijos sienos, perdavimo linija tarp Stanisławów ir Olsztyn Mątki (PL), perdavimo linija tarp Kozienice ir Siedlce Ujrzanów (PL), perdavimo linija tarp Płock ir Olsztyn Mątki (PL). Raštu yra prašoma paskirstyti sąnaudas tik perdavimo linijos nuo Alytaus iki Lietuvos ir Lenkijos sienos investicijų daliai. **AB „Litgrid“ rašte pateikė perdavimo linijos nuo Alytaus iki Lietuvos ir Lenkijos sienos investicijų sumą, kuri sudaro 181 061 mln. EUR (624 660 mln. Lt).**

Šiuo metu VKEKK kartu su Lenkijos energetikos reguliavimo institucija Reglamente (ES) Nr. 347/2013 nustatyta tvarka ir terminais vertina projektą dėl tarptautinio sąnaudų paskirstymo.

19.2.1.4. Bitėnų skirstyklos statybos investicijų projektas

Į Lietuvos elektros energijos perdavimo sistemą 2010 m. gruodžio 30 d. buvo integruota 330 kilovoltų (kV) įtamos elektros energijos skirstykla Bitėnuose (Pagėgių seniūnija), kuri į elektros žiedą sujungė šalies elektros energijos perdavimo linijas. **Ši nauja infrastruktūra leidžia perduoti elektros energiją Klaipėdos kraštui tik Lietuvos teritorijoje esančiais elektros įrenginiais, tai yra ji skirta sistemos saugumui ir patikimumui užtikrinti.** Atsižvelgiant į tai, **projekto nauda rinkai nebuvo vertinama.** Planuojama investicijų suma sudarė 15,9 mln. Lt, o faktinė investicijų suma sudarė 15,5 mln. Lt. Projekto įtaka perdavimo kainai sudaro 0,000017 ct/kWh.

19.2.1.5. Estijos, Latvijos ir Lietuvos elektros energetikos sistemų sinchroninio prijungimo prie kontinentinės Europos tinklų projektas

Pagal AB „Litgrid“ pateiktą Lietuvos elektros energetikos sistemos 330 kV ir 110 kV tinklų plėtros planą 2013–2022 metais bendrovė nurodė, kad preliminarai Estijos, Latvijos ir Lietuvos elektros energetikos sistemų sinchroninio prijungimo prie

¹⁰ 2013 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 347/2013 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas sprendimas Nr. 1364/2006/EB ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 713/2009, (EB) Nr. 714/2009 ir (EB) Nr. 715/2009.

kontinentinės Europos tinklų **projekto vertė – 766,9 mln. Lt**, numatomas įgyvendinimo terminas – 2022 metai.

Pažymėtina, kad AB „Litgrid“ prognozuoja, kad **perdavimo paslaugos kainos** viršutinė riba, palyginti su 2014 metais nustatyta perdavimo paslaugos kainos viršutine riba, per 2015–2022 m. **dėl strateginių projektų** (be ES paramos) **padidės nuo 1,9 proc. 2015 metais iki 37,4 proc. 2022 metais. Kiti projektai**, apimantys perdavimo tinklo rekonstrukciją ir atnaujinimą bei informacinių technologijų ir telekomunikacijų (ITT) priemonių diegimo ir kt. mažesnius projektus, kainos viršutinę ribą **padidins nuo 3,8 proc. 2015 metais iki 22,5 proc. 2022 metais.**

19.2.2. Gamtinių dujų infrastruktūros projektai

2007 m. sausio 18 d. Seimo nutarimu Nr. X-1046 patvirtintos Nacionalinės energetikos strategijos 36 punkte nustatyti gamtinių dujų sektoriaus plėtros tikslai – užtikrinti saugų, veiksmingą ir patikimą gamtinių dujų tiekimą, paskirstymą, perdavimą ir laikymą; skatinti gamtinių dujų tiekimo, paskirstymo ir perdavimo vidaus rinkos plėtrą, taip pat integruoti gamtinių dujų tiekimo sistemas į ES gamtinių dujų sistemas.

Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo 2008–2012 metų plano 2.3 punkte buvo numatyta „pastatyti gamtinių dujų perdavimo sistemą Šakiai–Klaipėda (suformuojant žiedinę perdavimo sistemą). Pastatyti dujų kompresorių stotį Jauniūnuose“.

19.2.2.1. Jauniūnų projektas

VKEKK 2008 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 03-130 suderino Jauniūnų projektą „Jauniūnų kompresorių stotis, Šakių dujų apskaitos stoties išplėtimas, magistralinis dujotiekis nuo Šakių iki pasienio su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi“.

Visa numatyta Jauniūnų projekto vertė buvo 268,5 mln. Lt, iš jų 114,5 mln. Lt investicijų (42,6 proc.) buvo planuota priskirti reguliuojamai veiklai, o 154 mln. Lt (57,4 proc.) – tranzitui.

Jauniūnų projektas buvo įgyvendintas 2010 metais. Faktinė Jauniūnų kompresorių stoties investicinė vertė sudarė 227 mln. Lt. 2010 metais magistraliniais dujotiekiais buvo transportuota 3068,8 mln. m³ dujų, t. y. 40 proc. mažiau, negu buvo planuota derinant Jauniūnų projektą; perdavimo **kainos viršutinė riba padidėjo 3 Lt/tūkst. m.**

19.2.2.2. Magistralinio dujotiekio Šakiai–Klaipėda projektas

VKEKK 2006 m. liepos 4 d. protokoliniu sprendimu Nr. 02-24 suderino AB „Lietuvos dujos“ investicijų projektą „Magistralinio dujotiekio Šakiai–Klaipėda atkarpos Šakiai–Jurbarkas statyba ir Jurbarko miesto dujofikavimas“ (toliau – Jurbarko projektas). Jurbarko projekte numatyta nutiesti 25,7 km ilgio ir 400 mm skersmens magistralinį dujotiekį (24,4 mln. Lt) su 3 km ilgio 150 mm skersmens atšaka į Jurbarko miestą (5,31 mln. Lt). Jurbarko projektas buvo įgyvendintas 2007 metais.

Tolesnė magistralinio dujotiekio Šakiai–Klaipėda atkarpa Jurbarkas–Klaipėda buvo išskaidyta į tris atskiras dalis. Trimis suderintais investicijų projektais buvo numatyta nutiesti 142 km magistralinio dujotiekio ir pastatyti Klaipėdos antrąją dujų skirstymo stotį. Bendra visų trijų projektų vertė, įvertinus 2006–2010 metais atliktas investicijas, sudarė 168 mln. Lt, iš jų 48 proc. (80, 2 mln. Lt) – ES lėšos. Buvo įvertinta, kad įgyvendinti investicijų projektai didins perdavimo **kainos viršutinę ribą 2,92 Lt/tūkst. m.**

2012 metais buvo baigta magistralinio dujotiekio atšakos nuo Jurbarko iki atšakos į Tauragės dujų skirstymo stotį statyba, o **2013 metais buvo baigta viso magistralinio dujotiekio Jurbarkas–Klaipėda statyba, kurio preliminarinė faktinė vertė – 154 mln. Lt, iš jų 68,9 mln. Lt – ES lėšos (44,7 proc.).**

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, vykdant dujų sistemos plėtrą, 2008–2012 metais iš viso buvo nutiesta 56,4 km naujų magistralinių tinklų, 524 km skirstomųjų tinklų, prie kurių buvo prijungta daugiau kaip 15 tūkst. vartotojų.

19.2.2.3. Suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalo Klaipėdoje projektas

Suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą AB „Klaipėdos nafta“, kaip privatusis juridinis asmuo, 2011 m. rugsėjo 23 d. pradėjo įgyvendinti savo iniciatyva, neturėdama Vyriausybės jai suteiktų įgaliojimų. Vyriausybės 2012 m. vasario 15 d. priimtas nutarimas Nr. 199 „Dėl suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimo“ ir Seimo 2012 m. birželio 12 d. priimtas Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymas Nr. XI-2053 patvirtino jau įvykusi faktą, o sprendimas dėl projekto finansavimo modelio priimtas jau pradėjus vykdyti projektą. **Suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto lėšų poreikis – 453 mln. Lt., jų dalį – 200 mln. Lt. – buvo planuota finansuoti gamtinių dujų vartotojų lėšomis.**

Pažymėtina, kad 2012 m. kovo 2 d. AB „Klaipėdos nafta“ su konkurso laimėtoju – Bermuduose registruota bendrove „Hoegh LNG Ltd“ – pasirašė 10 metų sutartį dėl suskystintų gamtinių dujų plaukiojančiosios saugyklos su dujinimo

įrenginiu nuomos ir aptarnavimo paslaugų. Šia sutartimi AB „Klaipėdos nafta“ įsipareigojo bendrovei „Hoegh LNG Ltd“ už 10 metų plaukiojančiosios SGD saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) nuomą sumokėti 1 800 000 000 Lt. Sutartyje numatyta fiksuota SGD laivo-saugyklos nuomos kaina – 189 000 JAV dolerių (480 000 Lt) už vieną dieną (iš viso 365 dienos per metus), ši kaina nuo 2014 m. gruodžio mėn. bus įtraukta į gamtinių dujų perdavimo paslaugos kainą.

Konstatuotina, kad VKEKK nėra suderinusi AB „Klaipėdos nafta“ įgyvendinamo suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto investicijų.

19.2.2.4. Bendro intereso projektai (BEMIP) gamtinių dujų sektoriuje

Eil. Nr.	Infrastruktūros projektas	Projekto vertė	Projekto įgyvendinimo pradžia ir pabaiga	Įtaka kainai
1.	Dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos statyba	421,3 mln. Lt	2014 m. vid. – 2018 m. vid.	10,14–19,05 Lt/ tūkst. m ³
2.	Dujotiekio jungties tarp Lietuvos ir Latvijos pajėgumų didinimas	10,0 mln. Lt	Iki 2017 m. pab.	0,31–0,58 Lt/ tūkst. m ³
3.	Dujotiekio Klaipėda–Kiemėnai pajėgumų didinimas	220 mln. Lt	2014–2015 m.	5,22–9,03 Lt/ tūkst. m ³

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Pažymėtina, kad projektų įtaka kainai kinta, atsižvelgiant į AB „Amber Grid“ VKEKK nustatant perdavimo kainos viršutinę ribą pateiktų 2014–2018 metais planuojamų transportuoti gamtinių dujų kiekio mažėjimą nuo 2700,7 mln. m³ 2014 metais iki 2485,4 mln. m³ 2018 metais. Šiuo metu dėl bendro intereso projektų preliminaroms ekonominėms analizėms naudotų duomenų vyksta derybos tarp projekto rengėjų ir suinteresuotųjų šalių reguliuotojų, todėl tikėtina, kad esama nauda bus perskaičiuojama.

Prognozuojama, kad gamtinių dujų suvartojimas Lietuvoje mažės ir 2018 metais sieks tik 2,5 mlrd. m³ per metus. Tačiau, įgyvendinus visus numatytus gamtinių dujų sektoriaus infrastruktūros projektus, Lietuva užsitikrins net 10 mlrd. m³ per metus dujų importo pajėgumus. Tikėtina, kad tokio dydžio infrastruktūros išlaikymo sąnaudos didins dujų kainą vartotojams.

19.2.3. Šilumos infrastruktūros projektai

Šilumos sektoriuje pagrindinis subjektas, priimančias sprendimus dėl investicijų, yra savivaldybių tarybos. Visos šilumos tiekėjų atliekamos investicijos į šilumos ūkį privaloma tvarka yra derinamos su savivaldybės taryba. Savivaldybės tarybos suderintą investicijų programą šilumos tiekėjai pateikia VKEKK, kuri vertina investicijų ekonominį aspektą, koreguoja lėšų poreikį konkrečioms objektams.

Eil. Nr.	Infrastruktūros projektas	Projekto vertė (Komisijos suderinta investicijų suma), mln. Lt	Sąnaudos (Faktiškai atliktų investicijų suma), mln. Lt	Projekto įgyvendinimo pradžia ir pabaiga, metai
1.	8,2 MW šiluminės ir 2,5 MW elektrinės galios kogeneracinė jėgainė Utenoje (suderinta VKEKK 2008 m. spalio 2 d. nutarimu Nr. O3-140)	31	30,66	2008 / 2012
2.	19,8 MW šiluminės ir 5,4 MW elektrinės galios kogeneracinė jėgainė Alytuje (suderinta VKEKK 2012 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. O3-225)	87,17	86,9	2009 / 2012
3.	39 MW šiluminės ir 11 MW elektrinės galios kogeneracinė jėgainė Šiauliuose (suderinta VKEKK 2008 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. O3-198)	105,95	104,5	2008 / 2012
4.	19 MW šiluminės ir 1 MW elektrinės galios kogeneracinė jėgainė Plungėje	VKEKK nederinta*	12,4	2006 / 2007
5.	25 MW šiluminės ir 28 MW elektrinės galios kogeneracinė jėgainė Panevėžyje (suderinta VKEKK 2007 m. gegužės 3 d. protokolu Nr. O2-14)	171,23	130,6	2004 / 2008
6.	63 MW šiluminės ir 20 MW elektrinės galios kogeneracinė jėgainė Klaipėdos laisvojoje ekonominėje zonoje	VKEKK nederinta **	435	□ / 2013

* Investicijos atliktos 2006–2007 metais – iki Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 2008 m. sausio 1 d. redakcijos įsigaliojimo (šios redakcijos Šilumos ūkio įstatymo 10 straipsnyje atsirado nuostata, kad, jeigu nepriklausomas šilumos gamintojas yra vienintelis arba jei vienas ar keli nepriklausomi šilumos gamintojai gamina daugiau kaip 50 procentų šilumos vienoje centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje, jiems privaloma šilumos gamybos kainodara taikoma kaip ir kitoms šilumos tiekimo įmonėms).

** UAB „Fortum Klaipėda“ iki 2014 m. vasario mėn. buvo nereguliuojamas nepriklausomas šilumos gamintojas – toks gamintojas neprivalo derinti savo investicijų su VKEKK.

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

19.3. Darytina išvada, kad:

19.3.1. Dalis strateginių energetikos infrastruktūros investicijų projektų prieš pradėdant juos įgyvendinti, nepaisant to, kad jų kainos bus reguliuojamos, nebuvo derinti su VKEKK, kaip tai numatyta teisės aktuose; kitų strateginių energetikos infrastruktūros investicijų projektų investicijos buvo pradėtos derinti jau pradėjus projektus įgyvendinti, o

strateginis objektas – Klaipėdos SGD terminalas – buvo pradėtas įgyvendinti privačios AB „Klaipėdos nafta“ iniciatyva, vėliau projekto sąnaudos perkeltos vartotojams.

19.3.2. Beveik visi be išimties strateginiai projektai pradėti įgyvendinti neatlikus naudos ir sąnaudų analizės.

19.4. Komisija siūlo Vyriausybei:

19.4.1. įgyvendinant strateginius projektus, užtikrinant valstybės energetinį saugumą, siekti galutinio tikslo – sumažinti kainas vartotojams ir padidinti šalies ūkio efektyvumą ir konkurencingumą;

19.4.2. priimant sprendimus dėl strateginių energetikos infrastruktūros investicijų projektų, apskaičiuoti ir įvertinti kiekvieno projekto ekonominę naudą ir gyvavimo tikslumą;

19.4.3. užtikrinti, kad energetikos įmonių, kurių veikla yra reguliuojama, investicijos prieš pradėdant jas įgyvendinti būtų suderintos su VKEKK, priešingu atveju jos negalėtų būti pripažįstamos pagrįstomis.

20. Ar vykdant pirkimus UAB „Visagino atominė elektrinė“ ir jos valdomose įmonėse buvo laikomasi teisės aktų, ar vykdomi pirkimai buvo ekonomiškai pagrįsti; kokią įtaką jie turėjo elektros energijos kainai.

20.1. Komisijai pateikta:

20.1.1. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. rugpjūčio 30 d. raštas Nr. S-(20-1.8)-2052 „Dėl papildomos informacijos pateikimo“;

20.1.2. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2013 m. spalio 29 d. raštas Nr. S-(1-1.8)-2473 „Dėl galimų teisės aktų pažeidimų“;

20.1.3. Viešųjų pirkimų tarnybos 2013 m. spalio 31 d. raštas Nr. 4S-4485 „Dėl galimų teisės aktų pažeidimų“;

20.1.4. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014 m. vasario 21 d. raštas Nr. R2-545 „Dėl informacijos pateikimo“;

20.1.5. Viešųjų pirkimų tarnybos 2014 m. kovo 6 d. raštas Nr. 4S-825 „Dėl informacijos ir duomenų pateikimo“.

Komisijos posėdyje, vykusiame 2014 m. kovo 12 d., dalyvavo Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras Kęstutis Vagneris, Vilniaus apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokurorė Vilma Vidugirienė.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

20.2. Komisija konstatuoja:

UAB „Visagino atominė elektrinė“ 2010–2012 m. teisinių, konsultacinių, viešųjų ryšių paslaugų pirkimo už 75,8 mln. Lt.

2013 m. spalio 17 d. UAB „Lietuvos energija“ (iki 2013 m. rugpjūčio 30 d. UAB „Visagino atominė elektrinė“) Komisijai pateikė UAB „Lietuvos energija“ pirkimų valdymo audito ataskaitą Nr. 2013/06, kurioje konstatuojami pagrindiniai trūkumai:

- procedūriniai Viešųjų pirkimų įstatymo ir vidaus teisės aktų pažeidimai;
- nesuderinti pirkimų poreikiai ir neplaninių pirkimų poreikio vertinimas;
- formali, silpnos sudėties nuolatinė pirkimo komisija ir šališkumo požymių turinčios specialiosios pirkimų komisijos;
- pirkimų decentralizavimas neužtikrina tinkamos kokybės pirkimų ir susijusios rizikos valdymo;
- sutartys nėra vizuojamos atsakingų asmenų;
- sutartinių sąlygų pažeidimai;
- nustatyti pasikartojantys įgaliojimų viršijimo atvejai;
- neišsaugoti dokumentai, patvirtinantys pirkimus (protokolai, pirminiai pasiūlymai ir kt.);
- nepakankami vadovybės veiksmai siekiant užtikrinti ir pašalinti nustatytus pažeidimus;
- pirkimų ataskaitų nepateikimas arba vėlavimas pateikti Viešųjų pirkimų tarnybai.

Viešųjų pirkimų tarnyba, patikrinusi 2011–2012 metais UAB VAE atliktus viešuosius pirkimus, nustatė, kad:

- **UAB VAE neteisėtai įsigijo paslaugų už beveik 30 mln. Lt, pasirinkusi neskelbiamų derybų būdą** (pirkimą be konkurso, tariantis su vieninteliu paslaugos teikėju), t. y. sudarė su tarptautine advokatų kontora „Herbert Smith“ 20,7 mln. Lt vertės sutartį dėl papildomų teisinių paslaugų, už 8 mln. Lt pirkė iš Didžiosios Britanijos investicijų banko „N M Rothschild & Sons Limited“ verslo konsultavimo ir finansinio patarėjo paslaugas, o už 1,2 mln. Lt sudarė sutartį su viešųjų ryšių agentūra BVRG, nors pirkimą atliko šališkumo požymių turinti komisija;

- **UAB VAE priskyrė save prie komunalinio sektoriaus perkančiųjų organizacijų, vykdančių veiklą energetikos srityje, nors pirkimų metu tokios veiklos**

nevykdė, taip pat nebuvo įmonė, kuriai kompetentinga institucija būtų suteikusi specialiąją ar išimtinę teisę verstis šia veikla;

– UAB VAE atliekant viešųjų ryšių paslaugos pirkimą ir sudarant pirkimo sutartį, buvo **padaryti Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai, neužtikrintas pirkimų tikslo siekimas ir nebuvo laikytasi pirkimų skaidrumo principo**, tai turėjo įtakos pirkimo rezultatams, nes UAB VAE negalėjo šio pirkimo atlikti kaip supaprastinto.

Pažymėtina, kad UAB VAE pažeidė skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus, neužtikrindama tiekėjų konkurencijos.

Komisija, išnagrinėjusi gautą informaciją, kreipėsi į Viešųjų pirkimų tarnybą, prašydama įverti 2009–2010 metais atliktus viešuosius pirkimus.

Konstatuotina, kad Viešųjų pirkimų tarnyba informavo Komisiją, kad, atlikusi UAB VAE sudarytų sutarčių su tiekėjais – investicijų banku „N M Rothschild & Sons Limited“ ir advokatų kontora „Herbert Smith“ – patikrinimą, nustatė Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimus, todėl šiuo metu Vilniaus apygardos prokuratūroje yra atliekamas ikiteisminis tyrimas.

Be to, Viešųjų pirkimų tarnyba, patikrinusi kitus viešuosius pirkimus, nustatė šiuos pažeidimus:

– UAB VAE, pažeisdama Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, neskelbtinų derybų būdu, nepateikdama pirkimo būdo pasirinkimo motyvų, su advokatų kontora „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“ sudarė teisinių paslaugų sutartį dėl teisės aktų pakeitimų ir naujų teisės aktų parengimo, kurios vertė – 5,4 mln. Lt, tai yra sumokėta 7 kartus daugiau, negu numatyta sutartyje;

– UAB VAE, sudarydama sutartį dėl statybos konsultacinių paslaugų su bendrove „TVO Nuclear Services Oy“ už 0,98 mln. Lt, nepagrįstai pasirinko pirkimo būdą ir taip pažeidė Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas.

Pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų tarnyba šiuo metu dar atlieka UAB VAE viešųjų pirkimų „Naujos atominės elektrinės verslo modelio ir finansavimo plano parengimas“, „Potencialių strateginių investuotojų rato identifikavimas, susitikimų su jais organizavimas, derybų strategijos nustatymas“ ir „Užsienio advokatų kontoros paslaugos“ patikrinimus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad galiojanti Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 4 dalies 2 punkte numatyta išimtis leidžia perkančiosioms organizacijoms piktnaudžiauti ir sudarant papildomas pirkimo sutartis įsigyti prekių ir paslaugų neskelbiamų derybų būdu iš to paties tiekėjo, o tokių papildomų pirkimų vertė dažnai keletą kartų viršija pradinės pirkimo sutarties kainą.

Komisija, išnagrinėjusi UAB VAE pateiktą UAB „Lietuvos energija“ pirkimų valdymo audito ataskaitą, kreipėsi į Generalinę prokuratūrą, prašydama įvertinti, ar nėra esminių teisės aktų pažeidimų atliekant VAE pirkimus 2009–2012 metais. Šiuo metu atliekami du ikiteisminiai tyrimai dėl VAE neteisėtai atliktų viešųjų pirkimų.

20.3. Darytina išvada, kad atliekant pirkimus UAB „Visagino atominė elektrinė“ ir jos valdomose įmonėse buvo nesilaikoma teisės aktų reikalavimų, atliekami pirkimai nebuvo ekonomiškai pagrįsti ir naudingi, dėl to valstybės valdomos įmonės neužtikrino lėšų panaudojimo efektyvumo ir rezultatyvumo.

20.4. Komisija siūlo:

20.4.1. Energetikos ministerijai ir Finansų ministerijai:

20.4.1.1. užtikrinti, kad kiekvienoje energetikos sektoriaus įmonėje būtų sukurta įsigytų paslaugų (teisinių, konsultacinių ir mokymo) panaudojimo rezultatyvumą užtikrinanti kontrolės sistema, kuri garantuotų lėšų panaudojimo efektyvumą, skaidrumą ir informacijos prieinamumą visuomenei;

20.4.1.2. užtikrinti, kad kontroliuojamose energetikos įmonėse būtų reguliariai atliekamas veiklos, susijusios su įsigytais paslaugomis ir prekėmis, įvertinimas (auditas) ekonomiško, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu;

20.4.2. Viešųjų pirkimų tarnybai sustiprinti Viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų reikalavimų laikymosi kontrolę energetikos sektoriaus įmonėse ir vykdyti minėtų teisės aktų pažeidimų prevenciją;

20.4.3. Valstybės kontrolei atlikti valstybinį auditą, siekiant nustatyti pažeidimų mastą ir įtaką UAB „Visagino atominė elektrinė“ ir jos valdomose įmonėse 2009–2012 metais atliktų pirkimų vykdymui ir (ar) jų rezultatams;

20.4.4. Generalinei prokuratūrai ištirti, ar asmenys, dalyvavę UAB „Visagino atominės elektrinės“ 2009–2012 metais atliktuose pirkimuose, neviršijo savo įgaliojimų, nepiktnaudžiavo savo tarnybine padėtimi ir ar nepadarė kitos nusikalstamos veikos dėl savanaudiškų ar kitų asmeninių paskatų.

21. Kokiais teisės aktais vadovaujantis 2009–2012 metais buvo vykdoma elektros energetikos sektoriaus pertvarka; kokių tikslų buvo vykdoma pertvarka ir ar šis tikslas buvo įgyvendintas iki 2012 metų pabaigos; kas parengė pertvarkos projektą ir kam buvo pavesta jį įgyvendinti; ar dėl šio projekto buvo atlikta naudos ir sąnaudų analizė, kas ją atliko; kas patvirtino pertvarkos tikslus ir planą; ar pertvarkos metu nebuvo padaryta žalos valstybei, jos turtui skaidant, jungiant energetikos įmones, perdalijant jų turtą; kokios šios pertvarkos sąnaudos.

21.1. Komisijai pateikta:

21.1.1. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. (5.3-04)3-3288 „Dėl informacijos pateikimo“;

21.1.2. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2013 m. rugsėjo 18 d. raštas Nr. (5.3-04)3-3848 „Dėl informacijos pateikimo“;

21.1.3. UAB „Lietuvos energija“ 2013 m. rugsėjo 27 d. raštas „Dėl informacijos pateikimo“.

Komisijos posėdžių garso įrašus, stenogramas ir gautus dokumentus saugo Seimo kanceliarijos darbuotojas, atsakingas už įslaptintos informacijos administravimą.

21.2. Komisija konstatuoja:

2009 metais Energetikos ministerija pradėjo Lietuvos elektros energetikos sektoriaus struktūrinę pertvarką.

Pažymėtina, kad Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių nurodoma atskirti elektros energetikos sektoriaus pagrindines veiklas – gamybą ar tiekimą, perdavimą ir skirstymą.

Vyriausybė, kad užtikrintų perdavimo veiklos atskyrimą, galėjo pasirinkti vieną iš trijų alternatyvų: 1) nuosavybės atskyrimą; 2) nepriklausomo sistemos operatoriaus modelį; 3) nepriklausomo perdavimo operatoriaus modelį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Vyriausybė pasirinko pagrindinį Trečiojo ES energetikos paketo įgyvendinimo būdą – **nuosavybės atskyrimą**.

Konstatuotina, kad elektros energetikos sektoriaus pertvarka **2009–2011 metais** vyko neperkėlus Trečiojo ES energetikos paketo nuostatų į nacionalinę teisę, t. y. nepriėmus Energetikos įstatymo ir Elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymų bei

Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos. **Pažymėtina**, kad Direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių nuostatos į Elektros energetikos įstatymą buvo perkeltos tik **2012 m. vasario 7 d.**, jau baigus pertvarką **2011 metais**.

Akcininkė Vyriausybė 2009 m. gruodžio 30 d. priėmė sprendimą likviduoti LEO LT, AB.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nebuvo atliktas LEO LT, AB, nepriklausomas turto vertinimas ir tai galėjo turėti įtakos LEO LT, AB, nustatytam akcijų vertės dydžiui.

Pažymėtina, kad likviduojama LEO LT, AB, sudarė sandorius, susijusius ne tik su bendrovės veiklos nutraukimu, bet ir sandorius, susijusius su Lietuvos elektros energetikos sektoriaus pertvarkymo ir optimizavimo plano įgyvendinimu. Tokią išskirtinę teisę jai buvo suteikusi acnininkė Vyriausybė.

Elektros energetikos sektoriaus pertvarkos metu konsultacines paslaugas teikė 14 įmonių, kurioms sumokėta daugiau kaip 8 mln. Lt. Ši suma ateityje gali būti įskaičiuota į elektros energijos kainą.

2010 m. sausio 13 d. LEO LT, AB, sudarė paslaugų sutartis su audito bendrove UAB „Ernst&Young Baltic“ dėl **elektros energetikos sektoriaus pertvarkymo plano ir jo įgyvendinimo** ir beveik tuo pačiu metu, t. y. 2010 m. vasario 4 d., pasirašė paslaugų sutartį su bendrove LAWIN dėl **elektros energetikos sektoriaus pertvarkymo plano** parengimo.

2010 m. gegužės 31 d. visos teisės ir pareigos, kylančios iš paslaugų sutarčių, sudarytų likviduojamos LEO LT, AB, buvo perleistos AB „Lietuvos energija“ dukterinei bendrovei „Interlinks“, UAB.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal „Interlinks“, UAB, ir konsultavimo paslaugų bendrovės 2010 m. birželio 1 d. pasirašytą susitarimą Nr. 17-700 dėl konsultacijų teikimo sutarties pakeitimo elektros energetikos sektoriaus pertvarkos projekto („Edisono“ projektas) įgyvendinimui pradėjo vadovauti konsultavimo paslaugų bendrovė (konsultavimo paslaugų bendrovės pavadinimas Valstybės kontrolės audito ataskaitoje¹¹ yra įslaptintas).

¹¹ Valstybės kontrolės 2011 m. lapkričio 7 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-20-14-16 „Elektros energetikos sektoriaus pertvarka“.

Pažymėtina, kad, vykdant elektros energetikos sektoriaus pertvarką 2009–2011 m., Energetikos ministerija (galimai tik energetikos ministras A. Sekmokas) priimdavo strateginius sprendimus, o **privačios bendrovės buvo pagrindinės elektros energetikos sektoriaus pertvarkos plano rengėjos ir jo įgyvendinimo koordinatorės.**

Elektros energetikos sektoriaus pertvarkos 2010–2011 m. metu energetikos įmonės buvo nuolat skaidomos, jungiamos, jų turtas perdalijamas, buvo atleidžiami kvalifikuoti, didelę darbo patirtį turintys energetikos specialistai. **I vadovaujamas pareigas buvo paskirti pertvarką vykdžiusių bendrovių, daugiausia UAB „Ernst&Young Baltic“, darbuotojai.** Iš viso per 2010–2011 m. buvo išmokėta 27 mln. Lt išeitinių išmokų.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Valstybės kontrolė 2011 m. lapkričio 7 d. Valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-P-20-14-16 „Elektros energetikos sektoriaus pertvarka“ nurodė: **Energetikos ministerija viešai skelbė klaidingą informaciją, kad Vyriausybė 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 517¹² patvirtino elektros energetikos sektoriaus pertvarkos planą.**

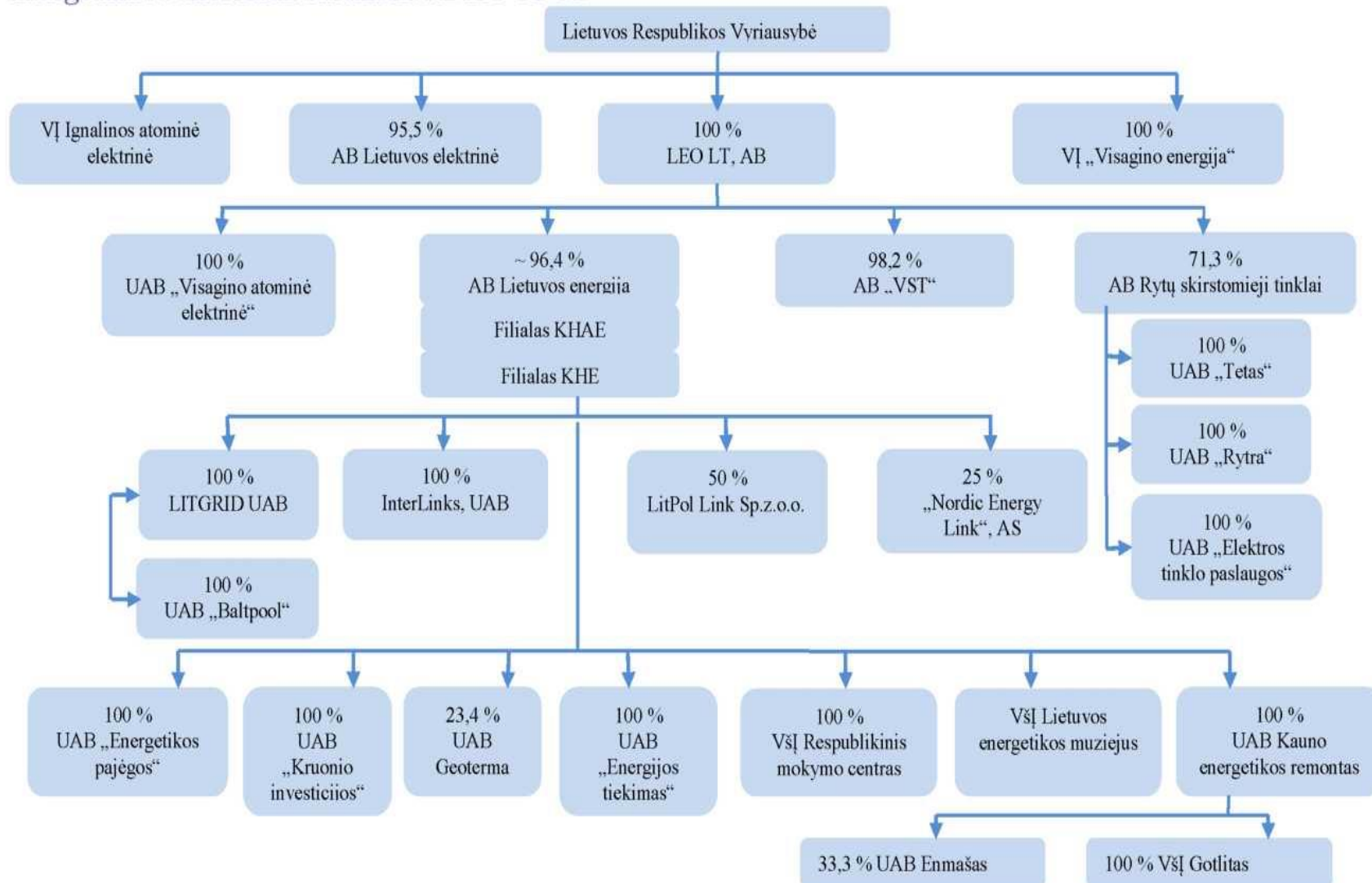
Pažymėtina, kad Vyriausybė 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 517 „Dėl Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymo koncepcijos patvirtinimo“ patvirtino **Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymo koncepciją** ir pavedė Energetikos ministerijai iki 2010 m. liepos 1 d. parengti ir pateikti Vyriausybei Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą. **Šio nutarimo pagal teisės akto formą negalima laikyti elektros energetikos sektoriaus pertvarkos planu.**

Konstatuotina, kad Energetikos ministerija 2010–2011 m. vykdė elektros energetikos sektoriaus pertvarką neturėdama Vyriausybės patvirtinto energetikos sektoriaus pertvarkos plano.

¹² Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. 517 „Dėl Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymo koncepcijos patvirtinimo“.

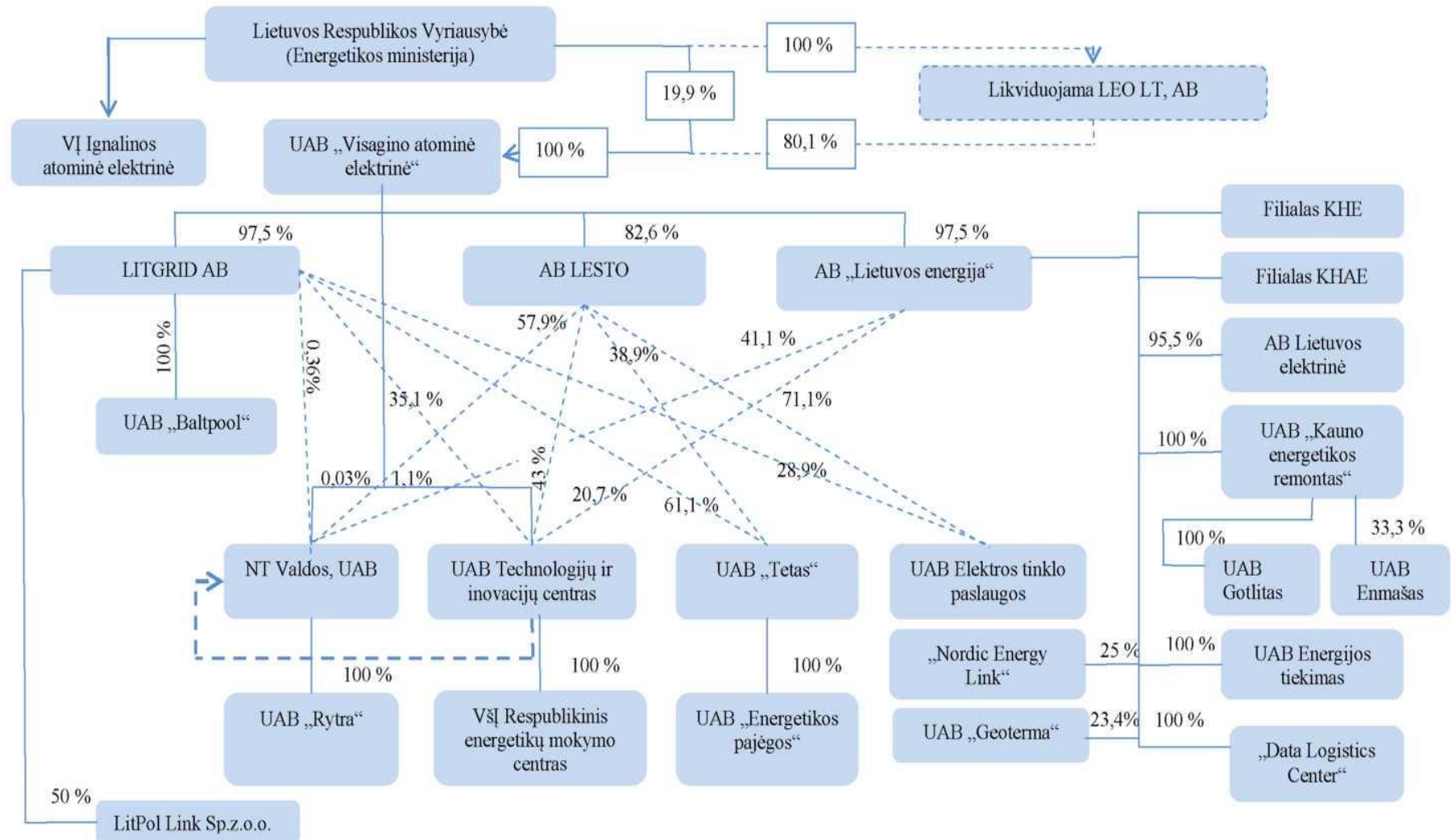
Šaltinis: Valstybės kontrolė

Elektros energetikos sektoriaus struktūra 2010-01-01

Šaltinis: Valstybės kontrolė

Elektros energetikos sektoriaus struktūra 2011-01-01

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad elektros energetikos sektoriaus pertvarkos metu sukurta **nauja įmonių struktūra**, iš anksčiau veikusių įmonių atskirtas ir suformuotas naujas aptarnavimo paslaugų įmonių **4 blokas**, teikiantis specifines elektros energetikos sektoriui būdingas paslaugas. Taigi, neatsižvelgta į tai, kad Direktyvos 2009/72/EB nuostatos reglamentuoja tik elektros energijos gamybos, perdavimo ir skirstymo atskyrimą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal konsultantų parengtą projektą buvo planuojama iki 50 proc. 4-ojo aptarnavimo bloko įmonių akcijų parduoti užsienio įmonėms, turinčioms tokių paslaugų teikimo patirtį. Visa tai buvo įvardyta kaip pertvarkos prioritetas – aptarnavimo funkcijų rinkos kūrimas.

Pažymėtina, kad aptarnavimo bloko įmonės veikė nepatvirtinusios teikiamų paslaugų kainodaros principų, todėl šioms įmonėms veikiant rinkoje atsiranda rizika susidaryti karteliams, o tai gali turėti didelę įtaką aptarnavimo darbų kainos didėjimui. Aptarnavimo bloko įmonės gali taikyti maksimalius antkainius.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 4-ojo aptarnavimo bloko įmonių teikiamų paslaugų kainos nepatenka į Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos reguliavimo sritį.

Šių įmonių veiklos sąnaudos tampa perdavimo, skirstymo ir tiekimo paslaugų įmonių sąnaudomis, kurios įskaičiuojamos į elektros energijos kainą ir jas apmoka elektros energijos vartotojai.

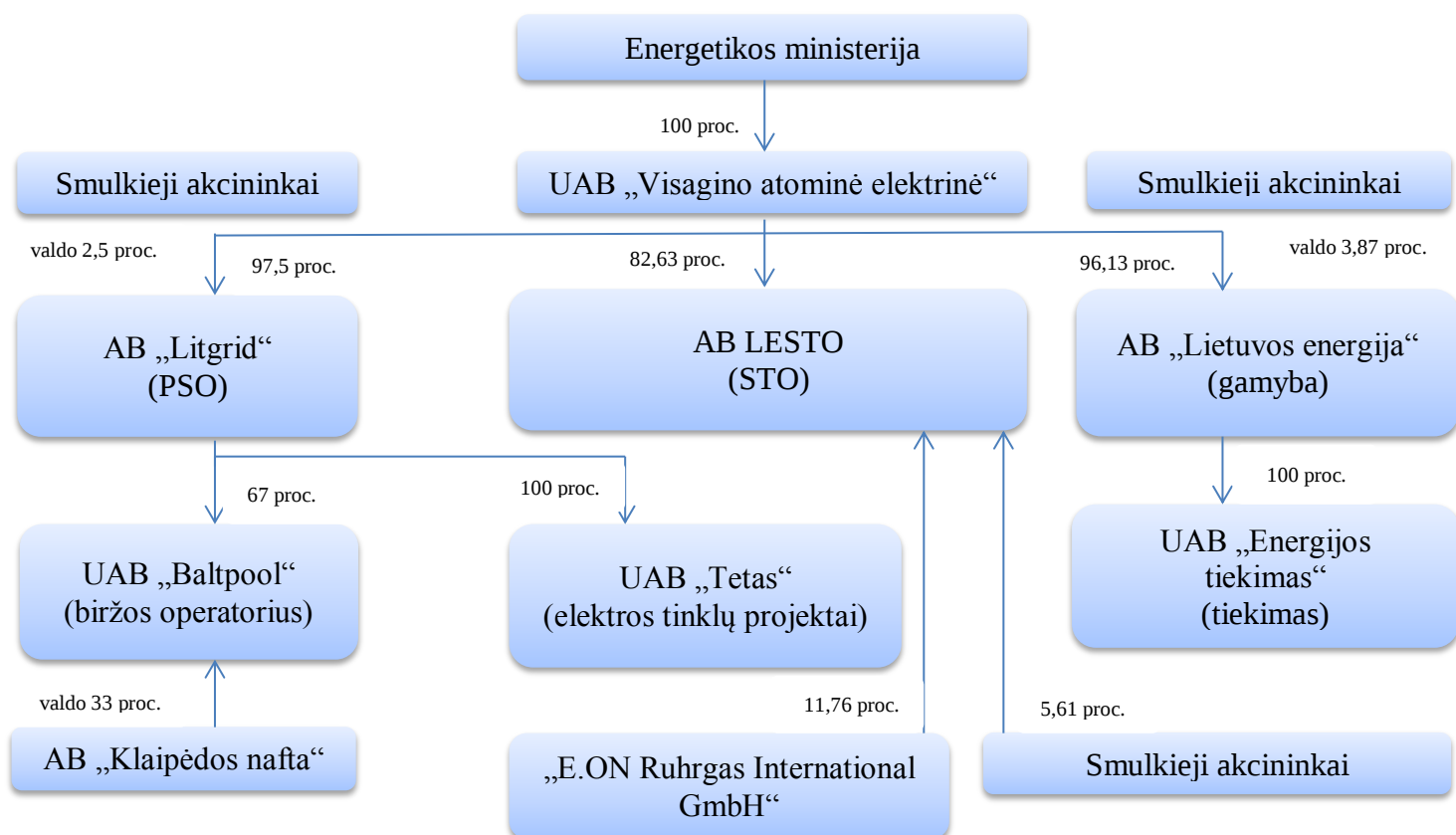
21.3. Darytina išvada, kad:

21.3.1. AB „Litgrid“ (perdavimo sistemos operatorius) kontrolinis akcijų paketas ir su tuo susijusios teisės ir pareigos dėl bendrovės valdymo ir kontrolės iki 2012 m. pabaigos priklausė vertikalčiai integruotai įmonei UAB „Visagino atominė elektrinė“ pažeidžiant Elektros energetikos įstatymo, perkeliančio Trečiojo ES energetikos paketo direktyvų nuostatas į nacionalinę teisę, įpareigojimą iki 2012 m. kovo 3 d. atskirti perdavimo (skirstymo) veiklas nuo kitų vertikalčiai integruotos įmonės veiklų ir komercinių interesų;

21.3.2. elektros energetikos pertvarkos deklaruotas tikslas – įgyvendinti Trečiojo ES energetikos paketo nuostatas – nebuvo pasiektas net iki 2012 m. pabaigos.

Darytina prielaida, kad tai buvo sąmoningai delsiama padaryti.

**Vertikaliai integruotos įmonės struktūra iki 2012 m. rugsėjo 27 d.
(Trečiojo ES energetikos paketo direktyvų nuostatos neįgyvendintos)**

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

21.4. Komisija siūlo:

21.4.1. Vyriausybei parengti įstatymo projektą, kuris nustatytų efektyvų ir skaidrų 4-ojo aptarnavimo bloko įmonių paslaugų tiekimą ir priežiūros sistemą;

21.4.2. Valstybės kontrolei atlikti valstybinį auditą, įvertinant, ar elektros energetikos sektoriaus pertvarkos metu nebuvo padaryta žalos valstybei, ar valstybė, kaip turto savininkė, nepatyrė nuostolių;

21.4.3. Generalinei prokuratūrai ištirti, ar energetikos ministras Arvydas Sekmokas, veikdamas kartu su privačiomis bendrovėmis, nurodytomis Valstybės kontrolės 2011 m. lapkričio 7 d. ataskaitoje Nr. VA-P-20-14-16 „Elektros energetikos sektoriaus pertvarka“, 2010–2011 m. vykdydami reikalingais teisės aktais nepatvirtintą elektros energetikos sektoriaus pertvarką, kurios metu energetikos įmonės buvo skaidomos, jungiamos, perdalijimas jų turtas, neviršijo savo įgaliojimų, nepažeidė įstatymų ir ar savo veiksmais nepadarė žalos valstybei dėl savanaudiškų ar kitų asmeninių paskatų.

Komisija išvadą patvirtino 2014 m. kovo 26 d. posėdyje.

Balsavimo rezultatai: už – 7, prieš – 3, susilaikiusių nebuvo.